

Bulletin slovenskej advokácie

DEŇ ADVOKÁCIE

Galavečer
v Banskej Bystrici

25. apríla 2014

Subjektívna
a objektívna
kumulácia
v rozkaznom konaní

Pohľad na právo
obvineného poznať
obsah spisu
ako súčasť zásad
trestného konania

Odmena advokáta
za právnu
pomoc osobám
v materiálnej núdzi

AKTUÁLNE

- 2 **ROZHOVOR**
Kolegovia sa väčšinou dopúšťajú previnení vlastnou pasivitou a absenciou komunikácie s klientmi
- 4 **DISKUSIA**
Niekoľko poznámok k náhrade trov dovolacieho konania
JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.

ČLÁNKY, ŠTÚDIE

- 6 Subjektívna a objektívna kumulácia v rozkaznom konaní
Mgr. Kristína Grausová
- 14 Pohľad na právo obvineného poznať obsah spisu ako súčasť zásad trestného konania
JUDr. Juraj Chylo, PhD.
- 22 Odmena advokáta za právnu pomoc osobám v materiálnej núdzi
JUDr. Peter Kerecman, PhD., JUDr. Mária Chrenková
- 38 **JUDIKATÚRA**
Bez dôvodné bránenie v realizácii práva na styk rodiča s dieťaťom ako žalovateľné porušenie osobnostných práv

ADVOKÁCIA

SAK

- 40 Zo zasadnutia predsedníctva SAK
- 40 Pýta(j)te sa predsedníctva
- 42 Za okrúhlym stolom
- 46 Poskytovanie právnych služieb advokátom mimo výkonu slobodného advokátskeho povolania
- 48 Spoločnosť Sprinton otvorila v budove SAK literárnu kaviareň
- ZAHRANIČIE**
- 49 Februárové zasadnutie Stáleho výboru CCBE
- 50 *Bulletin advokacie* prináša...
- 52 Povinnosť advokáta zabezpečiť odborné vypracovanie a podanie opravného prostriedku podľa pokynu klienta

ZAUJÍMAVOSTI

- 54 **LITERATÚRA**
Odpovednosť advokáta za škodu
JUDr. Peter Kerecman, PhD.
- 56 Advokáti Aranyosyovci a Košická advokátska komora (1. časť)
JUDr. Peter Kerecman, PhD.
- 62 Za Vojtechom Bachom
JUDr. Anton Blaha

Vážené kolegyne, vážení kolegovia,

etika právnických profesií v ostatnej dobe často rezonuje nielen u odbornej, ale prostredníctvom médií, aj u laickej verejnosti. O tom, že právo je úzko späté s každodenným životom človeka, pretože je regulatívom spoločnosti a vzťahov v nej, svedčí nielen dlhodobý záujem zo strany mladých ľudí o jeho štúdium, ale aj neutíchajúci záujem spisovateľov, scenáristov, filmárov o problematiku spojenú s právom. Či už z oblasti práva trestného, stálou popularitou detektívneho žánru, ale aj práva rodinného a občianskeho, bojov a ľudských tragédií odohrávajúcich sa v súdnych sieňach.

Možno povedať, že počnúc 20. storočím sa najťažšie „bitvy“ postupne presúvajú z bojových polí do súdnych siení, a aj keď pri nich doslovne netečie krv a nerinčia zbrane, tieto sú nemenej dramatické.

Na Slovensku, ktoré vo vzťahu k demokratickým tradíciám možno považovať za „mladú krajinu“, v ktorej sa tieto hodnoty (napriek viac ako 20-ročnej novodobej histórii) ešte stále iba udomácňujú, lenže, žiaľ, mnohokrát zmutované a zdeformované dedičstvom minulosti, je viac ako potrebné venovať pozornosť vzdelávaniu a výchove tak odbornej ako aj laickej, a najmä novinárskej verejnosti v oblasti etických pravidiel výkonu právnických profesií.

S nepochopením elementárnych etických princípov a zásad profesie advokáta sa v mediálnom priestore stretávame veľmi často. Situáciu zhoršuje aj zneužívanie oblasti práva na politický boj a jeho vplyv na legislatívnu činnosť na úkor základných princípov a právnych zásad. Za všetky je možné spomenúť chronické porušovanie princípu stability právnej úpravy, princípu právnej istoty, predvídateľnosti práva a podobne.

Aj z vyššie uvedených dôvodov sa predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory rozhodlo spojiť zástupcov všetkých právnických profesií pri Okrúhlym stole a diskutovať na tému Etické kódexy právnických povolání a disciplinárne konania. Viac na strane 42.

Viktória Hellenbart

K fotografii na obálke

Za účasti vedenia Slovenskej advokátskej komory bola dňa 13. marca 2014 slávnostne otvorená novo-zrekonštruovaná literárna kaviareň Café Advokát. Viac na s. 48. Foto Vladislav Zigo

ROZHOVOR

Kolegovia sa väčšinou dopúšťajú previnení vlastnou pasivitou a absenciou komunikácie s klientmi

konštatuje okrem iného v rozhovore **JUDr. Martin Čižmárik**, predseda disciplinárnej komisie Slovenskej advokátskej komory.

■ **Vo funkcii predsedu disciplinárnej komisie SAK ste od júna 2013. Aký máte celkový dojem z disciplinárnej agendy advokátskej samosprávy?**

V minulom volebnom období som pôsobil ako predseda VI. disciplinárneho senátu, takže zmena nebola až taká dramatická. Disciplinárna komisia je súdnou mocou našej sta-

vovskej samosprávy, a preto by mala byť predovšetkým absolútne nezávislá od akýchkoľvek vplyvov, ktoré možno viac či menej existujú v našej stavovskej organizácii. Disciplinárna agenda je rozdelená rovnomerne medzi 10 senátov, ktoré si sami určujú termíny pojednávania tak, aby konkrétna disciplinárna vec bola čo najskôr prerokovaná a rozhodnutá. Spisy sa pridelujú podľa poradia došlých návrhov, neexistuje možnosť, aby niekto zasiahol do tohto pridelovania a z akýchkoľvek dôvodov ovplyvnil pridelenie veci konkrétnemu senátu. Osobne do konania senátov zasahujem z dvoch základných hľadísk. Pomerne často riešim námietky zaujatosti disciplinárne obvinených advokátov, ktoré podávajú voči členom senátu. Je nutné tiež zdôrazniť, že tieto námietky vo väčšine prípadov nemajú žiadne relevantné odôvodnenie. Celkom otvorene poviem, že v nich vidím skôr účelovosť ako predĺžiť disciplinárne konanie. Druhým spôsobom zásahov predsedu disciplinárnej komisie je odňatie veci jednému disciplinárnemu senátu a jej pridelenie inému senátu. K tejto situácii dochádza v prípade dlhodobého nekonania senátu. Počas môjho pôsobenia však k takejto situácii ešte nedošlo.

■ **Disciplinárne konanie prešlo viacerými zásadnými zmenami, ktoré mali prispieť k jeho skvalitneniu a zrýchleniu. Bola medzičasom táto ambícia naplnená?**

Snažíme sa, aby si disciplinárne senáty pripravili pojednávania tak, aby mohli rozhodnúť spravidla na prvom pojednávaní. Za tým účelom je súčasťou prípravy ihneď po pridelení spisu oznámenie predsedu senátu o tom, koho má záujem predvolať na pojednávanie (sťažovateľ, koncipient, iný svedok), aby sme mali dostatok času vopred oznámiť jednotlivým svedkom predvolanie a aby sa konanie zbytočne nepredlžovalo odročovaním. To isté platí aj o poučeníach v súvislosti so zaujatosťou členov disciplinárnych senátov, kedy v prípade

vznesenej námietky zaujatosti rozhodujem spravidla do 5 dní o prípadnej zaujatosti člena senátu. Rýchlosť konaní je však závislá aj od využívania právne povolených prostriedkov kolegov v konaní, čo sú námietky zaujatosti po otvorení prvého pojednávania, alebo práceneschopnosť či neúčast' kľúčových svedkov potrebných na rozhodnutie vo veci. Tieto skutočnosti nemôžeme ovplyvniť a vždy je nutné s nimi rátať.

■ **V rámci programu vzdelávania a prevencie boli pre koncipientov zavedené povinné prednášky z advokátskej etiky. Ide o opatrenie, ktoré by mohlo mať pozitívny dopad na počet a závažnosť disciplinárnych previnení?**

Samozrejme, je to nevyhnutný predpoklad ich budúceho výkonu advokácie. Koncipienti musia mať konkrétnu vedomosť, nielen vlastnú subjektívnu predstavu, o povinnostiach z hľadiska dodržiavania princípov etiky vo vzťahu k vlastnému klientovi, k advokátovi protistrany a protistrane samotnej, k vystupovaniu pred súdmi, orgánmi štátnej správy a samosprávy. Advokátski koncipienti sa musia naučiť od starších kolegov správať a navonok vystupovať v praxi, to ich žiadna kniha nenaučí. Táto prax je potom základom ich práce ako advokátov. Ustavičné vzdelávanie je podľa mňa samozrejmosť.

■ **Možno konštatovať, že s medziročne narastajúcim počtom advokátov sa úmerne zvyšuje aj celkový počet disciplinárnych konaní?**

Aktuálne máme v disciplinárnej komisii otvorených približne 100 návrhov na disciplinárne konanie. Z hľadiska súčasného počtu advokátov je to do 2 % celkového počtu zapísaných kolegov, čo si nemyslím, že je dramatické číslo.

■ **Aký je vo všeobecnosti trend z hľadiska závažnosti disciplinárnych previnení?**

Kolegovia sa väčšinou dopúšťajú previnení vlastnou pasivitou a absenciou komunikácie s klientmi. Obvinení advokáti nemajú relevantné dôkazy, aby vyvrátili tvrdenia sťažovateľa,

ktoré sú obsiahnuté a právne formalizované v návrhu predsedu revíznej komisie. Osobne si myslím, že v skutočnosti to tak možno ani nie je, ale advokátom chýbajú dôkazy o komunikácii s klientom. Úprimne preto odporúčam advokátom, aby komunikáciu a jej evidenciu viedli spôsobom, ktorý budú vedieť preukázať. Okrem klasickej listovej komunikácie, ktorá je zjavne a z praktických dôvodov na ústupe, mám na mysli emailové správy, výpisy z telefónnych hovorov, záznamy z rokovaní. Medzi ďalšie časté závažné previnenia patria konania advokáta, ktoré sú v rozpore so záujmami klienta, resp. ktoré neboli klientom schválené, ako napr. advokát uzavrie zmier či vezme späť návrh bez súhlasu klienta, kedy sa spolieha na to, že si to s klientom „prebrali“ v telefóne. Tieto skutočnosti však nevedia neskôr preukázať. Následkom týchto konaní sú potom návrhy zo strany revíznej komisie a dôkazná núdza advokáta, čo vedie k uznaniu viny a následnému trestu pre obvineného advokáta.

■ **Bude SAK vydávať Zbierku disciplinárnych rozhodnutí pravidelne?**

Prvú zbierku disciplinárnych rozhodnutí vydala komora v knižnej podobe za roky 2007–2011. Táto zbierka bude uverejnená aj na internete v skrátenej forme v podobe právnych viet. Na úrovni predsedov orgánov komory sme sa dohodli, že nasledujúca knižná zbierka bude obsahovať rozhodnutia disciplinárnych senátov za roky 2012–2014, a potom bude následne každé tri roky vydávaná nová zbierka obsahujúca rozhodnutia za ďalšie tri roky. Každému kolegovi odporúčam preštudovať si uvedenú zbierku rozhodnutí. Považujem ju za cenný zdroj informácií o pochybeniach v činnosti advokáta, ktoré sa stávajú predmetom disciplinárneho konania a ktorým sa advokáti môžu pri výkone advokácie vyhnúť. V neposlednom rade je vhodnou pomôckou pre samotné orgány komory pri rozhodovaní v disciplinárnych veciach.

DISKUSIA

Niekoľko poznámok k náhrade trov dovolacieho konania

Svoje námety na nové témy, krátke glosy, prípadne stručné a heslovité poznámky do kontaktnej rubriky zasielajte na e-mailovú adresu **office@sak.sk**.
Vaše podnety publikačne spracuje JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.

Problematike náhrady trov civilného konania bolo v rámci tejto rubriky venovaných už niekoľko príspevkov. Konštatovanie, že táto téma je aspoň v prevažnej časti vyčerpaná, však nenachádza svoje opodstatnenie. Nepochybne o tom svedčia opakované a rôznorodé podnety jednotlivých advokátov, z ktorých sa relevantné množstvo aktuálne týka problematiky náhrady trov dovolacieho konania. To si rozhodne zasluhuje osobitnú pozornosť.

Spoločným menovateľom väčšiny podnetov je náhrada trov konania za úkon právnej služby spočívajúci v prevzatí a príprave zastúpenia v dovolacom konaní [aktuálne § 13a ods. 1 písm. a) vyhlášky]. Dovolací súd spravidla po skončení odvolacieho konania vyžaduje, aby účastník (pôvodne zastúpený advokátom) predložil nové plnomocenstvo na zastupovanie v konaní o dovolaní, nakoľko právoplatnosťou rozhodnutia odvolacieho súdu pôvodné plnomocenstvo zaniklo a jeho účinky nemožno vzťahovať na začaté „nové“ konanie o mimoriadnom opravnom prostriedku. Z procesného hľadiska tak nezriedka nastane situácia, kedy je na zastupovanie v dovolacom konaní splnomocnený ten istý advokát, ktorý účastníka zastupoval v konaní pred súdom prvého stupňa a v odvolacom konaní.

Za daných okolností však už nemožno hovoriť o prevzatí a príprave zastúpenia v dovolacom konaní ako o riadnom a na účely náhrady trov konania zohľadniteľnom úkone právnej služby. Najvyšší súd Slovenskej republiky v prevažnej väčšine prípadov účastníkom právo na náhradu trov konania za takýto úkon nepriznáva – napríklad uznesenia NS SR sp. zn. 2 Cdo 236/2007, 3 Cdo 196/2008, 6 Cdo 104/2010, 6 Cdo 125/2011. Advokát, ktorý účastníka riadne zastupoval už počas konania predchádzajúceho podaniu dovolania je s vecou oboznámený do takej miery, že v súvislosti s udeľením nového plnomocenstva pre dovolacie konanie objektívne nemožno hovoriť o prevzatí a príprave zastúpenia. V nadväznosti na prípadný procesný úspech v predchádzajúcom

konaní mu už navyše nárok na náhradu trov konania za tento úkon vznikol.

Ďalším špecifikom dovolacieho konania je náhrada trov za úkon právnej služby spočívajúci vo vyjadrení k dovolaniu proti nemeritórnemu rozhodnutiu odvolacieho súdu. V zmysle § 13a ods. 1 písm. g) vyhlášky patrí odmena vo výške základnej sadzby tarifnej odmeny za samotné dovolanie. Písomné vyjadrenie k dovolaniu však už nie je vyhláškou osobitne zaradené medzi úkony právnej služby v občianskom konaní. Pokiaľ dovolanie nesmeruje proti rozhodnutiu vo veci samej, nemožno toto vyjadrenie subsumovať ani pod § 13a ods. 1 písm. c) vyhlášky, ktoré priznáva odmenu vo výške základnej sadzby tarifnej odmeny iba za písomné podanie na súd, týkajúce sa veci samej.

Podľa § 13a ods. 5 vyhlášky patrí za úkony právnej služby, ktoré nie sú uvedené v odsekoch 1 a 2, odmena ako za úkony, ktoré sú im svojou povahou a účelom najbližšie. Súdna prax v tejto súvislosti analogicky aplikuje § 13a ods. 2 písm. b) vyhlášky, podľa ktorého patrí za odvolanie proti rozhodnutiu, ak nejde o rozhodnutie vo veci samej, a za vyjadrenie k takému odvolaniu, odmena vo výške jednej polovice základnej sadzby tarifnej odmeny. V nadväznosti na citovanú právnu normu má procesne úspešný účastník dovolacieho konania proti nemeritórnemu rozhodnutiu vždy nárok iba na polovične krátenú výšku základnej sadzby tarifnej odmeny. V tejto súvislosti možno odkázať, pri zjavnej príbuznosti právnych úprav, aj na pomerne rozsiahlu judikatúru Najvyššieho súdu Českej republiky, vrátane rozhodnutí publikovaných v „Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek“ (napr. R 71/2001 civ., R 81/2013 civ., R 85/2013 civ.).

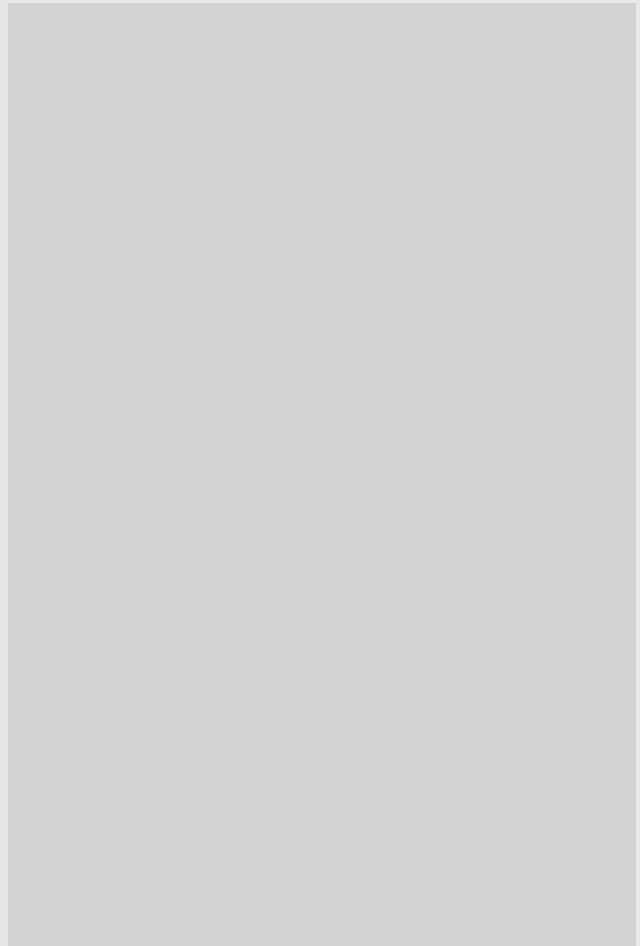
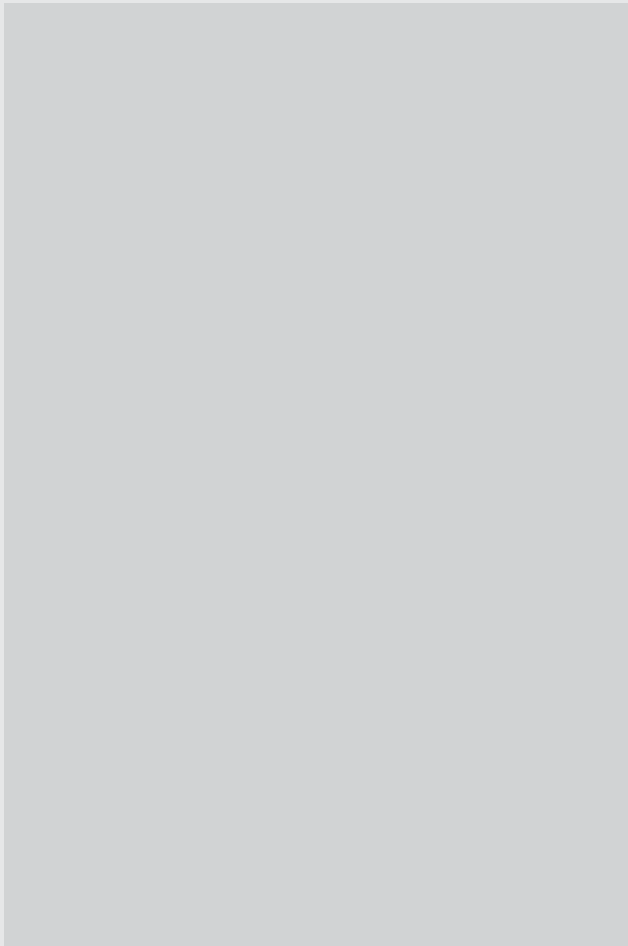
Za pomerne rozporuplný možno považovať názor Najvyššieho súdu SR, že účastníkovi dovolacieho konania neprináleží náhrada trov konania za advokátom riadne vyhotovené písomné vyjadrenie k dovolaniu, pokiaľ v porovnaní s vyjadreniami v základnom konaní neobsahovalo toto vyjadrenie nové

okolnosti (napr. uznesenie NS SR sp. zn. 4 Cdo 128/2011). Predovšetkým je nevyhnutné zdôrazniť, že na vyjadrenie k dovolaniu účastníka riadne vyzve súd prvého stupňa. K dovolaniu sa vyjadruje protistrana dovolateľa resp. advokát účastníka, ktorý bol procesne úspešný v konaní pred odvolacím súdom. Súčasťou vyjadrenia k dovolaniu je predovšetkým právny názor účastníka na procesnú prípustnosť dovolania v zmysle § 236 až § 239 OSP a na danosť prípadných dovolacích dôvodov podľa § 241 ods. 2 OSP.

Ak medzičasom nedošlo k zásadnej zmene skutkových okolností, nie je možné rigorózne zaťažiť obsah tohto podania kritériom uvedenia nových skutočností. Všetky relevantné okolnosti, vrátane súvisiacej právnej argumentácie, museli byť totiž v záujme riadneho poskytnutia právnych služieb advokátom, uplatnené už v základnom konaní. To predstavuje plne legitímny postup, rovnako ako je pre účastníka plne legitímne včas a riadne reagovať na výzvu súdu a vyjadriť sa k podanému dovolaniu. Je nemysliteľné, aby si advokát „šetril“ akékoľvek relevantné okolnosti ako „nové“ pre prípadné dovolacie konanie. Taktiež je nemysliteľné, aby advokát nere realizoval úkon právnej služby spočívajúci vo vyjadrení k dovolaniu iba z toho dôvodu, že oproti základnému konaniu nemá žiadne nové okolnosti, ktoré by mohol uviesť. Z procesného hľadiska je bez ďalšieho aktuálnou a novou okolnosťou už samotné kvalifikované vyjadrenie k prípustnosti dovolania a k uplatneným dovolacím dôvodom, aj pokiaľ by mal tým-

to vyjadrením ostať nedotknutý dovtedajší skutkový a právny stav. Ako akceptovateľnejší sa preto v tomto prípade javí formálny prístup, na základe ktorého má procesne úspešný účastník dovolacieho konania zásadne vždy nárok na náhradu trov konania za advokátom vyhotovené písomné vyjadrenie k dovolaniu, pokiaľ toto podanie malo v konečnom dôsledku všetky zákonom vyžadované náležitosti.

Záverom je vhodné opakovane upozorniť na nevyhnutnosť vyčísliť trovy dovolacieho konania v dostatočnom časovom predstihu, ideálne priamo v dovolaní alebo vo vyjadrení k dovolaniu. Dovolací súd spravidla rozhoduje bez pojednávania (§ 243a ods. 1 OSP), v prípade dovolania proti uzneseniu tak rozhoduje vždy (§ 243a ods. 3 OSP). Pokiaľ o dovolaní rozhoduje rozsudkom, teda ak zamietá dovolanie proti rozsudku alebo ak mení rozsudok, termín verejného vyhlásenia rozsudku oznamuje iba na úradnej tabuli súdu podľa § 156 ods. 3 OSP v nadv. na § 243c OSP a na internetovej stránke Najvyššieho súdu SR. Povinnosť odvolacieho súdu podľa § 214 ods. 3 OSP upovedomiť elektronickými prostriedkami účastníka konania alebo jeho zástupcu, ktorý požiadal o doručovanie písomností aj elektronickými prostriedkami, o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku, sa na dovolacie konanie (na škodu veci) nevzťahuje. Môže teda na strane advokáta pomerne ľahko dôjsť k márnemu uplynutiu zákonnej lehoty na vyčíslenie trov dovolacieho konania, s negatívnymi dôsledkami v zmysle § 151 ods. 2 OSP. ■

Subjektívna a objektívna kumulácia v rozkaznom konaní

Mgr. Kristína Grausová

Príspevok je venovaný dvom samostatným otázkam procesného práva. Bližšej analýze je tak podrobená subjektívna a objektívna kumulácia nárokov, pokiaľ sa vyskytne v rozkaznom konaní.

Civilné rozkazné konanie¹ je v našom právnom prostredí už dlhodobo zakoreneným inštitútom² a reprezentuje snahy zákonodarcu o efektívne, rýchle a konečné vyriešenie právnej veci v súdnom konaní. Azda preto musí byť už zo svojej podstaty postihnuté značnou dávkou jednotvárnosti.

Nápad vecí v súdnych oddeleniach „Ro“ a „Rob“ je u nás konštantne enormný,³ čo možno pomerne jednoducho zistiť aj zo súdnych štatistík. Akási šablónovitost práce, ktorá je nevyhnutným prvkom podieľania sa na rozkaznom konaní, bez ohľadu na to, či ide o predstaviteľov advokácie alebo justície, teda denne stíha⁴ stovky až tisíce ľudí.

Skrátené konanie tak vykazuje všetky atribúty stereotypného inštitútu, ku ktorému sa pristupuje masovo, automaticky a veľakrát s nevôľou. Dôraz sa kladie na kvantitu vybavených vecí, v čoho dôsledku zákonite ustupuje do úzadia priestor ponechaný na občasné želané individuálne posúdenie kauzy, v ktorej by si to skutkový a právny stav objektívne vyžadoval. Inými slovami povedané, platobný rozkaz zostáva nezáživnou šedou práce právnika.

Práve v takomto prístupe prameňa, podľa nás, dogmy, ktorým budú venované nasledujúce riadky.⁵ Príspevok pozostáva z dvoch samostatných častí. V každej z nich sa pokúsime poukázať na principiálne nesprávny a bez patričného posúdenia preberaný prístup v základných, dalo by sa povedať, že až triviálnych otázkach procesného práva. Vzhľadom na to, že tendencie k zmene zostávajú, žiaľ, v nedohľadne, pokúsime sa kontúry problematiky týchto „všedností“ priblížiť aspoň touto prácou.

V prvej časti sa budeme venovať dogme súvisiacej so subjektívnou kumuláciou. V druhej časti poukážeme na dogmu prameňiacu v objektívnej kumulácii nárokov.

1. Subjektívna kumulácia

1.1 Všeobecne

Úvodom tejto state treba konštatovať, že žiadne z rozkazných konaní nie je aplikovateľné v nespo- rovom konaní. A to i napriek tomu, že opak by mohlo evokovať znenie ust. § 172 ods. 1 OSP a ust. § 174b ods. 1 OSP, ktoré zhodne začínajú textáciou „súd môže aj bez výslovného žiadosti

1 Rozkazné konanie v civilnom procese u nás aktuálne pozostáva z piatich oddelených konaní, ktoré sa v zákonomom texte označujú podľa vydávaného rozhodnutia. Ide teda o platobný rozkaz (ust. § 172 – 174 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov, ďalej len „OSP“), európsky platobný rozkaz (ust. § 174a OSP), rozkaz na plnenie (ust. § 174b OSP), zmenkový platobný rozkaz a šekový platobný rozkaz (ust. § 175 OSP). V tejto práci sa budeme venovať platobnému rozkazu.

2 Poznal ho nielen zákon č. 142/1950 Sb. o konaní v občianskych právnych veciach (občiansky súdny poriadok) (ďalej len „OSP z roku 1950“), ale dokonca aj jemu predchádzajúca právna úprava.

3 Relevantná časť spisových značiek vecí registrov „Ro“ a „Rob“ pridelovaná podľa poradia dosahuje ku koncu každého kalendárneho roka obvykle štvorciferné čísla.

4 Termín „stíhať“ bol zvolený úmyselne. Nemožno prehliadať, že pre právnickú

Mgr. Kristína Grausová je absolventkou Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty (2010). V súčasnosti vykonáva advokáciu. Je externým doktorandom na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy v študijnom programe Občianske právo.

na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy v študijnom programe Občianske právo.

obec sa práca v súvislosti s rozkazným konaním stala – domnievame sa, že neprávom – synonymom akéhosi úpadku právnického remesla.

5 Samozrejme nejde o jediný dôvod. Sme si vedomí toho, že svoje urobí aj poddimenzovanosť stavu vyšších súdnych úradníkov a administratívneho aparátu súdu a vysoká fluktuácia pracovných síl v dôsledku nízkeho finančného ohodnotenia v sektore.

6 Zároveň je nevyhnutné uviesť, že aktuálna úprava rozkazu na plnenie trpí toľkými nedostatkami, že sa z neho stal, i napriek obrovskému potenciálu, nepoužiteľný inštrument. Náznakom možno poukázať na prvú vetu ust. § 174b ods. 2 OSP normujúcu o „v budúcnosti zročných dávkach a splátkach“, čo si odporuje so základnou platformou rozkazu na plnenie, ktorou je uplatnenie práva na plnenie inej povinnosti než zapltenie peňažnej sumy (ust. § 174b ods. 1 prvá veta OSP). Výhrad je mnoho a problematika by vystačila na samostatnú štúdiu.

7 K tomu pozri aj Števec, M., Ficová, S. a kol. Občiansky súdny poriadok. I. diel. Komentár. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012. Str. 313 – 315.

8 Ibidem, str. 313.

9 Ibidem, str. 313 – 314.

10 Ibidem, str. 314.

11 Pokiaľ si zmluvné strany výslovne nedohodnú odchýlky platné pre uplatnenie práva na súde. V takom prípade však bude „čistý“ vzťah solidárneho záväzku, resp. ručenia narušený do takej miery, že o solidarite, resp. ručení vo všeobecnom zmysle nemožno hovoriť.

navrhovateľa...“. Z povahy uplatňovaných nárokov a podstaty každého z rozkazných konaní vyplýva, že ich využitie pripadá do úvahy výlučne v sporoch.⁶

Rozkazné konanie sa teda vždy začína žalobou. Je preto vecou žalobcu, ako a voči komu vznesie svoje procesné nároky. Nie je nijako obmedzený v tom, voči komu žalobu podá. To ústi do absolútnej voľnosti aj v otázke počtu žalovaných.

1.2 Procesné spoločenstvo

Pluralita subjektov čo i len na jednej strane sporu vytvorí tzv. procesné spoločenstvo účastníkov súdneho konania. V teórii sa rozlišuje niekoľko druhov procesných spoločenstiev.⁷ S ohľadom na znenie ust. § 173 ods. 2 a § 174 ods. 2 OSP našu pozornosť v ďalšom sústredíme najmä na ich rozlišovanie podľa ust. § 91 OSP. Dotknuté ustanovenie normuje o spoločenstve samostatnom (ods. 1) a nerozlučnom (ods. 2).

„Samostatné procesné spoločenstvo bude v civilnom procese pravidlom. Posúdenie otázky, o aký druh spoločenstva v konkrétnom prípade ide, je vecou súdu. Charakter procesného spoločenstva je determinovaný charakterom predmetu konania, teda vlastne hmotnoprávnou úpravou.“⁸ Citovaná časť komentára na prvý pohľad evokuje náznak vnútorného rozporu, a to najmä druhá a tretia veta pri ich posudzovaní oddelene. Na jednej strane by sa mohlo zdať, že sa pripisuje súdu absolútna voľnosť v rozhodovaní o druhu spoločenstva, na strane druhej by však toto určenie malo podliehať iba hmotnoprávnej úprave.

Máme za to, že druhú vetu z citovaného úryvku je potrebné vnímať v kontexte s treťou, a to tak, že charakter procesného spoločenstva je daný výlučne hmotnoprávnou úpravou, ktorú musí súd čo najskôr správne identifikovať („posúdenie otázky je vecou súdu“) na základe skutkového stavu poskytnutého mu žalobcom pri opise vznesených procesných nárokov. Pri tejto činnosti ide preto o jednoduchú subsumpciu v štádiu prebiehajúceho súdneho konania a súd nie je oprávnený určovať charakter procesného spoločenstva ľubovoľne bez uváženia konkrétnych kontúr prejednávanej kauzy.

„Samostatné spoločenstvo je také spoločenstvo, kde každý zo spoločníkov má samostatný procesný nárok (povinnosť) voči svojmu procesnému náprotivku. ... O každom nároku preto možno rozhodnúť samostatne. Z hľadiska hospodárnosti konania však súd bude spravidla rozhodovať v jedinom rozhodnutí vo veci samej, čo však nevylučuje, aby sa napríklad o nároku jedného spoločníka rozhodlo čiastočným rozsudkom, prípadne rozsudkom medzityčným. Pri procesnom spoločenstve samostatnom robí úkony procesné či hmotnoprávne každý spoločník sám za seba. Nezaväzuje teda svojím úkonom nikoho iného okrem seba, na rozdiel od spoločenstva nerozlučného.“⁹

„Nerozlučné spoločenstvo v konaní je také spoločenstvo, kde úkony jedného účastníka v zásade zaväzujú každého ďalšieho účastníka, ktorý je členom procesného spoločenstva. Nerozlučné spoločenstvo vzniká z povahy veci vždy tam, kde sa rozhodnutie v tejto veci musí vzťahovať na všetkých účastníkov tvoriacich procesné spoločenstvo na jednej strane.“¹⁰

Zjednodušením vyššie citovaného dostaneme záver, podľa ktorého je možné spoľahlivo oddeľovať samostatné procesné spoločenstvo od nerozlučného. A síce, ak na prípadný úspech v prejednávanej veci stačí, aby vystupoval namiesto existujúceho spoločenstva len jeden zo spoločníkov, ide o spoločenstvo samostatné. V opačnom prípade pôjde o spoločenstvo nerozlučné.

V konkrétnosti potom možno uviesť, že samostatným spoločenstvom bude spravidla každé spoločenstvo, za ktorým stojí delený záväzok, solidárny záväzok a ručenie.¹¹

Samozrejmosťou ďalej je, že samostatné procesné spoločenstvo budú tvoriť ako náprotivok veriteľa nielen dlžník a ručiteľ, ale aj viacerí ručitelia navzájom.

Zaujímavou otázkou v tomto kontexte bude aj určovanie charakteru procesného spoločenstva v sporoch, kde jeden z účastníkov počas súdneho konania umrie a na jeho miesto vstúpi viacero dedičov. V takom prípade sa procesné spoločenstvo objaví (a ak už predtým existovalo, objaví sa v rámci už existujúceho procesného spoločenstva nová podmnožina procesných spoločníkov – dedičov) počas súdneho konania. Na mieste bude otázka, či pôjde o nerozlučné alebo samostatné procesné spoločenstvo.

Podľa názoru prezentovaného v komentári by malo ísť o nerozlučné spoločenstvo: „Typicky pôjde o prípad dedičov, ktorí vstupujú do konania po zomretom poručiteľovi v zmysle ust. § 107 ako takzvaní univerzálni sukcesori. Keďže vstupujú do právneho postavenia jediného žalobcu

alebo jediného žalovaného, budú tvoriť nerozlučné procesné spoločenstvo.¹² K tomuto je nevyhnutné uviesť, že daný záver platí len v štádiu do právoplatného rozhodnutia súdu o dedičstve. Po prejednaní dedičstva (nesporu) sa ujíma každý z dedičov konkrétnej časti majetku poručiteľa. Ak bol poručiteľ v súdnom spore na strane žalobcu, v období po jeho smrti až do právoplatného skončenia dedičského konania sú účastníkmi sporu všetci dedičia a tvoria nerozlučné spoločenstvo. Po právoplatnom skončení dedičského konania by však mali zostať účastníkmi sporu výlučne dedičia, na ktorých majetok poručiteľa, ktorý je predmetom sporu, prešiel, a to podľa veľkosti prevzatého podielu. Od tohto momentu preto tvoria samostatné procesné spoločenstvo. Rovnaký princíp bude platiť aj v prípade, ak bol poručiteľ na strane žalovaného. Pokiaľ sa viacerí dedičia stanú účastníkmi sporu po poručiteľovi, v ktorom na poručiteľovej strane už vystupovalo nerozlučné procesné spoločenstvo, vstupom do konania sa stávajú nerozlučnými spoločníkmi a tento ich status sa ďalej v súdnom spore nemení.

Ako možno vidieť z vyššie opísaných rôznych procesných situácií, z nerozlučného procesného spoločenstva dedičov v prebiehajúcom sporovom konaní sa teda právoplatným skončením dedičského konania spravidla stane samostatné procesné spoločenstvo a nastupuje právna norma z ust. § 470 ods. 1 a 2 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Generalizovaním uvedeného možno konštatovať, že správne určenie charakteru procesného spoločenstva v súdnom konaní je základným stavebným prvkom pre riadne prejednanie a rozhodnutie veci s viacerými účastníkmi konania na jednej procesnej strane. Procesné spoločenstvo môže byť za určitých okolností živým prvkom a ako k takému k nemu treba pristupovať v každom štádiu konania, pri každom úkone súdu a, samozrejme, pri každom úkone ktoréhokoľvek z účastníkov. Tým sa priamo dostávame k ust. § 173 ods. 2 a ust. § 174 ods. 2 OSP a prvej dogme.

1.3 Dogma

Ust. § 173 ods. 2 OSP normuje o doručovaní platobného rozkazu. Podľa prvej vety „ak platobný rozkaz nemožno doručiť čo i len jednému z odporcov, súd ho uznesením zruší v plnom rozsahu.“ Podľa druhej vety „to neplatí, ak sa platobný rozkaz týka niekoľkých účastníkov z ktorých každý koná sám za seba (§ 91 ods. 1).“

Druhá veta bola doplnená do OSP zákonom č. 353/2003 Z. z. s účinnosťou od 1. 9. 2003, teda je súčasťou nášho právneho poriadku už viac ako desať rokov. I napriek uvedenému ju súdy pravidelne prehliadajú a pri pluralite žalovaných postupujú výlučne podľa prvej vety dotknutého ustanovenia. Platobný rozkaz býva často zrušený s odôvodnením, že sa ho nepodarilo doručiť niektorému zo žalovaných.

Rovnaká situácia sa opakuje aj pri aplikácii ust. § 174 ods. 2 OSP. Toto ustanovenie hovorí o účinkoch podaného odporu a druhá veta bola zaradená do OSP zákonom č. 495/2009 Z. z., s účinnosťou od 1. 1. 2010. Podľa prvej vety „ak čo i len jeden z odporcov podá včas odpor s odôvodnením vo veci samej, zrušuje sa tým platobný rozkaz v plnom rozsahu a súd nariadi pojednávanie.“ Podľa druhej vety „to neplatí, ak sa platobný rozkaz týka niekoľkých účastníkov, z ktorých každý koná sám za seba (§ 91 ods. 1).“

Druhá veta býva rovnako prehliadaná a pri podaní odporu niektorým zo žalovaných súd platobný rozkaz zruší a ďalej koná so všetkými žalovanými.

Paušalizáciou tohto nesprávneho prístupu sa dostávame do stavu, keď absolútna hmotnoprávna výhoda žalobcu, ktorá pramení z mnohosti subjektov povinných k plneniu, sa mení na absolútnu procesnú nevýhodu. A to v dôsledku nesprávneho postupu súdu pri vyhodnocovaní účinkov doručovania, prípadne účinkov podaného odporu.

Na mieste je otázka, ako sa proti takémuto postupu súdu brániť. V modelovej situácii žalobca uplatní svoju pohľadávku voči piatim žalovaným (A – E). Prví traja žalovaní (A – C) sú solidárni dlžníci a ostatní dvaja žalovaní (D a E) sú ručiteľmi tretieho žalovaného (C). Hmotnoprávne podmienky na uplatnenie pohľadávky voči všetkým žalovaným sú splnené. Súd vydá platobný rozkaz a riadne ho doručí žalovanému A, B a E. Žalovaný C a D si zásielku neprevezmú v stanovenej lehote a táto sa vráti súdu ako nedoručená. V lehote pätnástich dní podá odpor iba žalovaný A.

Správna aplikácia ust. § 173 ods. 2 a § 174 ods. 2 OSP by znamenala, že by mal súd vyznačiť právoplatnosť a vykonateľnosť platobného rozkazu voči žalovanému B a E. Tým by sa právna vec s týmito účastníkmi právoplatne skončila a v ďalšom priebehu sporu niet dôvodu s nimi konať.

12 Števec, M., Ficová, S. a kol. Občiansky súdny poriadok. I. diel. Komentár. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2012. Str. 314.

Žalobca by teda mohol na základe takto získaného exekučného titulu už v tomto štádiu exekvovať žalovaného B a E. Súd by následne zrušil platobný rozkaz voči žalovanému C a D z dôvodu nemožnosti doručenia. Platobný rozkaz voči žalovanému A by bol zrušený podaním odporu zo zákona. Vec s účastníkmi A, C a D by sa ďalej previedla do príslušného súdneho registra „C“ alebo „Cb“, pričom pri náležitej príprave veci by bolo možné voči žalovanému C a D rozhodnúť aj rozsudkom pre zmeškanie (podľa ust. § 114 ods. 5 OSP alebo podľa ust. § 153b OSP).

V bežnej praxi je však stretnutie sa s takýmto individuálnym posúdením veci vzácnosťou. V danej situácii súd spravidla platobný rozkaz zrušuje „v plnom rozsahu“ a koná ďalej so všetkými účastníkmi. Žalobca je odkázaný vyčkať aj niekoľko rokov na získanie exekučného titulu. Vymožiteľnosť práva je tým, podľa nás, otrásená v samotných základoch.

1.4 Náznak riešenia

Z praktického hľadiska je nevyhnutné konštatovať, že právoplatnosť a vykonateľnosť súdneho rozhodnutia, a teda aj platobného rozkazu, je objektívnou kategóriou. Ak sú splnené stanovené podmienky, nastáva zo zákona. Súd ju následne len vyznačuje.¹³ Tým, že opomenie, alebo odmietne túto skutočnosť na rozhodnutí vyznačiť, dochádza na jeho strane k porušeniu povinností a v konečnom dôsledku aj k zbytočným prieťahom. Zbytočné prieťahy trvajú až do momentu vyznačenia právoplatnosti a vykonateľnosti na konkrétnom rozhodnutí, v modelovom prípade na platobnom rozkaze, alebo až do jeho zrušenia uznesením. Podľa toho, čo nastane skôr.

V tejto súvislosti si treba položiť najmä otázku, či je možné zrušiť takéto právoplatné a vykonateľné súdne rozhodnutie. Inak povedané, aké má účinky zrušovacie uznesenie podľa ust. § 173 ods. 2 OSP vo vzťahu k už právoplatnému a vykonateľnému platobnému rozkazu. Domnievame sa, predovšetkým s ohľadom na to, že právoplatnosť a vykonateľnosť rozhodnutia nastáva zo zákona a samotné (ne)vyznačenie v súdnom spise je právne irelevantné, že zrušovacie uznesenie by malo byť nulitným právnym aktom a mal by trvať i naďalej stav zbytočných prieťahov. Zrušiť naznačeným postupom právoplatný a teda aj vykonateľný platobný rozkaz nie je možné jednoducho preto, lebo to zákon nedovoľuje (ust. čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky).

Náš právny poriadok však, pokiaľ nám je známe, nepozná nulitné rozhodnutie súdu. Ak už je rozhodnutie vydané, nemožno ho prehliadať, či predstierať jeho neexistenciu. Pre každé rozhodnutie súdu je preto stanovený postup jeho možného prieskumu a nápravy, ak vykazuje akékoľvek vady. Každé rozhodnutie súdu tak počas svojej existencie (spravidla ide o obdobie právoplatnosti) zakladá novú právnu realitu bez ohľadu na to, či je skutočne správne alebo nie. V tom vlastne spočíva konečnosť súdneho prieskumu – každý súd svojimi právoplatnými rozhodnutiami vytvára novú hmotnoprávnu a procesnú realitu, bez ohľadu na predchádzajúci stav. Táto skutočnosť všeobecne vyplýva z účinkov právoplatnosti a vykonateľnosti súdnych rozhodnutí.

V súčte s vyššie naznačeným to, podľa nás, znamená, že účastník postihnutý opísanou dogmou subjektívnej kumulácie by mal v období do vydania zrušovacieho uznesenia svoje procesné úkony nasmerovať na existenciu zbytočných prieťahov v súdnom konaní a po vydaní zrušovacieho uznesenia ich presmerovať na odstránenie tohto zrušovacieho uznesenia. Počas existencie právoplatného zrušovacieho uznesenia zbytočné prieťahy v konaní nevznikajú a ťažko si možno predstaviť úkon súdu či účastníka, ktorý by mohol zvrátiť dogmou vyvolaný nepriaznivý stav.

Ak súd následne rozhodne o veci samej rozsudkom, bez toho, aby rešpektoval právoplatný a vykonateľný platobný rozkaz vo vzťahu k účastníkom, ktorým bol doručený a odpor nepodali, takéto rozhodnutie je postihnuté vadou narušenia prekážky právoplatne rozhodnutej veci (*res iudicatae*). O tej istej veci, ak sa už právoplatne prejednála, totižto nemožno vydávať ďalšie rozhodnutia (ust. § 159 ods. 3 OSP).

2. Objektívna kumulácia

2.1 Všeobecne

Ako bolo uvedené v stati 1.1, je vecou žalobcu, ako a voči komu vymedzí svoje procesné nároky. Nemusí označiť len jeden a spravidla to tak v praxi, s ohľadom na skutkové okolnosti kauzy, ani nebude. V takom prípade dochádza k hromadeniu procesných nárokov v rámci jedného súdneho konania, inak povedané, k objektívnej kumulácii.

13 Porovnaj znenie ust. §§ 62, 62a a 63 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti č. 543/2005 Z. z. o Správacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, špeciálny súd a vojenské sudy v znení neskorších predpisov (ďalej len „Správový a kancelársky poriadok“).

Za typický a bežne uvažovaný príklad tohto javu môžeme označiť situáciu, keď žalobca voči žalovanému uplatní v súdnom konaní svoje právo na zaplatenie peňažnej sumy ako odplaty napr. za tri samostatné dodávky tovaru. V danom prípade účastníci uzavreli tri kúpne zmluvy a peňažné plnenie dohodnuté ako odplata pri každej z nich predstavuje samostatný procesný nárok. Pri ich spoločnom uplatnení dochádza k objektívnej kumulácii nárokov.

Za už menej typicky sa javiaci a pertraktovaný príklad rozoberaného javu možno považovať hromadenie nárokov v dôsledku spoločného uplatnenia pohľadávky (istiny) a jej príslušenstva (napr. úrokov z omeškania). Z teoretického hľadiska ide totižto aj tu o oddelené procesné nároky líšiacie sa dokonca aj v skutkovom deji nevyhnutnom na vymedzenie každého z nich.

Z uvedeného vyplýva, že k objektívnej kumulácii dochádza aj v tak bežnej procesnej situácii, akou je uplatnenie istiny spolu s príslušenstvom.

Po krátkom náčrte toho, čo vlastne predstavuje objektívnu kumuláciu nárokov, je vhodné uviesť, že úvahy o nej majú význam len v súvislosti s podaným odporom. Pri nemožnosti doručenia platobného rozkazu do vlastných rúk žalovanému sa neuplatnia. Relevantnou právnou normou tak bude ust. § 174 ods. 2 a 3 OSP.

Dogma pri objektívnej kumulácii nárokov však pramení zo zložitejšieho systému vzťahov ako tá pri subjektívnej kumulácii. Pre jej výstižné uchopenie volíme najskôr historický prístup.

2.2 Historický výklad

Skúmanie začneme v procesnom kódexe, ktorý predchádzal aktuálnemu OSP, a síce v OSP z roku 1950. Tento právny predpis upravoval rozkazné konanie v ust. §§ 425 a 426. Podľa prvej vety ust. § 425 ods. 3 OSP z roku 1950 „ak podal žalovaný včas odpor, ruší sa tým platobný rozkaz v napadnutej časti a predseda senátu určí termín na ústne pojednávanie o žalobe.“

Možno konštatovať, že rušenie platobného rozkazu iba „v napadnutej časti“ predstavuje prvok moderného a efektívneho modelu rozkazného konania. Z pohľadu účelu rozkazného konania je neefektívne a nevhodné v následnom procese prejednávať vec aj v časti, ktorú z povahy podaného odporu žalovaný nijako nespochybňuje.

Je preto prekvapujúce, že OSP v pôvodnom znení z roku 1963 sa celkom očividne od tohto pokrokového princípu odkláňa.¹⁴

Podľa prvej vety ust. § 174 ods. 2 OSP v pôvodnom znení z roku 1963 „ak odporca podá včas odpor, zrušuje sa tým celý platobný rozkaz a predseda senátu nariadi pojednávanie.“

V dôvodovej správe sa k tejto zmene oproti úprave OSP z roku 1950 uvádza nasledovne: „Podaním odporu se ruší celý platební rozkaz, tedy nikoli jen odporem napadená část. Tím je sledováno, aby soud mohl jednat souhrnně o celé věci, a dále i to, aby splnění téže povinnosti nemuselo být vykonáno podle dvou rozhodnutí.“ Toto zarážajúce a z dnešného pohľadu priam iracionálne odôvodnenie je však potrebné vnímať v kontexte vtedajšej úpravy platobného rozkazu. A síce, že platobný rozkaz mohol byť vydaný iba na návrh socialistickej organizácie. Nikto iný preto na platobný rozkaz nedosiahol, čím v podstate zákonodarca obmedzil takouto úpravou sám seba, a predovšetkým v prospech „pracujúceho ľudu“, čo je plne ospravedlniteľné aj bez akéhokoľvek odôvodnenia. Pri zmene vstupných podmienok na vydanie platobného rozkazu sa ale opodstatnenosť danej úpravy, podľa nás, absolútne stráca.

Využitie rozkazného konania sa po prvotnom odskúšaní na socialistických organizáciách zrejme osvedčilo natoľko, že postupne sa uvoľňovali a rozširovali aj procesné situácie, kde sa dal tento inštitút aplikovať. V roku 1992 už bolo možné vydať platobný rozkaz nielen na žiadosť každého, ale dokonca aj bez výslovnej žiadosti. Avšak konotácie pôvodného modelu rušenia iba odporom napadnutej časti platobného rozkazu sa počas dlhej doby socializmu, žiaľ, pravdepodobne celkom vytratili. Zodpovedajúca novelizácia ust. § 174 ods. 2 OSP o rušení „celého“ platobného rozkazu späť k predtým platnému efektívnemu modelu, zdá sa, zatiaľ neprišla.

Malá úprava textácie ust. § 174 ods. 2 OSP nastala v roku 1991, prijatím zákona č. 519/1991 Zb., s účinnosťou odo dňa 1. 1. 1992. Pôvodný text prvej vety sa zmenil na: „ak čo len jeden z odporcov podá včas odpor, zrušuje sa tým platobný rozkaz v plnom rozsahu a predseda senátu nariadi pojednávanie.“ Do ustanovenia, ktoré predtým upravovalo len jednoduché účinky odporu na platobný rozkaz sa zamiešal cudzí prvok subjektívnej kumulácie¹⁵ a namiesto zrušenia „celého“ platobného rozkazu sa po 1. 1. 1992 mal rušiť platobný rozkaz „v plnom rozsahu“.

14 Zo všeobecnej časti dôvodovej správy k OSP možno citovať: „V súčasnej dobe je občiansky súdny rád prekonán vývojom natolik, že je treba nahradit jej novým zákonem, neboť pronikavé změny, k nimž došlo s dosažením socialismu, vyžadují i podstatnější zásahy do úpravy občanského soudního řízení.“

15 V podobe „ak čo len jeden z odporcov podá včas odpor“ miesto pôvodného „ak odporca podá včas odpor“.

Dôvody tejto zmeny, aspoň čiastočne, vysvetľuje dôvodová správa. Podľa nej: „Jestliže platební rozkazy byly vydávány proti několika žalovaným současně a jen jeden z žalovaných podal odpor, řešila judikatura tuto situaci rozporně (srov. R 16/1988 oproti R 58/1969 Sbírký rozhodnutí čs. soudů). Stalo se tak proto, že se směšovalo obyčejné a nerozlučné společenství. Proto je vhodné, aby v takových případech platební rozkaz v plně šíří zrušoval zákon přímo. Protože podobná situace nastávala tehdy, když platební rozkaz se podařilo doručit jen jednomu z žalovaných, řeší návrh novely tuto situaci obdobně.“

Z citovaného úryvku a zmeneného textu OSP teda vyplýva, že zákonodarca zašiel v roku 1992 ešte ďalej a absolútne potlačil dovtedy správne smerovanie justičnej praxe o účinkoch podaného odporu jedným žalovaným ako spoločníkom samostatného procesného spoločenstva (R 58/1969).

Na porovnanie presvedčivosti právnej argumentácie uvádzame aj relevantné časti rozhodnutí označených v dôvodovej správe, ktoré mali danú zmenu podnetiť. Podľa právnej vety rozhodnutia publikovaného pod č. R 58/1969: „Jestliže žalovaní nejsou nerozlučnými společníky, nezpůsobí včas podaný odpor jednoho žalovaného bez dalšího zrušení celého platebního rozkazu i ohledně těch žalovaných, kteří odpor včas nepodali.“

Z odôvodnenia tohto rozhodnutia je možné citovať: „Východisko k pochopení účelu, který zákonodárce sledoval formulací ustanovení § 174 odst. 2 (první věta) o. s. ř. („podá-li odpůrce včas odpor, zruší se tím celý platební rozkaz“), je v porovnání tohoto ustanovení s ustanovením § 425 odst. 3 o. s. ř. z roku 1950. Podle tohoto posléze uvedeného ustanovení se včas podaným odporem rušil platební rozkaz v napadené části. To odpovídalo zásadě občanského soudního řádu z roku 1950 (platné i v odvolacím řízení), že by nebylo účelné, aby se soud zabýval vždy i tou částí rozhodnutí, s níž jsou účastníci řízení spokojeni. Nynější občanský soudní řád opustil tuto zásadu... Jestliže se takto přistupuje k výkladu § 174 odst. 2 (první věta) o. s. ř., je nutno dojít k závěru, že jeho nynější formulací mělo být vyjádřeno jen to, co je uvedeno v důvodové zprávě, a že jí nebylo míněno, že včas podaný odpor jedním ze žalovaných přivodí bez dalšího zrušení platebního rozkazu i ohledně dalších žalovaných, byť odpor včas nepodali. Proto také otázku, zda včas podaný odpor jednoho žalovaného má účinky i pro ostatní žalované, nelze řešit s použitím § 174 odst. 2 (první věta) o. s. ř., ale jedině podle toho, zda na straně žalovaných jde o společenství samostatné nebo nerozlučné (§ 91 o. s. ř.). O tom, zda jde o to či ono společenství, rozhoduje povaha předmětu řízení z hlediska hmotného práva. O samostatné společenství půjde tedy, jestliže povinnost každého žalovaného je nutno posuzovat samostatně, takže i rozsudek ohledně každého z nich může vyznít jinak; naproti tomu u nerozlučného společenství je možný jen jeden rozsudek, který musí být pro všechny společníky buď příznivý nebo nepříznivý. ... Proto také, podal-li proti platebnímu rozkazu odpor jen žalovaný K. B., neměl jeho úkon žádné účinky pro ostatní žalované, ohledně nichž platební rozkaz nabyl účinků pravomocného rozsudku (§ 174 odst. 1 o. s. ř.).“

Naproti tomu sa v právnej vete rozhodnutia publikovaného pod č. 16/1988 uvádza, že: „Odporem proti platebnímu rozkazu včas podaným jen jedním z bývalých manželů se ruší celý platební rozkaz.“

Odôvodnenie tohto rozhodnutia je však, podľa nás, konštruované na niekoľkých pochybných úvahách: „Přitom je však nutné brát v úvahu, že skutkové okolnosti, o něž organizace opírá svůj nárok na zaplacení dlužné úhrady za užívání bytu, jsou totožné pro oba žalované bývalé manžele, což vyplývá také z totožnosti předmětu plnění. Z toho pak plyne, že každý z bývalých manželů jedná sice sám za sebe, ale že se procesní úkony i jen jednoho z nich nutně projeví ve vztahu mezi oběma bývalými manžely. Jestliže je tedy v odvolání podaném jen jedním z bývalých manželů zpochybněn základ nebo výše dlužné úhrady, nenabude rozhodnutí samostatně právní moci ani vůči druhému bývalému manželovi, který odvolání nepodal. Tento závěr je třeba dovodit s ohledem na hmotněprávní úpravu užívání bytu manžely, která se musí nutně projevit v procesní oblasti tak, že se změna v skutkovém nebo právním posouzení odvolacím soudem promítne do rozhodnutí jako celku. Protože občanský soudní řád tuto problematiku výslovně neupravuje, je nutno vycházet z jeho ustanovení, které upravuje problematiku nejbližší. Výše uvedený solidární závazek bývalých manželů se pak přibližuje takovému závazku, u něhož právní předpis umožňuje soudu určitý způsob vypořádání. Je proto takový případ nutno posoudit obdobně podle ustanovení § 206 odst. 2, věta druhá, o. s. ř. Odvolání podané jedním z bývalých manželů proto přivodí procesněprávní účinky také pro druhého bývalého manžela a rozhodnutí soudu prvního

stupne ohľadne ňoho nenabude samostatne právni moci. Odvolací soud pak při analogickém použití ustanovení § 212 odst. 1 písm. d) o. s. ř. přezkoumá napadený rozsudek i ohledně toho bývalého manžela, který odvolání nepodal. Shodné zásady je nutno uplatnit rovněž pro případ, kdy pouze jeden z rozvedených manželů podá odpor proti vydanému platebnímu rozkazu.“

Prvá časť odôvodnenia je celkom zjavne prejavom hľadania skutočnej reality, resp. zásady materiálnej pravdy a do určitej miery pre dobu, v ktorej bol rozsudok vyhlásený, pochopiteľná. V druhej časti sa však súd, podľa nás, vymyká zákonným medziam, keď solidárny záväzok bývalých manželov označuje za záväzok blízky takému, pri ktorom z právneho predpisu vyplýva určitý spôsob vyrovnania vzťahu medzi účastníkmi. Toto rozhodnutie je preto, podľa nás, ťažko prijateľné nielen pre zvolenú právnu vetu, ale dokonca aj pre samotné odôvodnenie. I napriek tomu zákonodarca pri novele ust. § 174 ods. 2 OSP v roku 1991 prijal práve tento pochybný model riešenia danej procesnej situácie.

Záverom tejto časti možno dodať, že pre tento čas ostatná zmena prvej vety ust. § 174 ods. 2 OSP nastala zákonom č. 46/1994 Z. z., s účinnosťou odo dňa 1. 4. 1994. Odvtedy musí byť odpor podaný „s odôvodnením vo veci samej“.

Tým sa plynulo dostávame k samotnej dogme.

2.3 Dogma

Ako vyplýva zo skúmania histórie dotknutého ustanovenia, „v plnom rozsahu“ znamená „celý“ a „celý“ je opak „v napadnutej časti“. Inými slovami povedané, z platnej právnej úpravy a jej vývoja sa podsúva záver, že podaním odporu sa zrušuje celý platobný rozkaz, bez ohľadu na to, v akom rozsahu je odporom napadnutý.

Domnievame sa však, že naznačené úvahy nie sú až natoľko nespochybniteľné, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať. Ako bolo naznačené vyššie, od 1. 4. 1994 je v zákone stanovená výslovná požiadavka, aby odpor obsahoval odôvodnenie „vo veci samej“.

Občiansky súdny poriadok výslovne nestanovuje, čo by malo byť „vecou samou“. Určovanie hraníc veci samej je, podľa nás, determinované konkrétnym predmetom súdneho konania.¹⁶ Predmetom súdneho konania je procesný nárok. Ak v konaní dôjde ku kumulácii procesných nárokov, predmetom konania a vecou samou sa stane každý z týchto procesných nárokov.

Vec sama je však *terminus technicus* a v bežnom zákonnom texte v podstate nemá plurál.¹⁷ To, že v konaní dôjde k objektívnej kumulácii nárokov sa v texte zákona nevyjadruje nijako osobitne, teda inak ako singulárom tohto termínu. Vyjadrenie v ust. § 174 ods. 2 OSP tak výslovne neanticipuje mnohosť „vecí samých“, čo ale nie je dôvod na opomínanie existencie takéhoto javu.

Zdanlivé splyvanie procesných nárokov (viacerých vecí) podčiarkuje aj skutočnosť, že v prípade procesných nárokov smerujúcich k zaplateniu peňažných súm sa ich kumulácia neprejaví v existencii viacerých výrokov, ale z praktického hľadiska sa často uvádzajú po ich sčítaní v jednom výroku. Tak je tomu nielen vo výroku súdneho rozhodnutia, ale aj v žalobnom petite. Z platobného rozkazu sa preto bez ďalšieho nedá vyčítať, koľko procesných nárokov žalobcu obsahuje. Rovnako nepredstaviteľné sa preto môže javiť, že platobný rozkaz by mohol nadobudnúť právoplatnosť a vykonateľnosť len čiastočne a zvyšnú časť vznesených procesných nárokov by súd ďalej prejednával. V tejto súvislosti možno však poukázať na druhú vetu ust. § 62 ods. 1 Spravovacieho a kancelárskeho poriadku, ktoré danú situáciu priamo predpokladá: „Ak nadobudlo rozhodnutie právoplatnosť len čiastočne, v zázname sa to presne vyjadří.“ Z uvedeného vyplýva, že nič nebráni tomu, aby platobný rozkaz nadobudol právoplatnosť len sčasti.

2.4 Náznak riešenia

Ak prvá veta ust. § 174 ods. 2 OSP normuje o včasnom podaní odporu s odôvodnením vo veci samej, správnym výkladom tohto zákonného textu by malo byť v danom kontexte, a to s prihliadnutím na presah teoretických poznatkov o objektívnej kumulácii nárokov, že vecou samou sa bude rozumieť každý zo vznesených procesných nárokov samostatne.

Následnou jednoduchou aplikáciou ust. § 174 ods. 3 písm. b) OSP súd po preskúmaní vzťahu odôvodnenia odporu a každej „veci samej“ uplatnenej v žalobe dokáže vyselektovať, voči ktorým procesným nárokom odpor obsahuje odôvodnenie a voči ktorým, naopak, toto absenjuje. Platobný rozkaz nadobudne právoplatnosť čiastočne, v spojení s uznesením, ktorým bude

16 K tomu pozri aj Števec, M., Ficová, S. a kol. Občiansky súdny poriadok. I. diel. Komentár. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2012. Str. 546. Podľa autora „pod pojmom vec sama treba rozumieť predmet konania vyjadrený buď v žalobnom petite, alebo vo výroku uznesenia, ktoré vydáva súd podľa § 81 ods. 3.“

17 Výnimkou je napr. ust. § 112, ktoré normuje o spojení vecí.

odpor čiastočne odmietnutý. Zvyšnú časť procesných nárokov súd prejedná v tradičnom súdnom konaní.

V nadväznosti na uvedené úvahy si dovoľíme podotknúť, že naznačenému riešeniu nebráni ani časť právnej normy o zrušení platobného rozkazu „v plnom rozsahu“. Ako bolo uvedené vyššie, z historického výkladu dotknutého ustanovenia vyplýva, že toto slovné spojenie sa aktuálne nachádza v OSP ako neželané a hlbšie nepochopené rezíduum socialistického zákonodarstva. Navyše možno dodať, že zatiaľ posledné včlenenie požiadavky na odpor „s odôvodnením vo veci samej“ neguje predchádzajúce znenie tejto právnej normy do takej miery, že rušenie celého platobného rozkazu, podľa nás, neobstojí bez vážnych pochybností (*lex posterior derogat legi priori*).

3. Záver

Analyzovaním a bližším zamyslením sa nad opísanými procesnými situáciami sa do určitej miery otvára priestor na oprášenie pomyselnej šede z práce súvisiacej s platobnými rozkazmi, akiste poznačenej stereotypom. Účastník súdneho konania by totiž nemal byť ukračován na svojich právach nielen v dôsledku materiálnej a personálnej poddimenzovanosti justície, ako sa to typicky konštatuje v nálezoch Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veciach zistených zbytočných prietahov, ale ani v dôsledku dlhodobo zaužívaných nesprávnych postupov súdu.

Zároveň si uvedomujeme, že určitá náprava daného stavu v podobe selektívneho prístupu ku každej veci by si vyžadovala pravdepodobne zvýšenú dotáciu nad ňou stráveného času. To pri aktuálnej zaťaženosti súdov a pri aktuálnych kapacitných možnostiach najmä v ich personálnom obsadení môže byť zrejme len želaným riešením. Máme však za to, že v mnohých prejednávaných veciach by sa uvedeným postupom žalobca dostal k exekučnému titulu o poznanie skôr, čím by sa v zásade dalo prispieť k zvýšeniu výťažnosti objemu peňažných pohľadávok prejednávaných súdmi.

Týmto príspevkom si teda dovoľujeme apelovať na čo možno najskoršie začatie postupného odstraňovania dogiem subjektívnej a objektívnej kumulácie nárokov v rozkaznom konaní. ■

RESUMÉ

Subjektívna a objektívna kumulácia v rozkaznom konaní

Článok je venovaný dvom procesným všednostiam – dogmatickému prístupu k prieniku subjektívnej a objektívnej kumulácie do rozkazného konania. V príspevku sú opísané procesné situácie, kde by si právny a skutkový stav vyžadoval predovšetkým plnú koncentráciu súdu na triviálne otázky jednoduchého procesného práva.

SUMMARY

Subjective and Objective Cumulation in Civil Order-For-Payment Proceedings

The article deals with two procedural phenomena – dogmatic approach to the expansion of subjective and objective cumulation in civil order-for-payment proceedings. The article describes procedural situations in which legal background and the facts of the case would require first of all absolute concentration of courts on trivial issues of simple procedural law.

ZUSAMMENFASSUNG

Subjektive und objektive Kumulation im Anordnungsverfahren

Der Artikel ist zwei Üblichkeiten im Prozess – der dogmatischen Behandlung des Durchdringens der subjektiven und der objektiven Kumulation ins Anordnungsverfahren gewidmet. Im Beitrag sind Sachlagen im Prozess beschrieben, wo die Rechtslage und der Tatbestand insbesondere der vollständigen Konzentration des Gerichtes auf triviale Fragen des einfachen Prozessrechtes bedürfen.

Pohľad na právo obvineného poznať obsah spisu ako súčasť zásad trestného konania

JUDr. Juraj Chylo, PhD.

Zásada kontradiktórnosti trestného konania je výrazným faktorom trestného konania s vplyvom aj na jeho výsledok, pričom sa tak deje prostredníctvom triády oprávnení základných strán trestného konania, tzn. obžaloby reprezentovanej prokurátorom a osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie za nožnej účasti obhajcu. Do tejto triády zaraďujeme právo obvineného poznať dôkazy protistrany (ale i dôkazy zabezpečené vlastnou činnosťou súdu), mať možnosť vyjadriť sa k nim ako i právo obvineného navrhovať vlastné dôkazy, tieto i zabezpečovať, pričom tieto oprávnenia zabezpečujú spravodlivé trestné konanie.

Právo obvineného poznať dôkazy protistrany ako i dôkazy zabezpečené vlastnou činnosťou súdu realizujú viaceré možné inštitúty trestného konania, napríklad právo na doručovanie procesných rozhodnutí (napríklad uznesenia o pribratí znalca do trestného konania), ale i právo obvineného poznať obsah spisu.

Právo obvineného poznať obsah spisu počas trestného konania realizujú tri inštitúty: inštitút nazerania do spisu, ktorý môže byť využívaný tak v prípravnom konaní ako aj v konaní pred súdom, nazerania do spisu počas rozhodovania o väzbe a inštitút záverečného preštudovania spisu po skončení vyšetrovania, resp. skráteného vyšetrovania v prípravnom konaní. V článku je zároveň kladený aj dôraz na dôkazy, ktoré podliehajú režimu utajenia a ich prístupnosti obhajobe počas konania.

Nazeranie do spisu v trestnom konaní

Počas trestného procesu orgány činné v trestnom konaní zhromažďujú informácie v rôznych spisoch a registroch, medzi ktoré zaraďujeme vyšetrovací spis, policajné spisy operatívneho

JUDr. Juraj Chylo, PhD.

je absolventom Fakulty práva Bratislavskej vysokej školy práva z roku 2010, kde neskôr absolvoval aj rigorózne konanie a doktorandské štúdium v študijnom odbore trestné právo. Od roku 2010 zároveň pôsobí v advokácii ako advokátsky koncipient.

charakteru, dozorový spis prokuratúry ako i iné spisy. **Obvinený má nárok na poznanie obsahu vyšetrovacieho spisu**, avšak k právu obvineného nazeráť do spisu nemožno priradovať právo obvineného poznať obsah materiálov, ktoré sú vnútornými pomôckami a pracovnými materiálmi orgánov činných v trestnom konaní.¹ Obdobne k tomu uvádza aj Jozef Čentéš, že „obvinený s obhajcom nemôžu nazeráť do interných spisov prokuratúry a polície, medzi ktoré zaraďujeme dozorový spis, evidenčné pomôcky, resp. materiály operatívneho charakteru.“²

Uvedené obmedzenie obvineného poznať obsah iných spisov viažucích sa k trestnej veci môže mať dopad na meritórne rozhodnutie, pretože z pohľadu obhajoby môže mať zásadný význam poznanie informácií resp. dôkazov nezaradených vo vyšetrovacom spise, ale evidovaných v iných, pre obhajobu neprístupných materiáloch. Z tohto pohľadu sa teda javí problematická najmä kontrola obsahu týchto spisov.³

Počas prípravného konania orgány činné v trestnom konaní zhromažďujú všetky písomnosti, ktoré sa vzťahujú na tú istú vyšetrovanú trestnú vec (podania, zápisnice, záznamy, rozhodnutia

1 Bližšie pozri rozhodnutie ÚS ČR z 26. 7. 2005, sp. zn. i. ÚS 54/2005.

2 ČENTÉŠ, J.: *Kontradiktórnosť trestného konania*, In: Zborník Slovenské dni trestného práva, Bratislava, 2010, s. 49.

3 Bližšie pozri Repík, B.: *Advokát ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva*, In: Bulletin advokacie, č. 11 – 12, ročník 2002, s. 19.

a pod.) v tzv. vyšetrovacom spise. Vyšetrovací spis sa zakladá po prijatí podania vo veci. Podrobnosti o tvorbe vyšetrovacieho spisu vrátane číslovania listov a vyhotovovania jeho obsahu policajtom a o pokračovaní v jeho tvorbe dopĺňaním písomností a vecí prokurátorom a súdom upravuje vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 618/2005 Z. z. o tvorbe spisu orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi. Každý vyšetrovací spis sa zakladá do spisového obalu. Spisový obal zakladá policajt, ktorý vo veci koná. Obsah spisu slúži na informáciu o jeho obsahu. Zakladá sa do vyšetrovacieho spisu ako prvá listina a zapisujú sa doň všetky ostatné písomnosti a veci, ktoré tvoria obsah tohto spisu. Do obsahu spisu sa zapisuje najmä názov a označenie písomnosti číslom alebo spisovou značkou a číslo listu uložennej písomnosti podľa poradia uloženia (§ 5 ods. 1 Vyhlášky o tvorbe spisu).

Prostredníctvom práva na nazeranie do spisu je umožnené obvinenému a jeho obhajcovi oboznámiť sa s dôkazmi, ktoré proti obvinenému evidujú orgány činné v trestnom konaní a je teda realizované čiastkové právo zásady kontradiktórnosti poznať dôkazy protistrany.

Obvinený s obhajcom, vrátane taxatívne vymedzených osôb, majú právo, a to i opakovane, nazeráť do spisu s výnimkou zápisnice o hlasovaní a časti spisu obsahujúcej údaje o totožnosti chráneného svedka, ohrozeného svedka alebo svedka, ktorého totožnosť je utajená, a krycie údaje o totožnosti agenta, robiť si z nich výpisky a poznámky a obstarávať si na svoje trovy kópie spisov a ich častí. Pri využití tohto práva orgán činný v trestnom konaní umožňuje obvinenému, ako aj jeho obhajcovi, oboznámiť sa s trestným spisom, ktorým sa rozumie listinný materiál obsahujúci listinné dôkazy, iné písomnosti o vykonaní úkonov trestného konania a všetky ostatné prílohy, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou napr. veci, fotoalbumy a iné predmety.⁴

Nazeranie do spisu je procesný úkon, a preto preň platia rovnaké pravidlá ako pre iné procesné úkony, tzn. že by sa mal vykonávať v úradnej miestnosti v čase od 7.00 hod. do 20.00 hod. Zákonodarcu ustanovil, že v prípade hrozby priesťahov v konaní spôsobených nazeraním do spisu môže orgán činný v trestnom konaní ustanoviť primeranú lehotu na nazretie do spisu. Na určenie primeranosti lehoty je orgán činný v trestnom konaní brať do úvahy viaceré faktory, medzi ktoré zaraďujeme rozsiahlosť spisového materiálu, schopnosť obvineného porozumieť študovanému spisu a iné objektívne, resp. subjektívne podmienky.

Ku kontradiktórnemu oprávneniu poznať obsah spisu je nutné zaradiť i právo obvineného nechať si zo spisu vyhotovovať fotokópie časti obsahu spisu, prípadne celého spisu. Obvinený, resp. jeho obhajca majú právo na náklady obhajoby si nechať vyhotoviť fotokópiu spisu, resp. jeho časti, robiť si poznámky či výpisky zo spisu či jeho časti. Predmetné právo tak predstavuje kontradiktórne oprávnenie, ktoré umožňuje obvinenému dôkladnejšie sa pripravovať na výkon svojej obhajoby. Taktiež uľahčuje prácu obhajcovi, ktorý tak môže mať k dispozícii spis odzrkadľujúci dosiaľ zaznamenanú procesnú situáciu i z pohľadu dokazovania a prípravy na jednotlivé úkony. Toto právo je potrebné hodnotiť ako podstatné pre riadny výkon obhajoby a taktiež zabezpečujúce právo na spravodlivý súdny proces.

Pri nazeraní do spisu sa môže počas trestného konania, najmä prípravného konania, vyskytnúť situácia, kedy orgány činné v trestnom konaní, resp. súd nesprístupní časť spisu alebo celý spis. Vtedy hovoríme o obmedzovaní kontradiktórnosti, vzhľadom na to, že súčasťou zásady kontradiktórnosti je aj právo obvineného poznať dôkazy proti nemu svedčiace. Obmedzenie kontradiktórnosti formou odmietnutia sprístupnenia časti spisu môže byť trvalé alebo dočasné.

Obmedziť kontradiktórnosť možno len za účelom **efektivity trestného stíhania**, kedy je nutné počas prípravného konania dočasne utajiť dosiaľ zabezpečené dôkazy za účelom ich ochrany pred zničením, poškodením, vyzradením či zabránením falšovaniu či pozmeňovaniu dôkazov,⁵ pričom v prípade odpadnutia dôvodu (napríklad dôkaz je už trvalo zabezpečený pre trestné konanie) sú orgány činné v trestnom konaní povinné bezodkladne umožniť obvinenému nazrieť do spisu, urobia tak aj najneskôr vtedy, keď sa skončí vyšetrovanie resp. skrátené vyšetrovanie, **ochrany života a zdravia svedkov**, kedy je nutné natrvalo utajiť totožnosť svedka za účelom zabezpečenia jeho bezpečnosti, či **ochrany určitého legitímneho spoločenského záujmu** odôvodňujúceho utajenie, a to napríklad ochrany štátneho tajomstva, prípadne ochrany iných legitímnych záujmov tretích osôb (napríklad osobných údajov nezainteresovaných osôb, obchodného tajomstva tretej osoby, etc.).

Za týmito účelmi je možné, aby v súlade s § 69 ods. 1 Trestného poriadku nebola obvinenému natrvalo sprístupnená časť spisu obsahujúca zápisnicu o hlasovaní, či údaje o totožnosti chráneného svedka, ohrozeného svedka alebo svedka, ktorého totožnosť je utajená, a krycie údaje

4 ČENTĚŠ, J. a kol.: *Trestný poriadok – komentár*, Žilina : Eurokódex Poradca podnikateľa, 2006, s. 163.

5 Rozhodnutie ÚS ČR zo dňa 17. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 239/2004.

o totožnosti agenta, ako i vykonanie takých opatrení, ktorými zostanú zachované utajované skutočnosti, obchodné tajomstvo, bankové tajomstvo, daňové tajomstvo, poštové tajomstvo alebo telekomunikačné tajomstvo.

Existujú však výnimky, pri ktorých nie je možné odmietnuť obvinenému nazrieť aspoň do časti spisu, ide o uznesenia o vznesení obvinenia a zápisnice o úkone, na ktorom sa obvinený zúčastnil. Taktiež nie je možné odmietnuť nazretie do spisu obvinenému po záverečnom preštudovaní spisu, kedy musí byť celý spisový materiál sprístupnený obvinenému na nazretie.

Na žiadosť obvineného je prokurátor povinný bezodkladne preskúmať podstatu a závažnosť dôvodov, na základe ktorých odmietol policajt umožniť obvinenému nazrieť do spisu a následne rozhodnúť tak, že v prípade nestotožnenia sa s názorom a postupom vyšetrovateľa vydá pokyn, aby policajt umožnil obvinenému nazrieť do spisu, alebo v prípade stotožnenia sa s postupom vyšetrovateľa, tento jeho postup odobril formou opatrenia. Vzhľadom na skutočnosť, že prokurátor ako *dominus litis* (pán sporu)⁶ prípravného konania je oprávnený urobiť akýkoľvek úkon prípravného konania, prípadne vykonať aj celé vyšetrovanie či skrátené vyšetrovanie, môže sám zamedziť obvinenému nazrieť do spisu. Vtedy o žiadosti rozhoduje nadriadený prokurátor a postupuje analogicky, ako keby rozhodoval o žiadosti obvineného o preskúmanie postupu vyšetrovateľa.

Nazeranie do spisu v konaní o rozhodovaní o väzbe

Nemenej podstatným právom obvineného je aj nazeranie do spisu v súvislosti s rozhodovaním o väzbe v prípravnom konaní. Toto právo taktiež zaraďujeme do kontradiktórnych oprávnení obvineného s tým, že jeho prostredníctvom má obvinený právo sa brániť proti návrhu prokurátora pri rozhodovaní o svojom väzobnom stíhaní.

Mnohokrát majú orgány činné v trestnom konaní, ale koniec koncov i sudy, tendenciu vykladať relevantné ustanovenia Trestného poriadku upravujúce možnosť zamedzenia práva obvineného na nazeranie do spisu tak, že ním podstatne zasahujú do výkonu práv obhajoby a dokonca toto právo až porušujú. Dôsledkom práva na nazeranie do spisu obvineným je nepochybne i jeho právo na vyjadrenie sa a vyvracanie odôvodnenia návrhu prokurátora, aby toto nemuselo byť len všeobecné.

Ak sa takýmto postupom obvinenému znemožní prístup k informáciám, ktoré sú podstatné na posúdenie zákonnosti väzby, je to v rozpore s relevantnou judikatúrou ESĽP ako i Ústavného súdu SR.⁷ Deje sa tak preto, lebo opätovne sa dostávajú do sporu dva protichodné záujmy, a to záujem štátu na výkone trestného stíhania a záujem obvineného na riadny výkon obhajoby.

Ako už bolo uvedené, zákonnosť rozhodovania o väzbe vychádza nielen z ustanovení Dohovoru, ale i z Trestného poriadku, kedy obvinený môže byť vzatý do väzby len pre existenciu tak materiálnych dôvodov väzby, ako i formálnych dôvodov väzby. Na zabezpečenie možnosti obrany obvineného voči návrhu prokurátora na vzatie do väzby je nutné zabezpečiť tak kontradiktórnosť ako i rovnosť zbraní, pričom však tieto oprávnenia treba posudzovať podľa procesných funkcií závislých od štádia trestného konania, kedy v prípravnom konaní je kontradiktórnosť a rovnosť zbraní významne potláčaná v prospech záujmu štátu viesť trestné konanie a účinnosť vyšetrovania.

Navyše, sudy viackrát pred tým, ako zamietli žiadosť obvineného, resp. jeho obhajcu na nazretie do spisu ešte pred rozhodnutím o väzbe, zisťovali a odvolávali sa na zamietavé stanovisko vyšetrovateľa a prokurátora k žiadosti obhajcu obvineného na nazretie do spisu.

Dohovor rieši právo na nazeranie do spisu obvineným pri rozhodovaní o väzbe v čl. 5 ods. 3 a 4. Podľa čl. 5 ods. 3 veta prvá Dohovoru „*má každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený osobnej slobody za účelom predvedenia tejto osoby pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo ak sú oprávnené dôvody domnievať sa, že jej treba zabrániť v spáchaní trestného činu alebo v úteku po jeho spáchaní, musí byť ihneď predvedený pred sudcu alebo inú úradnú osobu splnomocnenú zákonom na výkon súdnej právomoci a má právo byť súdený v primeranej lehote alebo prepustený počas konania.*“

Podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru „*má každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody, právo podať návrh na začatie konania, v ktorom súd urýchlene rozhodne o zákonnosti pozbavenia slobody a nariadi prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.*“

6 Aj keď priznávame, že v prípravnom konaní spor neexistuje.

7 Pirošíková, M.: Právo obvineného nazeráť do spisu v súvislosti s rozhodovaním o väzbe v prípravnom konaní, In: Justičná revue, 59, č. 3, 2007, s. 356.

8 Rozsudok ESĽP vo veci Assenov a spol. proti Bulharsku z 28. 10. 1998.

9 Rozsudok ESĽP vo veci Garcia Alva v. Nemecko z 13. 2. 2001.

10 Nález Ústavného súdu SR zo dňa 11. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 67/2003.

11 Bližšie pozri FENYK, J., HAVLÍK, T., RÚŽIČKA, M.: *Rozhodnutia a stanoviska k trestnému rádu 1918–2004*, Druhé vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, 596 s.

12 Bližšie pozri ČENTĚŠ, J.: *Kontradiktórnosť trestného konania*, In: Zborník Slovenské dni trestného práva, Bratislava, 2010, s. 49.

Vyššie citované ustanovenia Dohovoru sa vzťahujú na rozhodovanie o väzbe či prepustení z väzby obvineného v trestnom konaní. Konanie, ktorým sa rozhoduje o vzatí do väzby, ale i konanie, ktorým sa preskúmava zákonnosť väzobného stíhania musí mať charakter súdneho konania, ktoré, okrem inštitucionalizovaných záruk nezávislosti a nestrannosti súdneho orgánu rozhodujúceho vo veci, musí poskytovať garancie procesnej povahy primerané povahe pozbavenia osobnej slobody dotknutej osoby v konkrétnom prípade.⁸

Osoba vo väzbe musí byť informovaná o podaniach založených do spisu a musí mať skutočnú možnosť sa k nim vyjadriť. Účinnosť vyšetrovania môže niekedy vyžadovať utajenie časti získaných informácií, aby sa obvinenému zabránilo zničiť alebo ovplyvniť dôkazy alebo znemožniť riadny výkon spravodlivosti. Avšak sledovanie tohto legitímneho cieľa nemôže odôvodniť podstatné obmedzenia práv obhajoby. Informácie, ktoré sú podstatné na posúdenie zákonnosti väzby, musia byť primeraným spôsobom prístupné obhajcovi obvineného držaného vo väzbe.⁹

Aj Ústavný súd SR sa k tejto problematike viackrát vyjadroval a uviedol, že z judikatúry ESĽP vyplýva, že konanie podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru (**rozhodovanie o väzbe**) **musí byť kontradiktórne** a vždy musí zaručovať rovnosť zbraní medzi stranami, tzn. zástupcom verejnej žaloby (prokurátorom) na jednej strane a zadržaným obvineným na strane druhej. **Rovnosť zbraní a kontradiktórnosť však nie sú zabezpečené, keď je obhajcovi odopretý prístup k tým dokumentom vo vyšetrovacom spise, ktoré sú podstatné na to, aby bolo možné účinne napadnúť zákonnosť väzby obvineného.**¹⁰

Na základe vyššie uvedeného možno uviesť, že je porušením zásady kontradiktórnosti a zásady rovnosti zbraní, ak súd odoprie obvinenému nazrieť do spisu v spojitosti s rozhodovaním o väzbe. Pokiaľ však súd považuje za nutné, z dôvodu efektivity vyšetrovania, zamedziť obvinenému nazrieť do spisu, je nutné, aby súd sprístupnil obvinenému aspoň tú časť spisu, ktorá je podstatná na posúdenie zákonnosti väzby, a obvinený mal právo vyjadriť k dôkazom a tvrdeniam protistrany, čím bude zabezpečené dodržanie zásady kontradiktórnosti. Zároveň treba zdôrazniť, že prax súdov, ktorou zisťujú a následne sa aj odvolávajú na stanovisko orgánov činných v trestnom konaní k nazretiu do spisu obvineným, je nesprávne. V zmysle § 69 ods. 6 Trestného poriadku o povolení na nazretie do spisu v štádiu rozhodovania súdu o väzbe rozhoduje súd.

Záverečné preštudovanie spisu

V prípravnom konaní existuje podobný inštitút oboznámenia sa obvineným so spisom a to inštitút záverečného preštudovania spisu podľa § 208 Trestného poriadku, ktorý však nemožno stotožňovať, prípadne zamieňať s nazeraním do spisu.¹¹ Záverečné preštudovanie spisu sa vykonáva počas prípravného konania iba raz (v ideálnom prípade, ak sa do spisu v prípravnom konaní nič nedokladá, napríklad v dôsledku doplnenia vyšetrovania). Inštitút záverečného preštudovania spisu slúži najmä cieľu preveriť procesný postup policajta počas prípravného konania a taktiež na to, aby bola naplnená zásada zistenia skutkového stavu bez dôvodných pochybností. Zároveň, zásadným rozdielom oproti nazretiu do spisu je, že pokiaľ orgány činné v trestnom konaní môžu odmietnuť počas nazerania do spisu obvinenému a jeho obhajcovi sprístupniť časť spisu, prípadne celý spis, pri záverečnom preštudovaní spisu musí byť obvinenému predložený celý spis, ktorý má očíslované listy strán a zároveň je aj celý zviazaný tak, aby sa v ňom nedali vykonávať zmeny prostredníctvom pridania listov alebo ich odobrania.

Záverečné preštudovanie spisu tvorí významnú zložku kontradiktórnosti v prípravnom konaní a predstavuje podstatné právo obvineného oboznámiť sa so všetkými dôkazmi, ktoré boli zadovážené vo vyšetrovaní alebo skrátenom vyšetrovaní. Účasť obvineného a jeho obhajcu na tomto úkone je právom obvineného, nie povinnosťou.¹² Najvyšší súd k tomu vo svojom rozhodnutí uviedol, že najmä v prípade nutnej obhajoby je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní prijať opatrenia na riadne zabezpečenie práva na záverečné preštudovanie spisu v prípade, ak sa obhajca obvineného nedostaví na záverečné preštudovanie spisu a obvinený trvá na účasti obhajcu aj napriek tomu, že orgány činné v trestnom konaní nemôžu a nenesú zodpovednosť za výkon obhajoby, pretože samotný výkon obhajoby je vzťahom medzi obvineným a jeho obhajcom bez rozdielu v spôsobe zakomponovania obhajcu do trestného konania. Najvyšší súd vyjadril svoje presvedčenie, že orgány činné v trestnom konaní musia brať do úvahy i povinnosť obhajcu poskytovať obvinenému právnu pomoc, „pretože inak Ústavou SR aj zákonom garantované právo obvineného na obhajobu, zahŕňajúce v sebe i právo radíť sa a obhajovať sa pros-

tredníctvom obhajcu, by v takej dôležitej fáze, akou je skončenie vyšetrovania nemalo reálny obsah a zmysel.“¹³

Záverečné preštudovanie spisu je procesný úkon upravený v § 208 Trestného poriadku,¹⁴ ktorý nastupuje vtedy, keď policajt uzná skrátené vyšetrovanie, resp. vyšetrovanie za skončené. Policajt tak môže urobiť vtedy, ak považuje zabezpečené dôkazy za dostatočné na rozhodnutie v prípravnom konaní (napríklad podanie obžaloby podľa § 234 Trestného poriadku, postúpenie trestného stíhania, ak čin nie je trestným činom podľa § 214 Trestného poriadku, zastavenie trestného stíhania podľa § 215 Trestného poriadku, podmienené zastavenie trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku, zastavenie trestného stíhania a schválenie zmiernu podľa § 220 Trestného poriadku, prípadne iné meritórne rozhodnutie).

Na preštudovanie spisu musí policajt predložiť obvinenému a jeho obhajcovi celý očíslovaný vyšetrovací spis vrátane všetkých príloh. Pokiaľ obvinený za tejto situácie nie je zoznámený so všetkými dôkazmi, ktoré sú obsiahnuté v spise, ide o vadu konania, ktorá, pred podaním obžaloby odôvodňuje vrátenie veci prokurátorom vyšetrovateľovi na doplnenie vyšetrovania (konkrétne opakovanie preštudovania spisu – odstránenie chýb) a po podaní obžaloby môže podľa okolností odôvodniť vrátenie veci prokurátorovi na došetrenie podľa § 244 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku¹⁵ (tzn., súd obžalobu odmietne a vráti vec prokurátorovi, ak zistí závažné procesné chyby, najmä, že boli porušené ustanovenia zabezpečujúce práva obhajoby). Uvedené pravidlo, že obžaloba je povinná oboznámiť obvineného so všetkými dôkazmi svedčiacimi v neprospech obvineného ako i v jeho prospech definoval i ESLP. V prípade Edwards v. Spojené Kráľovstvo¹⁶ po tom, ako polícia neoboznámila obvineného so skutočnosťou, že na mieste činu sa našli odtlačky prstov inej osoby a poškodená ho nerecognifikovala, určil, že medzi požiadavkami spravodlivosti určené článkom 6 ods. 1 Dohovoru figuruje i povinnosť orgánov činných v trestnom konaní zoznámiť obhajobu so všetkými relevantnými dôkazmi.

Policajt je povinný upozorniť obvineného a jeho obhajcu na možnosť záverečného preštudovania spisu minimálne tri kalendárne dni vopred rôznymi spôsobmi (písomne, e-mailom s použitím zaručeného elektronického podpisu bez nutnosti pripájať časovú pečiatku, telefonicky, atď.). Táto lehota slúži na ochranu práv obvineného, aby sa vedel na takto podstatný úkon pripraviť i z pohľadu navrhovania doplnenia dokazovania. Túto trojdňovú lehotu možno s kumulatívnym súhlasom obvineného a obhajcu skrátiť. Zákonodarca, aj napriek tomu, že práva obhajcu závisia od jeho klienta – obvineného, umožnil, aby obhajca nesúhlasil so skrátením trojdňovej lehoty, čo by malo za následok nenaplnenie lehoty na prípravu záverečného preštudovania spisu a teda jeho nezákonnosť. Obhajcovi by musel byť určený náhradný termín záverečného preštudovania spisu, ktorý musí naplňať podmienku troch dní od upozornenia na možnosť záverečného preštudovania spisu. Lehotu troch dní nie je nutné dodržiavať v prípade, ak sa vo veci koná zrýchlené skrátené vyšetrovanie v súlade s § 204 Trestného poriadku, kedy je potrebné podať obžalobu na súd do 48 hodín od zadržania obvineného.

Podľa nášho názoru sa môže v praxi vyskytnúť situácia, kedy bude obvinenému a jeho obhajcovi umožnené záverečné preštudovanie spisu. Pokiaľ sa obvinený nemôže zúčastniť alebo ani jeho obhajca (napríklad pre kolíziu s iným úkonom), policajt nebude považovať za nutnosť umožniť obvinenému resp. jeho obhajcovi záverečné preštudovať spis v inom termíne. Tento postup však považujeme za nesprávny, odporujúci zmyslu a účelu kontradiktórneho oprávnenia na záverečné preštudovanie spisu a v takomto prípade riadne ospravedlnenie neúčasti na oboznamovaní sa so spisom sa nepovažuje za nevyužitie práva, ale policajt je povinný opätovne určiť obvinenému nový termín preštudovania spisu.¹⁷

Inou otázkou týkajúcou sa záverečného preštudovania spisového materiálu je **určenie primeranej lehoty na preštudovanie spisu**. Určenie tejto primeranej lehoty má vychádzať z postulátu, že pri tomto procesnom úkone nedochádza iba k študovaniu spisu, ale súčasne k poradám medzi obvineným a jeho obhajcom. Treba zväziť i rozsah spisového materiálu vrátane príloh, zohľadniť skutkovú a právnu zložitost' veci, povahu stíhanej trestnej činnosti a súčasne i osobnú spôsobilosť obvineného a s ohľadom na tieto skutočnosti stanoviť primeranú dobu tohto procesného úkonu.¹⁸

Obvinený a jeho obhajca sa môžu vzdať práv uvedených v § 208 ods. 1 Trestného poriadku výslovne potom, ako o tejto možnosti boli poučení. V aplikačnej praxi počas vyšetrovania sa policajt dotazuje obvineného počas jeho výsluchu, či chce využiť právo na záverečné preštudovanie spisu. V prípade, ak obvinený nejaví známky záujmu o tento úkon, policajt zaznačí do zápisnice, že sa obvinený tohto práva výslovne vzdáva. Tento postup je však v rozpore s Trestným poriad-

13 Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2To/2/2005, citované v Zo súdnej praxe, č. 6, ročník 2008, 233 s.

14 Podľa § 208 ods. 1 Trestného poriadku, ak policajt považuje vyšetrovanie alebo skrátené vyšetrovanie za skončené a jeho výsledky za postačujúce na podanie návrhu na obžalobu alebo na iné rozhodnutie, umožní obvinenému, obhajcovi, poškodenému, jeho splnomocnencovi alebo opatrovníkovi, zúčastnenej osobe a jej splnomocnencovi v primeranej lehote preštudovať spisy a podať návrhy na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania; týchto práv sa môžu tieto osoby výslovne vzdať, o čom musia byť poučení. Ak nejde o konanie podľa § 204 ods. 1, obvineného a obhajcu upozorní policajt na práva podľa prvej vety najmenej tri dni vopred. Túto lehotu možno s ich súhlasom skrátiť. Návrh na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania môže policajt odmietnuť, ak ho nepovažuje za potrebný.

15 R 15/1991-III

16 Rozhodnutie ESLP zo dňa 16. 12. 1992 vo veci Edwards v. Spojené Kráľovstvo

17 Bližšie pozri ČENTĚŠ, J. a kol.: *Trestné právo procesné*, Všeobecná a osobitná časť, Šamorín: Heuréka, 1. vydanie, 2012, 487 s.

18 R 50/1998 citované v MAĎAR, M.: *Vybrané aplikačné problémy preštudovania spisu v trestnom konaní*, In: *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi*,

1. ročník medzinárodnej virtuálnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie (zborník príspevkov), Bratislava, 2011, s. 167, ale i rozhodnutie Ústavného súdu ČR zo dňa 26. 9. 2006, sp. zn. II. ÚS 597/06.

19 Judikát č. Jtk9/09 trestno-právneho kolégia Krajského súdu v Žiline prijatý 8. 12. 2009.

20 Uznesenie Krajského súdu v Žiline zo dňa 11. 8. 2009, sp. zn. 1To/90/2009.

kom a spôsobuje nulitosť takéhoto vyhlásenia. „Obvinený sa môže právne účinne vzdať práva na preštudovanie spisu až potom, ako mu bol oznámený dátum, čas a miesto vykonania tohto úkonu a v okamihu, keď policajt považuje skrátené vyšetrovanie za skončené a jeho výsledky za postačujúce na podanie návrhu na obžalobu, alebo na iné rozhodnutie. Ak sa obvinený vzdal práva na preštudovanie spisu, hoci neboli splnené vyššie uvedené podmienky, treba považovať vzdanie sa tohto práva za absolútne neúčinné.“¹⁹ Uvedený postup je odôvodnený najmä tým, že **právo na záverečné preštudovanie spisu nemôže byť využité pri výsluchu obvineného a teda poučenie o tom, že sa obvinený môže tohto práva vzdať, ako i vyhlásenie obvineného o tom, že sa tohto práva vzdáva, je nutné považovať za bezpredmetné. Jednotlivé úkony smerujúce k umožneniu realizácie týchto práv** (t. j. upovedomenia, oznámenia a pod.) preto **musia byť špecifikované a konkretizované** čo do miesta, času, resp. inej konkretizácie, pričom okamih tejto konkretizácie – upovedomenie musí bezprostredne predchádzať momentu, v ktorom to-ktoré právo možno reálne využiť. Uvedenému nasvedčuje i znenie § 208 ods. 1 Trestného poriadku, v zmysle ktorého je povinnosť policajta umožniť obvinenému a osobám tam uvedeným preštudovanie spisu viazaná na čas – okamih, keď považuje vyšetrovanie za skončené a jeho výsledky postačujúce na podanie návrhu na obžalobu, či iné rozhodnutia. Je v rozpore nielen s citovaným zákonným ustanovením, ale i so zásadami logiky, aby uvedenú povinnosť – umožnenie preštudovania spisu, mohol policajt splniť v skoršom – prvotnom štádiu trestného stíhania, z ktorého dôvodu potom všeobecné zákonné poučenie dané pri prvom procesnom úkone príslušnému subjektu nemožno považovať za reálne umožnenie realizácie tohto práva. Poučovacia povinnosť orgánov činných v trestnom konaní a súdu týkajúca sa obvineného sa vzťahuje na všetky štádiá trestného konania, pričom obvinený musí byť vždy poučený o právach, ktoré mu v danom štádiu trestného konania prináležia. V každom prípade však treba rozlišovať všeobecné poučenie dané pri prvom kontakte – pri prvom procesnom úkone poučovaným subjektom od udelenia možnosti na uplatnenie týchto práv, ktorou vlastne dochádza k zreálneniu (uskutočneniu) toho, čo bolo v rámci všeobecného poučenia len formálne deklarované. Pokiaľ v čase dania všeobecného poučenia nie je možné právo, na ktoré sa poučenie vzťahovalo, využiť, nemožno sa ho ani vzdať a teda tak využitie ako i vzdanie sa procesných práv je viazané k určitému okamihu a termínu. **Vzdanie sa práva predtým, ako ho možno reálne uplatniť, považuje krajský súd za predčasné a tým i právne neúčinné.**²⁰ S uvedeným názorom sa stotožňujeme a považujeme ho za významný, aj keď v praxi často nevyužívaný, čo spôsobuje porušovanie práv obvineného zo strany orgánov činných v trestnom konaní.

Právo obvineného poznať obsah spisu z pohľadu utajovaných skutočností

Platí, že v konaní pred súdom sa môžu strany oboznamovať s obsahom spisu rovnako ako v prípravnom konaní, najmä nazeraním do spisu. Platí, že v danom štádiu konania nemôže byť spis, či jeho časť pred obžalovaným zatajený, či nesprístupnený. A to i v prípade, ak spis obsahuje utajované skutočnosti.

Preto, aby sa určitá osoba mohla oboznamovať s utajovanými skutočnosťami, musí spĺňať zákonné kritériá a musí mať bezpečnostnú previerku, ktorú vydáva Národný bezpečnostný úrad. Európsky súd pre ľudské práva v rozhodnutí v prípade Jasper proti Spojenému kráľovstvu zo dňa 16. 2. 2000 uviedol, že tak obžaloba, ako aj obhajoba musia mať v trestnom konaní rovnakú možnosť dozvedieť sa o dôkazoch predložených protistranou a vyjadriť sa k nim. Čiastkové povinnosti k tomu sa viažuce zaťažujú nielen súd, ale i zástupcu orgánu verejnej žaloby. Preto musia napríklad poskytnúť obhajobe podstatné dôkazy, ktoré by mohli viesť k oslobodeniu či k zmierneniu trestu. Nevytvára tak utajovanie skutočností prekážku na spravodlivé trestné konanie?

Podľa zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností je utajovanou skutočnosťou informácia alebo vec určená pôvodcom utajovanej skutočnosti, ktorú vzhľadom na záujem Slovenskej republiky treba chrániť pred jej vyzradením, zneužitím, poškodením, neoprávneným rozmnožením, zničením, stratou alebo odcudzením a ktorá môže vzniknúť len v oblastiach, ktoré ustanoví vláda Slovenskej republiky svojím nariadením.

V Českej republike sa daným problémom zaoberal Ústavný súd na návrh Okresného súdu v čase právneho stavu, kedy advokáti nemali zákonné privilegium nemať bezpečnostnú pre-

vierku. Súd bol postavený do situácie, kedy sa musel rozhodnúť jedným zo štyroch spôsobov: takýto dôkaz v trestnom konaní nepripustí, čo by malo za následok obmedzenie spôsobilosti zistenia skutkového stavu bez dôvodných pochybností, alebo ho pripustí a neoboznámí s ním protistranu, čím by došlo k obmedzeniu kontradiktórnosti a porušeniu princípu rovnosti zbraní a v konečnom dôsledku aj práva na spravodlivý súdny proces, alebo s ním zoznámí len advokáta – obhajcu obvineného s príslušnou bezpečnostnou previerkou, čím by došlo k obmedzeniu práva obvineného na slobodný výber obhajcu spomedzi advokátov, čo by koniec koncov mohlo znamenať až obmedzenie výberu obhajcu spomedzi advokátov, ktorí sú vopred schválení tajnými (bezpečnostnými) službami, alebo oboznámí akéhokoľvek obvineným splnomocneného advokáta s utajovanými skutočnosťami, čo by taktiež mohlo znamenať abstraktné alebo reálne riziko ohrozenia bezpečnosti štátu. Ústavný súd ČR svojím rozhodnutím²¹ rozhodol tak, že skutočnosť, že advokáti nedisponujú zákonným privilegiom nemať previerku na oboznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami nie je v rozpore s Ústavou, nakoľko na účely oboznamovania sa obhajcom s utajovanými skutočnosťami platí Trestný poriadok a nie zákon o ochrane utajovaných skutočností. Pokiaľ sa obhajca pri výkone obhajoby oboznamuje s utajovanými skutočnosťami, nepotrebuje byť držiteľom osvedčenia o bezpečnostnej previerke. Na porovnanie, v Českej republike v období od 12. 7. 2002 až do 31. 12. 2003 advokáti, ktorí sa pri výkone obhajoby chceli oboznamovať s utajovanými skutočnosťami, museli mať bezpečnostnú previerku podľa zákona č. 148/1998 Sb. o ochrane utajovaných skutočností, čo malo negatívny dopad na právo na obhajobu obvineného, najmä na jeho právo si slobodne zvoliť svojho obhajcu. Dokonca, v časti daného obdobia v Českej republike neboli obhajcovia, ktorí mali bezpečnostnú previerku, a preto nemohli v kauzách, kde sa preberali utajované skutočnosti vystupovať ako zvolení obhajcovia či byť ustanovovaní.²²

Ústavný súd ČR uviedol: „...**Bezpečnostné previerky nie sú primeraným prostriedkom, nakoľko daného účelu je možné v trestnom konaní dosiahnuť sumou čiastkových nástrojov (poučením zo strany súdu o povinnostiach plynúcich zo zákona o utajovaných skutočnostiach a o trestných sankciách, ďalej povinnosťou mlčanlivosti podľa zákona o advokácii, etc.), ktoré sa pritom nedotýkajú a nijako neobmedzujú v danom kontexte s verejným statkom (bezpečnosťou štátu) základné právo na obhajobu, na rovnosť zbraní a právo vyjadrovať sa k všetkým dôkazom.**“

Zároveň, odrazom oprávnenia obhajoby oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami v Trestnom poriadku je § 161, podľa ktorého orgány činné v trestnom konaní a súd musia osobu, ktorá sa počas konania oboznamuje alebo jednorazovo oboznámila s utajovanými skutočnosťami, poučiť o povinnostiach podľa osobitných predpisov a musia jej dať podpísať písomné vyhlásenie o mlčanlivosti; vyhlásenie o mlčanlivosti je súčasťou spisu orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu. Orgán činný v trestnom konaní a súd je povinný bez meškania o tejto skutočnosti informovať príslušný štátny orgán podľa osobitných predpisov.

Záver

Vzhľadom na vyššie uvedené je nepochybné, že obvinený má právo poznať obsah vyšetrovacieho spisu. Obvinený nemá právo poznať obsah iných spisov orgánov činných v trestnom konaní, akými sú napríklad dozorový spis prokurátora, prípadne nejaké operatívne spisy kriminálnej polície.

Právo nazerať do spisu počas prípravného konania však môže byť obmedzené, napríklad z dôvodu účelnosti trestného konania. Toto obmedzenie sa viaže len na úsek prípravného konania, pričom, pokiaľ v ňom dochádza k rozhodovaniu o väzbe, je dôležité, aby bolo obvinenému sprístupnená tá časť spisu, ktorá je podstatná pre možné účinné napadnutie zákonnosti väzby obvineného. V prípade porušenia tohto práva dochádza k porušeniu zásady kontradiktórnosti, ako i k porušeniu práva na obhajobu.

Záverečné preštudovanie spisu je podstatný úkon trestného konania, ktorým dochádza na záver prípravného konania k oboznámeniu obvineného s obsahom spisu, ktorý sa mu musí bez výnimky celý sprístupniť.

Obvinený má taktiež nepochybné právo si zo spisu nechať vyhotovovať fotokópie či robiť si odpisy alebo zápisy a tým zefektívniť výkon svojej obhajoby.

Taktiež platí, že prístup strán k utajovaným dokumentom, resp. skutočnosť vtedy, ak jedna zo strán predkladá súdu dôkaz, ktorý je utajovanou skutočnosťou a protistrana nemá príslušnú

21 Rozhodnutie ÚS ČR zo dňa 28. 1. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 41/02.

22 KLOUZA, J.: *Bude Komora sestavovat zvláštní seznam advokátů?* In: *Bulletin advokacie*, ročník. 2002, č. 6 – 7 s. 44.

bezpečnostnú previerku na daný stupeň utajenia, nesmie byť prekážkou na uplatňovanie princípov kontradiktórnosti ako nevyhnutného predpokladu pre spravodlivý proces.

Všetky vyššie uvedené práva vytvárajú možnosti, nie povinnosti obvinenému viesť svoju obhajobu relatívne efektívne. Ide teda o možnosť obvineného, ktorá môže zostať nevyužitá. Právo nazerať do spisu je možné využiť počas celého trestného konania na základe žiadosti obvineného. Na právo záverečne preštudovať spis je nutné obvineného vyzvať a umožniť mu to. Obvinený sa môže vzdať tohto práva, avšak, aby to mohol účinne urobiť, je nutné, aby bol úkon konkrétne určený miestom a časom konania úkonu. Vzdanie sa práva na záverečné preštudovanie spisu napríklad počas výsluchu (pokiaľ nie je určené miesto a čas úkonu) je predčasné a právne neúčinné.

Práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-0356-12.

RESUMÉ

Pohľad na právo obvineného poznať obsah spisu ako súčasť zásad trestného konania

Právo poznať obsah vyšetrovacieho spisu patrí k atribútom zásady kontradiktórnosti, ktorá posilňuje a dotvára aj právo na obhajobu a zásadu rovnosti zbraní. Právo poznať obsah spisu však nie je absolútne a existujú z neho výnimky, ktorých úlohou sú napríklad zabezpečenie efektivity trestného konania či ochrana svedkov. Legitimita obmedzenia práva poznať obsah spisu sa tak dostáva do sporu s inými záujmami a zásadami trestného konania a preto je vždy nutné, prísne individuálne, posudzovať takéto obmedzenia. Predmetom článku je definovanie jednotlivých inštitútov práva poznať obsah spisu, a to právo nazerať do spisu, právo záverečne preštudovať spis i s odchýlkami pri konaní o väzbe či v prípade výskytu utajovaných informácií v konaní.

SUMMARY

A Defendant's Right to Know the Contents of the Investigation File as a Part of Principles of Criminal Proceedings

The right to know the contents of the investigation file is one of the attributes of the adversary system, which strengthens and makes up the right of defence and the principle of equality of arms. However, the right to know the contents of the investigation file is not absolute, and there are some exceptions, which aim to promote the effectiveness of criminal procedures or protection of witnesses. Legitimacy of restrictions to the right to know the contents of the investigation file is thus in conflict with other interests and principles of criminal proceedings, and it is therefore always necessary to assess such restrictions on a strictly individual case-to-case basis. The article aims to define individual partial concepts of the right to know the contents of the investigation file, being the right to inspect and look into the investigation file, right to study the file at the final stage of pre-trial proceedings, and specific aspects of proceedings concerning custody or the occurrence of privileged information.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Auffassung zum Recht des Beschuldigten auf die Akteneinsichtnahme als Bestandteil der Strafverfahrensgrundsätze

Das Recht des Beschuldigten, vom Inhalt der Ermittlungsakte Kenntnis zu erlangen, gehört zu den Merkmalen des Kontradiktionsgrundsatzes, der das Recht auf die Verteidigung bekräftigt und den Grundsatz der Waffengleichheit gestaltet. Das Recht auf die Einsichtnahme in die Akte ist allerdings nicht absolut und es bestehen einige dieses Recht ausschließende Ausnahmen, deren Aufgabe z. B. die Sicherstellung der ermittlungstaktischen Effektivität des Strafverfahrens oder der Schutz der Zeugen ist. Die Legitimität des eingeschränkten Rechtes auf die Akteneinsichtnahme gerät somit in Widerspruch zu anderen Interessen und Grundsätzen des Strafverfahrens und es ist deswegen jederzeit erforderlich, diese Einschränkungen streng individuell zu beurteilen. Der Gegenstand des Artikels ist die Definierung von einzelnen Instrumenten des Rechtes auf die Bekanntmachung mit dem Akteninhalt, des Rechtes auf die Akteneinsichtnahme, des Rechtes auf die abschließende Durchstudierung der Akte auch mit Abweichungen im Haftverfahren oder im Falle der geheim zu haltenden Informationen im Verfahren.

Odmena advokáta za právnu pomoc osobám v materiálnej núdzi

JUDr. Peter Kerecman, PhD.

JUDr. Mária Chrenková*

Poskytovanie právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi advokátmi bezplatne alebo za zníženú odmenu je premietnutím tradícií advokátskeho stavu chrániť chudobných a prenasledovaných; je výrazom toho, že profesia advokáta má i sociálnu náplň. Advokáti aj takto prispievajú k naplneniu základného práva každého na súdnu a inú právnu ochranu zaručeného v čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy (čl. 47 ods. 2 ústavy). Ako vyplýva z § 20 ods. 2 zák. č. 586/2003 Z. z. o advokácii v platnom znení (ďalej len „ZoA“), advokát ustanovený podľa osobitných predpisov na zastupovanie nie je oprávnený poskytovať právnych služieb (okrem určených prípadov) odmietnuť.¹ Osobitným predpisom je (predovšetkým) zák. č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi (ďalej len „ZoBPP“). Ustanovený (určený) advokát je povinný postupovať pri poskytovaní právnej služby takémuto klientovi s rovnakou svedomitosťou a starostlivosťou ako vo veciach iných klientov (§ 5 ods. 2 Advokátskeho poriadku).

1. Úvod

Prameňom právnej úpravy odmeňovania advokátov za poskytovanie právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi v občianskom súdnom konaní je (bol) zák. č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej len „OSP“) najmä § 30, § 140 ods. 2, § 149 ods. 2 OSP, ZoBPP (najmä § 15) a vyhl. č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „tarifa“). Právna úprava od 1. januára 2006, keď nadobudol účinnosť ZoBPP, prešla viacerými zmenami, ktoré dodnes spôsobujú problémy najmä pre ich intertemporálne nedostatky. Keďže advokátov ustanovoval súd, resp. neskôr určovalo Centrum právnej pomoci (ďalej len „Centrum“), vo všetkých etapách vývoja právnej úpravy a problém priznania odmeny sa prejaví až po skončení zastupovania (t. j. spravidla po niekoľkých rokoch). Pri odpovedi na otázku, ako odmenu advokáta určiť, treba skúmať nie len účinnú právnu úpravu, ale aj zmeny, ktorými prešla.

Právna úprava vyvoláva nie len otázky týkajúce sa rešpektovania základných práv advokáta pri rozhodovaní o jeho odmene (z hľadiska intertemporality), ale predchádzajúce legislatívne zásahy do nej aj obavy z jej ústavnej udržateľosti. Tento stav môže negatívne vplyvať na celkové vnímanie systému bezplatnej právnej pomoci.

2. Vývoj právnej úpravy odmeňovania ustanoveného a určeného advokáta

Rozhodovanie o ustanovení zástupcu z radov advokátov účastníkovi konania bolo v období do 31. decembra 2005 zverené výlučne súdu: Podľa § 30 OSP účastníkovi, u ktorého boli predpoklady, aby bol súdom oslobodený od súdnych poplatkov, ustanovil sudca alebo poverený zamestnanec súdu na jeho žiadosť zástupcu z radov advokátov, ak to bolo potrebné na ochranu jeho záujmov. Ak bol účastníkovi ustanovený za zástupcu advokát, platil jeho hotové výdavky

* JUDr. Mária Chrenková, zástupca Slovenskej advokátskej komory v Rade Centra právnej pomoci, sa podieľala na spracovaní časti článku venovanej vývoju právnej úpravy odmeňovania ustanoveného (určeného) advokáta. Názory autorov obsiahnuté v článku sú ich osobnými názormi a nemusia vyjadrovať názor Slovenskej advokátskej komory.

1 Advokát môže odmietnuť poskytnutie právnej pomoci v prípadoch podľa § 21 ZoA, pričom inak je rozsah povinnosti advokáta prevziať ustanovenie Centrom stanovený v Uznesení P SAK č. 26/10/2011 z 10. novembra 2011, ktorým sa upravuje zastupovanie osôb v materiálnej núdzi podľa zák. č. 327/2005 Z. z.

a odmenu za zastupovanie štát; ak to bolo dôvodné, poskytol súd advokátovi na jeho žiadosť aj primeraný preddavok (§ 140 ods. 2 OSP). O priznaní odmeny rozhodoval súd na žiadosť advokáta po skončení zastupovania a súd odmenu i vyplácal. Jej výška bola určovaná podľa tarify (v tom čase neobsahovala tretiu hlavu druhej časti) a odvíjala sa od počtu úkonov vykonaných advokátom a hodnoty, resp. povahy veci; okrem odmeny advokáta sa priznávala aj náhrada hotových výdavkov, náhrada za stratu času, režijný paušál a cestovné náhrady. Podľa § 149 ods. 2 OSP, ak ustanovený advokát zastupoval účastníka, ktorému bola prisúdená náhrada trov konania, bol ten, ktorému bola uložená náhrada týchto trov, povinný zaplatiť štátu náhradu hotových výdavkov advokáta a odmenu za zastupovanie (ustanovenie riešilo vzťah protistrany advokátovho klienta a štátu, t. j. regres). Právna úprava pojmovo dôsledne rozlišovala odmenu ustanoveného advokáta, trovy konania (trovy právneho zastúpenia) a náhradu trov konania (náhradu trov právneho zastúpenia).²

2 K tomu viac: napr.: HAUPT, J.: Ustanovenie zástupcu podľa § 30 ods. 2 OSP. Bulletin advokácie č. 7/1994, s. 19 a nasl.; KERCAMAN, P.: Ustanovenie advokáta zástupcom v občianskom súdnom konaní. I. a II. časť. Bulletin slovenskej advokácie, 2004, č. 5, str. 5 – 25; č. 6, str. 7 – 30.

2.1.

Obdobie od 1. januára 2006
do 31. decembra 2009

Od 1. januára 2006 bolo ZoBPP rozhodovanie o *určení advokáta* osobe, ktorá v dôsledku svojej materiálnej núdze nemôže využívať (platené) právne služby a je to nevyhnutné na ochranu jej práv, zverené (okrem súdu) aj Centru. To *určovalo advokáta* na zastupovanie osoby pred súdom rozhodnutím, ktorým priznalo žiadateľovi nárok na poskytnutie právnej pomoci (§ 10 ods. 6 ZoBPP). Určený advokát uzatváral so žiadateľom zmluvu o právnej pomoci a žiadateľ udeľoval advokátovi plnomocenstvo (§ 12 ods. 1 ZoBPP) tak ako aj dnes. Tento zákon však neupravoval priznávanie odmeny advokátovi Centrom, stanovil iba, že ak bola priznaná klientovi advokáta v súdnom konaní náhrada trov konania (vo výške rovnakej, ako by patrila pri zastupovaní akéhokoľvek klienta), táto sa priznávala namiesto oprávnenej osoby advokátovi (§ 15 ods. 1 ZoBPP). Odmenu určeného advokáta tak mal financovať neúspešný odporca jeho klienta. Ak náhrada trov konania klientovi advokáta priznaná nebola (bez ohľadu na dôvod), alebo ak síce priznaná bola, ale protistranou nebola zaplatená, nebolo výslovnou úpravou, na základe ktorej advokátovi malo odmenu priznať Centrum. Dôvodová správa (nekonzistentne) konštatovala: „Ak oprávnená osoba *spĺňa podmienky na priznanie náhrady trov konania*, neprizná sa táto náhrada jej, ale určenému advokátovi. Ak náhrada trov konania priznaná advokátovi bola vyššia než náklady na právnu pomoc poskytnutú oprávnenej osobe, vráti advokát centru vyplatené náklady na právnu pomoc. V prípade vyhraného sporu sa takto štátu vrátia náklady vynaložené na poskytovanie právnej

JUDr. Peter Kerecman, PhD.

ukončil Právnickú fakultu UPJŠ v roku 1995, v roku 1999 získal titul JUDr., od roku 1995 študoval na doktorandskom štúdiu v odbore

trestné právo na Právnickej fakulte UK, kde mu bol v roku 2000 udelený titul PhD. Od roku 2000 vykonáva advokátsku prax v Košiciach, v roku 2001 založil vlastnú

advokátsku kanceláriu. Je členom Tlačovej rady Slovenskej republiky, pôsobí ako externý súdny poradca Ústavného súdu Slovenskej republiky. V júni 2010 bol zvolený za člena predsedníctva Slovenskej advokátskej komory, je podpredsedom redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie a predsedom Komisie pre dejiny advokácie Slovenskej advokátskej komory.

Publikuje od roku 1996, v roku 2001 získal cenu Nominant ceny Karola Planka, v roku 2006 Cenu Karola Planka. Je autorom monografií a viac ako 60 odborných článkov uverejnených v Justičnej revue, Bulletinu slovenskej advokácie a Právnom obzore z oblasti občianskeho práva hmotného i procesného, ústavného práva, trestného práva a obchodného práva. Je členom Amnesty International, Spoločnosti pro historii advokacie so sídlom v Prahe.

JUDr. Mária Chrenková

ukončila Právnickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave v roku 1983. Je advokátkou

zapísanou v zozname vedenom Slovenskou advokátskou komorou od roku 1994. V rokoch 2010 – 2013 bola členkou predsedníctva SAK, v súčasnosti je členkou

Odvolacej disciplinárnej komisie SAK a Rady Centra právnej pomoci.

pomoci v konkrétnom prípade. V prípade neúspechu v spore, tieto trovy znáša oprávnená osoba“. Od 1. januára 2006 tak vznikla dvojkoľajnosť ustanovovania (určovania) advokáta na zastupovanie pred súdom.³ Vzhľadom na to, že táto právna úprava sa nijako nedotkla OSP, ustanovovanie advokáta súdom a uhrádzanie jeho odmeny v takomto prípade bolo zhodné ako pred 1. januárom 2006. Advokátovi ustanovenému súdom štát vyplatil odmenu vždy (bez ohľadu na úspech klienta v otázke náhrady trov konania).

Súčasne (s účinnosťou od 1. januára 2006) bola vložená do druhej časti tarify tretia hlava (vyhl. č. 649/2005 Z. z.) pod názvom „Tarifná odmena advokáta za zastupovanie osoby v materiálnej núdzi v občianskom súdnom konaní“, pričom dôvodová správa uvádza, že v tejto hlave „vyhláška upravuje odmeny advokátov v prípadoch, keď budú zastupovať osoby v materiálnej núdzi na základe zák. č. 327/2005 Z. z.“. Tarifná odmena advokáta za zastupovanie osoby v materiálnej núdzi bola upravená paušálnou sumou za konanie, avšak v závislosti od hodnoty a povahy veci. Ustanovenie § 14f ods. 2 umožňovalo, aby sudca zvýšil základnú sadzbu tarifnej odmeny, ak išlo o zastupovanie v mimoriadne náročnej alebo skutkovo zložitej veci. Podľa dôvodovej správy k vyhl. č. 649/2005 Z. z. „vychádza sa z princípu určenia odmeny za celé konanie presne určenou sumou (...) bez ohľadu na počet úkonov právnej služby, len v závislosti od hodnoty veci, ktorá je predmetom konania“. Novela bola prijatá bez prechodných ustanovení.

Judikatura (neskôr) potvrdila, že ustanovenia tretej hlavy druhej časti tarify sa vzťahujú iba na prípady, keď advokáta určilo Centrum, avšak nevzťahujú sa na prípady, keď advokáta ustanovil súd; pokiaľ advokáta ustanovil na zastupovanie účastníka súd podľa § 30 OSP, odmena za zastupovanie sa určuje podľa § 10 v spojení s § 14 tarify (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 3 M Cdo 22/2008 z 18. februára 2010).

S účinnosťou od 1. júna 2009⁴ bola tretia hlava druhej časti tarify zmenená vyhláškou č. 209/2009 Z. z. a premenovaná tak, že jej názov znel „Paušálna odmena advokáta za zastupovanie osoby v materiálnej núdzi vyplácaná centrom právnej pomoci“. Dôvodová správa k vyhl. č. 209/2009 Z. z. uvádza: „Odmena nepatrí advokátovi za jednotlivé úkony, ale za vybavenie veci t. j. ide o paušálnu odmenu za celé konanie. Prispôsobuje sa **odmeňovanie cieľom, zámerom a špecifikám zákona č. 327/2005 Z. z.** Ak je advokát úspešný, súd mu prizná náhradu trov právneho zastúpenia rovnako, ako keby nebol určený Centrom právnej pomoci. Navrhovaná úprava by mala advokátov viac motivovať k dosiahnutiu úspechu v konaní, pretože náhrada priznaná súdom je neporovnateľne výhodnejšia v porovnaní s náhradou priznanou Centrom právnej pomoci. (...). Nárok na náhradu hotových výdavkov a nárok na náhradu za stratu času nie je dotknutý.“ Podľa § 20a tarify za úkony právnych služieb vykonané pred dňom účinnosti vyhl. č. 209/2009 Z. z. patrí advokátovi odmena podľa doterajších predpisov. Pri porovnaní s predchádzajúcim znením tretej hlavy druhej časti tarify je zrejmé, že bol opustený princíp určovania výšky paušálnej odmeny odvíjajúcej sa od hodnoty a povahy predmetu sporu; o prípadnom zvýšení odmeny advokáta z dôvodu zložitosti alebo náročnosti veci nerozhoduje už súd, ale Centrum; celkovo bola výška odmeny advokáta znížená; naďalej však platilo, že tretia hlava druhej časti tarify sa mala vzťahovať iba na odmenu advokáta určeného postupom podľa ZoBPP.

2.2.

Obdobie od 1. januára 2010 do 31. decembra 2011

K ďalšej zmene právnej úpravy došlo s účinnosťou od 1. januára 2010 zák. č. 495/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky súdny poriadok (bol ním ale novelizovaný aj ZoBPP). Jedným z cieľov novely podľa dôvodovej správy malo byť aj „zjednotiť poskytovanie bezplatnej právnej pomoci zo súčasného dualistického režimu na strane jednej podľa predpisov o bezplatnej právnej pomoci a na strane druhej podľa OSP pod jednotný režim ZoBPP“.

Podľa novelizovaného znenia § 30 ods. 1 OSP mal súd naďalej právomoc ustanoviť advokáta zástupcom účastníkovi konania, mohol však ustanoviť aj Centrum. Dôvodová správa zvýraznila prednosti ustanovovania advokáta súdom: „Sudca musí mať individuálnu možnosť posúdiť pome-ry účastníka (...) Nepochybne pôjde o rýchlejší spôsob získania bezplatnej právnej pomoci, než v režime administratívneho preskúmania podmienok materiálnej núdze.“ K zmene však došlo aj v § 149 ods. 2 OSP, ktoré po novele znelo: Ak bol účastníkovi súdom ustanovený zástupca alebo ak ide o zastupovanie na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci, pri náhrade trov konania

3 Zároveň bol novelizovaný zákon o advokácii a Slovenskej advokátskej komore bola uložená povinnosť viesť zoznam advokátov, ktorých môže Centrum určiť na poskytovanie právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi, do ktorého sa advokáti zapisovali na vlastnú žiadosť.

4 Ďalšie dve novely tarify (vyhl. č. 256/2006 Z. z. a vyhl. č. 557/2008 Z. z.) týkajúce sa tretej hlavy druhej časti tarify zásadnu zmenu nepriniesli.

sa postupuje podľa osobitného predpisu, ktorým podľa pripojeného odkazu bol § 15 ZoBPP a (výslovne iba) § 14a až 14e tarify. Dôvodová správa konštatovala: „Jedinou úlohou súdu bude rozhodnúť o trovách konania a trovy priznať priamo advokátovi, ak bol určený Centrom vrátane situácie, ak o bezplatnej právnej pomoci rozhodol súd. Súd už nebude hradiť zo svojich prostriedkov advokáta. Ak bude účastníkovi určený advokát na poskytnutie právnej pomoci podľa zákona č. 327/2005 Z. z., pri odmene a náhrade trov sa bude postupovať podľa § 15 tohto zákona a § 14a až § 14e tarify. Ide o zjednotenie bezplatného zastupovania vo vzťahu k režimu odmeňovania.“

Súčasne bol novelizovaný aj § 15 ods. 1 ZoBPP tak, že ak vzniklo klientovi advokáta právo na náhradu trov konania, advokát je oprávnený vo vlastnom mene a na svoj účet náhradu trov konania aj vymáhať. Touto novelou bolo zavedené výslovne aj rozhodovanie Centra o odmene advokáta, avšak iba v stanovenom rozsahu: Centrum rozhodnutím **prizná advokátovi náhradu trov konania** (pozn.: pojmovo správne „prizná advokátovi odmenu“) po skončení zastupovania na základe jeho vyčíslenia podľa osobitného predpisu; to neplatí v rozsahu, v ktorom súd priznal náhradu trov konania advokátovi (osobitným predpisom podľa odkazu sú **§ 14a až 14f tarify**). Zákon zároveň umožnil Centru rozhodnúť o odmene advokáta aj v ďalšom prípade: ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa, môže Centrum priznať advokátovi čiastočnú alebo úplnú náhradu trov právneho zastúpenia bez ohľadu na to, či súd advokátovi priznal náhradu trov konania (§ 15 ods. 2 ZoBPP). Dôvodová správa uvádza: „Advokát bude aktívne legitimovanou osobou aj na vedenie exekúcie na vymoženie náhrady trov právneho zastúpenia, ktorá bola účastníkovi priznaná súdom. Ide o zjednodušenie „financovania“ ustanoveného advokáta (...). Súd priznáva aj takémuto advokátovi nárok na odmenu v tom istom režime, ako keby nebol ustanovený. Limitujúce ustanovenia pre odmenu advokáta upravené v tarife (§ 14a až 14e) sa **použijú iba v prípade finančného vysporiadania advokáta zo strany Centra, napr. ak jeho klient bol neúspešný**. Určitou poistkou pre advokáta je odsek 2 in fine a to práve pre prípad mimoriadnych okolností (napr.: zastavenie exekúcie pre nemajetnosť povinného, alebo ak advokát neuspel ani v konkurznom konaní). Štát teda bude garantovať náhradu trov právneho zastúpenia advokátovi, ale až po márnom vyčerpaní všetkých právnych prostriedkov.“

Táto novelizácia OSP neobsahovala žiadne prechodné ustanovenia, novelizácia ZoBPP v prechodnom § 25a stanovila iba to, že na konania o nároku na poskytnutie právnej pomoci začaté pred 1. januárom 2010 a právoplatne neukončené do 31. decembra 2009 sa použijú ustanovenia účinné od 1. januára 2010.

S ohľadom na nejasnú dikciu tejto novely a absenciu prechodných ustanovení vznikla v praxi otázka, či súd má právomoc aj po 1. januári 2010 rozhodovať o odmene advokáta, ktorého sám ustanovil, resp. či aj v takom prípade rozhoduje Centrum a pokiaľ áno, či výška odmeny advokáta a prípady, v ktorých mu ju Centrum prizná sa má určovať podľa ZoBPP a tretej hlavy druhej časti tarify, hoci táto sa stala súčasťou právneho poriadku až 1. januára 2006 a odkaz na ňu v § 15 ZoBPP bol zavedený až s účinnosťou od 1. januára 2010, resp. či v takých prípadoch treba priznať odmenu podľa úpravy účinnej v čase ustanovenia advokáta (v závislosti od počtu úkonov) alebo odmenu paušálnu. V situácii, keď (niektoré) súdy o priznaní odmeny advokáta nerozhodovali, hoci ho sami ustanovili (a odkazovali advokátov na Centrum) a Centrum váhalo rozhodovať tiež, pretože samo advokáta postupom podľa ZoBPP neurčilo, Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky vydalo pre Centrum postupne dve (nezáväznú) stanoviská,⁵ z ktorých vyplynulo, že právomoc rozhodovať o priznaní odmeny advokátovi v týchto prípadoch Centru patrí (s odôvodnením, že v prípade absencie prechodného ustanovenia v procesnom práve sa má aplikovať procesný predpis účinný v čase rozhodovania, z čoho vyplýva, že právomoc rozhodovať patrí Centru a odmena advokáta sa určuje podľa tretej hlavy druhej časti tarify; na odôvodnenie názoru, že ide o otázku procesnoprávnu bolo uvedené (iba): „V súlade s ustálenou judikatúrou súdov, nárok na náhradu trov konania vzniká až jeho právoplatným prisúdením súdom alebo priznaním iným na to určeným orgánom (...) nárok na náhradu trov konania je nárokom procesným“; pozn.: zjavne aj tu dochádza k zámene priznania odmeny advokáta a nároku účastníka konania na náhradu trov voči protistrane). V následne vydaných rozhodnutiach priznávalo Centrum odmenu advokátom ustanoveným ešte súdom pred 31. decembrom 2009, resp. 31. decembrom 2005, vo výške podľa tretej hlavy druhej časti tarify, pričom dôvodilo tým, že § 15 ZoBPP mu iný postup neumožňuje, pretože priamo odkazuje na § 14a a nasl. tarify (bez ohľadu na to, že advokáta ustanovil ešte súd a v čase, keď mu podľa právnej úpravy a rozhodovacej praxe súdov vznikol voči štátu nárok na odmenu podľa všeobecných ustanovení tarify, t. j. podľa počtu úkonov právnej služby).⁶

5 č. 17475/2010-110
z 24. mája 2010;
č. 15014/2011/110
z 21. novembra 2011.

6 Napr.: SEDLAČKO, F. –
KERECMAN, P.: Rozhodovanie Centra právnej pomoci o náhrade trov advokáta ustanoveného súdom pred 1. januárom 2010. BSA č. 3/2012, str. 4 – 5.

2.3.

Obdobie od 1. januára 2012 do 31. decembra 2012

K ďalšej zmene právnej úpravy došlo s účinnosťou od 1. januára 2012 zák. č. 332/2011 Z. z., ktorým bol znova zmenený súčasne ZoBPP aj OSP.⁷ Táto novela mala (okrem iného) odstrániť aj vzniknuté nejasnosti právnej úpravy.

OSP bol zmenený predovšetkým tak, že **od 1. januára 2012 súd už nemá právomoc ustanoviť účastníkovi konania advokáta zástupcom**, pretože podľa novelizovaného § 30 OSP účastníka, ktorý požiada o ustanovenie advokáta a u ktorého sú predpoklady, aby bol oslobodený od súdnych poplatkov, súd odkáže na Centrum (**tým zanikla dvojkoľajnosť**). Dôvodová správa úpravu odôvodnila „*zmenou koncepčného prístupu ohľadom poskytovania právnej pomoci Centrom (...)* Súd bude oprávnený účastníka, ktorý požiada o ustanovenie advokáta a u ktorého budú predpoklady pre oslobodenie od súdnych poplatkov, iba odkazovať na Centrum (...) v prípade odkázania účastníka na Centrum právnej pomoci bude tomuto účastníkovi poskytnutá kvalifikovaná právna pomoc omnoho rýchlejšie, ako tomu bolo doteraz zo strany súdov.“ Zároveň bol vypustený § 140 ods. 2 OSP s tým, že sa stal „*nadbytočný*“. Zmenený bol aj § 149 ods. 2 OSP, ktorý od 1. januára 2012 znie: Ak ide o zastupovanie na základe rozhodnutia Centra, náhradu trov právneho zastúpenia upravuje osobitný predpis (podľa odkazu § 15 ZoBPP). Dôvodová správa uvádza: „*V prípade ak bude pred súdom zastupovať Centrum alebo advokát určený Centrom, bude sa na rozhodovanie o trovách právneho zastupovania vzťahovať ustanovenie § 15 zákona č. 327/2005 Z. z.*“.

Úprava určovania advokáta Centrom v ZoBPP nebola zásadne zmenená. Ustanovenie upravujúce rozhodovanie Centra o odmene advokáta však zmenené bolo (§ 15) tak, že v prípade vzniku nároku klienta na náhradu trov v konaní pred súdom, súd priznáva náhradu trov konania klientovi ako účastníkovi konania, avšak klient s takouto pohľadávkou nemôže nakladať a advokát je oprávnený ju v mene klienta vymáhať s tým, že okamihom jej vymoženía sa pohľadávka považuje za postúpenú na advokáta. V prípade, ak klientovi nebola priznaná náhrada trov právneho zastúpenia, prizná advokátovi **odmenu za právne zastupovanie** (pozn.: tým bol opravený dovtedy nesprávne použitý pojem „náhrada trov konania“) Centrum (s odkazom na § 14a – 14b tarify). To neplatí, ak advokát právo na náhradu trov konania neuplatnil riadne a včas v konaní pred súdom; v takom prípade advokátovi právo na priznanie odmeny Centrom nevznikne (§ 15 ods. 2 ZoBPP). Doplnený bol však najmä § 15 ods. 3 ZoBPP, ktorý vyriešil prípad nevykonalnosti priznanej náhrady trov konania súdom voči protistrane: Ak po právoplatnosti rozhodnutia súdu, ktorým bolo rozhodnuté o náhrade trov konania, advokát preukáže, že pohľadávku (priznaných trov klientovi) preukázateľne nevykonal od osoby, ktorej bola náhrada týchto trov uložená, je oprávnený požiadať Centrum o úhradu odmeny podľa osobitného predpisu (s odkazom na § 14a – 14b tarify) s tým, že úhradou odmeny zaniká povinnosť oprávnenej osoby a právo advokáta na náhradu trov od protistrany. Podľa dôvodovej správy: „*Navrhovaná právna úprava má za cieľ jednoznačne upraviť režim návratnosti vynaložených finančných prostriedkov pri poskytovaní právnej pomoci. (...) Ak si advokát uplatnil riadne a včas právo na trov právneho zastúpenia, patrí mu, napriek tomu, že súd trov vôbec nepriznal, odmena podľa zníženej tarify (§ 14a a 14b). Podľa odseku 3 ak (...) advokát preukáže, že pohľadávku trov konania preukázateľne nevykonal od osoby, ktorej bola náhrada týchto trov uložená, je oprávnený požiadať o vyúčtovanie odmeny podľa osobitného predpisu (...) Centrum.*“

Novela obsahovala prechodné ustanovenia k zmene ZoBPP v § 25b, podľa ktorého (ods. 2) konania o nároku na poskytnutie právnej pomoci začaté pred účinnosťou tohto zákona sa dokončia podľa predpisov účinných do 1. januára 2012 a k OSP v § 372t, podľa ktorého neskončené konania, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta, sa dokončia podľa doterajších predpisov. Dôvodová správa k § 372t OSP konštatovala, že „*cieľom je upraviť režim neskončených konaní, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta tak, že sa dokončia podľa ustanovení doterajších predpisov, ktoré sú predmetom derogácie (napr. v neskončených konaniach o trovách rozhodne súd, ktorý advokáta ustanovil, tento súd bude mať zároveň právo posúdiť, či netrvajú podmienky ustanovenia advokáta a pod.)*“.

7 Týmto zákonom bolo zároveň uložené Slovenskej advokátskej komore viesť zoznamy advokátov, ktorých môže Centrum určiť na poskytovanie právnej pomoci podľa ZoBPP a to podľa odborného zamerania advokátov (osobitne zoznamy pre zastupovanie v azylových veciach a konaniach o administratívnom vyhostení).

2.4.

Zmena právnej úpravy účinná od 1. januára 2013

S účinnosťou od 1. januára 2013 došlo znova k novelizácii ZoBPP zák. č. 335/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o advokácii. Dôvodová správa k tomuto zákonu konštatuje, že novelou sa má „odstrániť nejednoznačnosť úpravy prijatej zák. č. 332/2011 Z. z., v dôsledku ktorej dochádza k situáciám, že nie je jasné, ktorý orgán, podľa akého predpisu má rozhodnúť v prípadoch ustanovení advokáta súdom do 31. decembra 2009“. Zákonom bol do ZoBPP vložený § 24e, ktorý znie: (1) Ak účastníkovi konania vznikol nárok na náhradu trov konania a súd nerozhodol o nároku na náhradu trov právneho zastúpenia advokáta ustanoveného súdom podľa § 30 Občianskeho súdneho poriadku v znení účinnom do 31. decembra 2009 a s nárokom odkázal advokáta na centrum alebo ak o tomto súd nerozhodoval vôbec, napriek tomu, že si advokát nárok na náhradu trov právneho zastúpenia riadne a včas uplatnil, rozhodne o nárokoch advokáta podľa druhej časti druhej hlavy vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov centrum. (2) Ak advokátovi v prípadoch podľa odseku 1 vznikol nárok na náhradu trov konania za jednotlivé úkony právnej služby podľa osobitného predpisu (ktorým je podľa odkazu advokátska tarifa) prizná advokátovi centrum náhradu trov právneho zastúpenia v rozsahu úkonov právnej služby potrebných na účelne uplatňovanie alebo bránenie práva proti účastníkovi, ktorý nemal vo veci úspech. (3) O nárokoch podľa odseku 1 rozhodne centrum na základe písomnej žiadosti advokáta a vyúčtovania trov právneho zastúpenia predloženého súdu advokátom. Vyúčtovanie trov právneho zastúpenia spolu s potrebnou súčinnosťou poskytne centru súd, ktorý vo veci rozhodoval.

Táto novela teda určuje orgán, ktorý má rozhodovať o odmene advokáta (Centrum) a upravuje aj výšku odmeny (v závislosti od hodnoty veci a počtu úkonov právnej služby) v prípadoch, ak advokáta ustanovil súd v období do 31. decembra 2009 a o jeho odmene nebolo rozhodnuté. Predpokladom priznania odmeny advokátovi je aj to, že si odmenu uplatnil riadne na súde a požiada o jej priznanie Centrum (to prizná odmenu iba za účelne úkony právnej služby). Dikcia § 24e ods. 1 začiatok prvej vety a § 24e ods. 2 ZoBPP nasvedčuje tomu, že celý § 24e sa vzťahuje iba na prípady, ak advokátov klient bol v konaní úspešný pokiaľ ide o náhradu trov konania (inak hypotéza normy nie je naplnená). Novela pritom v § 24e ods. 1 hovorí (zasa raz) zjavne nesprávne o „nároku advokáta na náhradu trov právneho zastúpenia“ (o ktorom súd nerozhodol alebo odkázal s ním advokáta na Centrum), pretože súdom ustanovenému advokátovi v občianskom súdnom konaní voči štátu nárok na náhradu trov právneho zastupovania nevzniká; voči štátu mu vzniká nárok na odmenu (ide o platenie trov a nie o ich náhradu). Tomu, že zákonodarca si „nárok advokáta na náhradu trov právneho zastúpenia“ zamenil s „nárokom advokáta na zaplatenie odmeny“ (mal na mysli zrejme to isté), nasvedčuje nie len dôvodová správa, ale aj skutočnosť, že aj v § 24e ods. 2 hovorí o tom, že Centrum prizná advokátovi (znova nesprávne) „náhradu trov právneho zastúpenia“; hoci Centrum priznáva advokátovi nepochybne odmenu.

Zmysel § 24e ods. 1 je teda taký, že ak účastníkovi konania vznikol nárok na náhradu trov konania (ale táto mu nebola zaplatená) a súd nerozhodol o priznaní odmeny advokátovi, ktorého sám ustanovil podľa § 30 OSP v znení účinnom do 31. decembra 2009 vôbec alebo advokáta s jeho nárokom na priznanie odmeny odkázal na Centrum, za predpokladu, že si advokát nárok na odmenu riadne a včas uplatnil, prizná odmenu advokátovi Centrum podľa všeobecných ustanovení tarify. Pritom však priamo z dikcie § 24e ZoBPP je zrejme, že toto ustanovenie neupravuje (nereguluje) prípady, keď advokáta ustanovil súd (1) v období od 1. januára 2010 do 31. decembra 2011 a ani prípady (2), keď advokáta ustanovil súd pred 1. januárom 2010 a o jeho odmene nerozhodol, ak jeho klientovi nevznikol nárok na náhradu trov konania. Tieto prípady ostali tak (akýmkoľvek) prechodným ustanovením (ktorejkoľvek novely ZoBPP) nedotknuté.

3. Odmena advokáta určeného Centrom po 1. januári 2012

Je zrejmé, že platná právna úprava (bez potreby zaoberať sa jej predchádzajúcimi zmenami) dopadá na prípady, keď advokáta určilo Centrum po 1. januári 2012 (odvtedy k zmene ZoBPP okrem zavedenia § 24e nedošlo). Platná právna úprava je založená na princípoch, podľa ktorých:

- a) **advokáta ako zástupcu účastníka konania pred súdom určuje iba Centrum**; súd nemá (od 1. januára 2012) právomoc advokáta účastníkovi konania ustanoviť;
- b) **odmena advokáta** (a náhrada za stratu času, hotové výdavky, režijný paušál) **má byť uhrádzaná určenému advokátovi predovšetkým protistranou v súdnom konaní (teda nie štátom) vo forme náhrady trov konania protistranou** a vo výške podľa všeobecných ustanovení tarify určenej súdom v rozhodnutí o náhrade trov konania medzi účastníkmi; náhradu trov konania voči protistrane priznáva súd klientovi advokáta, ktorý s ňou však nemôže nakladať, pričom pohľadávku od protistrany vymáha advokát v mene klienta a nadobúda ju do svojho majetku až vymožením titulom fikcie jej postúpenia zo zákona;
- c) v prípade, **ak náhradu trov konania klientovi určeného advokáta vo vzťahu k protistrane súd neprizná**, rozhoduje o odmene advokáta Centrum, pričom odmenu priznáva vo výške podľa tretej hlavy druhej časti advokátskej tarify;
- d) v prípade, ak náhrada trov konania je klientovi určeného advokáta súdom vo vzťahu k protistrane priznaná, avšak **advokát preukáže, že je nevyožiteľná od protistrany**, odmenu priznáva vo výške podľa tretej hlavy druhej časti advokátskej tarify Centrum;
- e) ak advokát riadne a včas **náhradu trov konania od protistrany neuplatní** v konaní pred súdom, nemá nárok na odmenu ani od Centra;
- f) **ak Centrum priznáva advokátovi odmenu, prizná mu i náhradu za stratu času, hotové výdavky a režijný paušál a to podľa všeobecných ustanovení advokátskej tarify** (pretože tretia hlava druhej časti je predpisom špeciálnym k ostatným ustanoveniam tarify, ktoré sa aplikujú subsidiárne);
- g) o odmene určeného advokáta **rozhoduje Centrum v dvoch stupňoch** s tým, že zákonnosť právoplatného rozhodnutia Centra o priznaní odmeny advokáta je **preskúmateľná súdom v správnom súdnictve**.

4. Odmena advokáta ustanoveného súdom (určeného Centrom) pred 1. januárom 2012

V prípadoch, ak advokáta ustanovil súd (určený Centrom) pred 1. januárom 2012 a o jeho odmene dosiaľ nebolo rozhodnuté, je situácia zložitejšia. Je však zrejmé, že jediným orgánom, ktorý môže o jeho odmene aj v týchto prípadoch rozhodnúť, je Centrum (pretože súdu ako štátnemu orgánu, ktorý môže rozhodovať iba o veciach jemu zverených, zo žiadneho ustanovenia už takáto právomoc nevyplýva a nemožno pripustiť situáciu, že neexistuje orgán s právomocou rozhodnúť túto otázku).

Ako vyplýva z informácie poskytnutej Centrom,⁸ Centrum v prípadoch advokátov **ustanovených súdom pred 1. januárom 2012** rozhoduje. Odmenu advokátom priznáva vo výške podľa všeobecných ustanovení tarify iba v prípadoch, na ktoré dopadá § 24e ods. 1 ZoBPP, pričom pre jeho aplikáciu vyžaduje aj priznanie náhrady trov konania advokátovmu klientovi súdom voči protistrane. Vo všetkých ostatných prípadoch priznáva Centrum odmenu advokátom vo výške podľa tretej hlavy druhej časti tarify (t. j. vo všetkých prípadoch advokátov ustanovených súdom od 1. januára 2010 do 31. decembra 2011 a v prípadoch advokátov ustanovených súdom pred 1. januárom 2010, ak ich klientom náhrada trov konania voči protistrane priznaná nebola). V prípadoch advokátov **určených Centrom pred 1. januárom 2012** postupuje Centrum rovnako bez ohľadu na to, kedy advokáta určilo (t. j. vo vzťahu k všetkým obdobiam) a aplikuje § 15 ZoBPP v platnom znení (odmenu priznáva vo výške podľa tretej hlavy druhej časti tarify).

⁸ Stanovisko Centra zo 17. januára 2014.

Zároveň Centrum vychádza z toho, že v prípadoch, keď došlo k ustanoveniu (určeniu) advokáta pred 1. júnom 2009, t. j. pred zmenou tretej hlavy druhej časti tarify, priznáva Centrum odmenu podľa znenia tarify účinnej do 1. júna 2009. Pokiaľ ide o **priznávanie režijného paušálu k jednotlivým úkonom, DPH, hotových výdavkov, ak Centrum priznáva odmenu**, platí bez ohľadu na to, kedy bol advokát ustanovený (určený), že Centrum priznáva advokátovi popri odmene aj režijný paušál za vykonané úkony právnej služby a náhradu hotových výdavkov (ak si ich advokát uplatnil a jednotlivé úkony a hotové výdavky) preukázal; DPH Centrum advokátovi prizná, ak je platiteľom dane a preukáže to.

Rozhodovacia prax Centra, pokiaľ ide o priznávanie odmeny advokátovi ustanovenému ešte súdom (iba) vo výške podľa tretej hlavy druhej časti tarify, vyvolala v praxi pochybnosti o tom, či nie je založená na neprípustnej retroaktivite a nezasahuje neprimeraným spôsobom do už nadobudnutých práv advokáta na odmenu.

Pokiaľ bol advokát ustanovený (určený) pred 1. januárom 2012 a o jeho odmene má byť rozhodované dnes, oddeľuje ustanovenie (určenie) advokáta a rozhodovanie o odmene aspoň jedna zmena právnej úpravy. Princípy riešenia takýchto prípadov by mali byť obsiahnuté v prechodných ustanoveniach jednotlivých noviel a pokiaľ tomu tak nie je, je potrebné pri úvahe, či pri rozhodovaní je možné vždy aplikovať platné znenie dotknutých noriem (resp. ktoré znenie právnej úpravy má byť aplikované), vychádzať z princípov definujúcich takéto riešenia najmä s ohľadom na mieru prípustnosti retroaktivity.

K definujúcim znakom právneho štátu patrí aj zákaz retroaktivity právnych noriem, ktorý je významnou demokratickou zárukou ochrany práv a právnej istoty (PL. ÚS 16/95). Nie každá retroaktivita je však nezlučiteľná s princípmi, na ktorých je budovaný právny štát. V teórii a praxi sa rozlišuje tzv. pravá a nepravá spätná účinnosť (retroaktivita) právnych predpisov. Význam tohto rozlišovania je založený na skutočnosti, že pokiaľ sa pravá retroaktivita v zásade odmieta ako nezlučiteľná s obsahom princípu štátu, **nepravá retroaktivita sa akceptuje ako prípustný nástroj na dosiahnutie ustanovených a dostatočne významných cieľov verejnej moci**. Zákonodarca pri pravej retroaktivite v novom právnom predpise neuzná práva alebo povinnosti založené právnymi skutočnosťami, ktoré sa ako právne skutočnosti uznávali na základe skoršieho (predchádzajúceho) právneho predpisu. O pravú retroaktivitu ide napr. vtedy, keď **neskorší právny predpis so spätnou účinnosťou (s dopadom do minulosti) upravuje vzťahy, ktoré vznikli v minulosti**. V dôsledku toho nastáva stav, v rámci ktorého účinnosť neskoršieho právneho predpisu nastáva skôr ako jeho platnosť (skôr, než začal existovať). Pri nepravaj retroaktivite zákonodarca uznáva právne skutočnosti, na základe ktorých podľa predchádzajúcej právnej normy došlo k vzniku určitých právnych vzťahov. O nepravú retroaktivitu môže ísť napriek tomu, že zákonodarca prípadne novým právnym predpisom zároveň s účinnosťou do budúca prinesie **určité zmeny** aj tých práv (alebo povinností), ktoré vznikli za platnosti skoršieho zákona. Nepravá retroaktivita teda nebráni zákonodarcovi novou právnou úpravou vstúpiť aj do tých právnych vzťahov, ktoré vznikli na základe skôr prijatej právnej normy a meniť ich režim. Za prípustné sa považuje, pokiaľ nová právna úprava (uznávajúc práva a povinnosti nadobudnuté podľa skoršieho právneho predpisu) zavádza do budúca nový režim a mechanizmus (procedúru) uplatnenia týchto práv alebo pokiaľ právam nadobudnutým za skoršej právnej úpravy priznáva odo dňa účinnosti neskoršej právnej úpravy nový obsah. V konečnom dôsledku nepôsobí nepravá retroaktivita do minulosti. Akceptuje stav, ktorý nastal za skôr platnej a účinnej právnej úpravy, ale rieši ho až v čase účinnosti novej právnej úpravy (Najvyšší súd Slovenskej republiky, uznesenie č. k. 4 Cdo 98/2010 z 29. júna 2010).

Ako vidno, ani nepravá retroaktivita nie je prípustná vždy. Podmienkou jej prípustnosti je predovšetkým to, že slúži na dosiahnutie ustanovených a **dostatočne významných cieľov verejnej moci**. Nemôže byť teda svojvoľná, nevedomá, ale naopak, odôvodniteľná práve a jedine dostatočnou významnosťou sledovaného cieľa. Pritom je potrebné posúdiť aj pomer významnosti sledovaného cieľa a rozsah zavádzaných **zmien** práv (alebo povinností) vzniknutých za platnosti skoršieho zákona.

Na úvahy o priznávaní odmeny advokátovi vo vzťahu ku konkrétnemu zneniu právnej úpravy je významným moment, v ktorom došlo k ustanoveniu (určeniu) advokáta. Týmto momentom je deň právoplatnosti rozhodnutia o ustanovení (určení) advokáta za predpokladu, že advokát vykoná vo veci aspoň jeden úkon právnej služby. Hoci je možné usudzovať, že prvý úkon právnej služby vykoná advokát bezprostredne po svojom ustanovení (určení) a teda tieto momenty

fakticky splývajú, nemusí to byť vždy tak. Presnejšie povedané, na účely úvah o rozhodujúcom znení právnej úpravy, ktorá bola účinnou v čase ustanovenia (určenia) advokáta, platí v prípadoch **ustanovenia advokáta súdom**, že rozhodujúcim je *moment vykonania prvého úkonu právnej služby advokátom po dni nadobudnutia právoplatnosti uznesenia súdu o ustanovení advokáta zástupcom*; v prípadoch **určenia advokáta Centrom**, že rozhodujúcim je *moment, keď po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia o svojom určení advokát prijme plnomocenstvo udelené klientom*.

Žiadna z noviel OSP ani ZoBPP (okrem poslednej) však neobsahuje relevantné prechodné ustanovenie upravujúce „osud“ nároku advokáta na odmenu po jednotlivých zmenách právnej úpravy, ak bol advokát ustanovený (určený) pred príslušnou zmenou: ZoBPP v pôvodnom znení zaviedol určovanie advokáta Centrom a (ne)stanovil podmienky priznania odmeny advokátovi a jej výplaty Centrom; zák. č. 495/2009 Z. z. účinný od 1. januára 2010 neobsahoval vo vzťahu k novelizácii OSP žiadne prechodné ustanovenie a vo vzťahu k novelizácii ZoBPP v prechodnom § 25a iba úpravu konania o nároku žiadateľa na poskytnutie právnej pomoci (t. j. nie nároku na odmenu advokáta); zák. č. 332/2011 Z. z. účinný od 1. januára 2012 vo vzťahu k zmene ZoBPP v § 25b ods. 2 stanovil znova iba to, že konania o nároku žiadateľa na poskytnutie právnej pomoci začaté pred účinnosťou tohto zákona sa dokončia podľa predpisov účinných do 1. januára 2012 a vo vzťahu k OSP v § 372t, iba to, že neskončené konania, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta, sa dokončia podľa doterajších predpisov, čo s poukazom na dôvodovú správu malo vyriešiť iba otázky odlišné od osudu nároku na odmenu advokáta. Jediná novela ZoBZPP, ktorá prechodné ustanovenia obsahovala bol zák. č. 335/2012 Z. z. (účinný od 1. januára 2013), ktorý dopadá, ale iba na v ňom definovanú skupinu prípadov.

V situácii, keď prechodné ustanovenia výslovne neriešia, či sa nárok advokáta na odmenu spravuje právnou úpravou v znení pred jej zmenou alebo po nej, treba vychádzať z toho, ktoré riešenie zodpovedá ústavne konformnej aplikácii týchto noriem. Otázne zostáva, či princípy právneho štátu (najmä princíp právnej istoty a ochrany nadobudnutých práv) pripúšťajú, aby sa jednotlivé novely ZoBPP, resp. OSP vzťahovali za tejto situácie aj na nároky na odmenu advokáta, ktoré vznikli pred dňom nadobudnutia ich účinnosti alebo nie a či prípadne už prv vzniknuté nároky môžu byť dodatočne a so spätnou účinnosťou neskorším zákonom odňaté (zmenené) v situácii, keď by takáto retroaktívna zmena so spätnou účinnosťou zhoršila právne postavenie nositeľa nároku. Zvážiť treba aj to, či v prípade, ak by nová právna úprava postavenie nositeľa nároku naopak zlepšila, nejde o prípad akceptovateľnej fikcie, podľa ktorej subjekt práva mal mať viac práv, než mal už v čase predchádzajúcej právnej úpravy s dôsledkom, že v takom prípade je aplikácia novej právnej úpravy, naopak, nevyhnutná.

Odpoveď na otázku, ktoré znenie právnej úpravy má byť určujúce v danom prípade pre odmenu advokáta, súvisí aj s ustálením momentu vzniku nároku advokáta na odmenu, ktorá sa zasa odvíja od *povahy nároku advokáta na odmenu*, ktorý smeruje voči štátu (nejde o náhradu trov právneho zastupovania, ale o ich platenie) a ktorý vzniká v právnom vzťahu, v ktorom na jednej strane stojí štátom ustanovený (určený) advokát a na druhej strane samotný štát (za ktorý koná súd alebo Centrum).

Tento právny vzťah je svojou povahou *vzťahom hmotnoprávnym* (rovnako ako každý právny vzťah medzi advokátom a jeho klientom) bez ohľadu na to, že v tomto prípade jedna z povinností tvoriacich jeho obsah – povinnosť úhrady odmeny advokáta – ťaží namiesto klienta štát. Ak ide o vzťah hmotnoprávny, potom nárok advokáta na odmenu vzniká *momentom jeho ustanovenia (určenia)*, ak právnu pomoc advokát aspoň čiastočne poskytne.

Tento záver potvrdila aj súdna prax – ako konštatoval Ústavný súd Českej republiky: „*Nárok na priznanie odmeny ustanoveného advokáta, hoc vznikol v súvislosti s procesom (občianskym súdnym konaním) a je upravený v predpise procesnom (pozn.: v Českej republiky v danom čase bola právna úprava zhodná s OSP v znení do 31. decembra 2005), je svojou povahou nárokom hmotnoprávnym a je preto krytý ústavne zaručeným právom legitímneho očakávania uspokojenia daného nároku.*“ (ÚS ČR, sp. zn. II. ÚS 1534/10, nález z 27. júna 2012).

Pokiaľ teda neskoršia právna úprava priznáva advokátovi odmenu iba vo výške podľa tretej hlavy druhej časti tarify, hoci právna úprava platná v čase vzniku nároku advokáta na odmenu mu priznávala odmenu vo výške podľa všeobecných ustanovení tarify (zmena v neprospech nositeľa práva), aplikácia platnej právnej úpravy prichádza do úvahy iba za predpokladu, že k zmene právnej úpravy došlo pre dosiahnutie **dostatočne významného cieľa verejnej moci**.

Preto v prípade, ak niet príslušných prechodných ustanovení v novelách meniacich predpisy o odmeňovaní advokátov, ktoré by riešili ich vplyv na nárok advokáta na odmenu a niet ani takéhto dostatočne významného cieľa verejnej moci, treba vychádzať z toho, že **podmienky vzniku tohto nároku a jeho výška sa riadia predpisom účinným v čase, keď advokáta ustanovil súd, resp. určilo Centrum** bez ohľadu na to, že neskôr (do rozhodovania o odmene advokáta) bol tento predpis zmenený.

Takto sa nárok na odmenu ustanoveného (určeného) advokáta a jej výška posúdia nepochybné v prípadoch, keď následná novelizácia zhoršila právne postavenie nositeľa nároku (stojaceho na druhej strane právneho vzťahu, v ktorom vystupuje ako druhý účastník štát); **v prípade, ak novela naopak právne postavenie advokáta z hľadiska jeho nároku na odmenu zlepšila, t. j. napríklad priznala nárok na odmenu aj v prípadoch, v ktorých dosiaľ nepatril (nárok založila)**, prichádza do úvahy právne posúdenie vzťahu i podľa právnej úpravy novej. V takom prípade totiž niet rozumného dôvodu pristupovať k odmene advokáta inak, než k odmene iného advokáta ustanoveného (určeného) po zmene právnej úpravy iba preto, že ho ustanovil (určil) zástupca pred dňom zmeny právnej úpravy (oproti advokátovi ustanovenému po dni takejto zmeny).

Dostatočne významného cieľa verejnej moci, ktorý takým ostane aj pri porovnaní s významom a rozsahom zmeny už vzniknutého nároku advokáta na odmenu, však niet. Takýto významný cieľ jednak zákonodarca nedeklaroval (ani v dôvodových správach) a jednak ani z podstaty vecí nevyplýva. Navyše, (chaotický) spôsob vykonania zmien právnej úpravy vyvoláva pochybnosti o tom, či tieto boli vôbec vykonané premyslene a racionálne, resp. či nie sú iba dôsledkom nedbalosti zákonodarcu. Iba prípadná snaha štátu znížiť svoje výdavky znížením odmien ustanovených advokátov ako dostatočne významný cieľ verejnej moci ospravedlňujúci zásah do nadobudnutých práv obstáť nemôže.

Uvedené princípy sa vzťahujú na všetky zmeny OSP a ZoBPP (neobsahujúce prechodné ustanovenia), okrem prípadov, na ktoré dopadá § 24e ZoBPP. Platia teda aj na prípady, o ktorých § 24e ZoBPP výslovne nič nestanovuje.

Pokiaľ ide o zmenu tarify vyhl. č. 209/2009 Z. z., táto obsahovala prechodný § 20a, podľa ktorého za úkony právnych služieb vykonané pred dňom jej účinnosti patrí advokátovi odmena podľa doterajších predpisov. Ide o obvyklé ustanovenie v novelách tarify, ktoré však predpokladá odmeňovanie jednotlivých úkonov právnej služby vykonaných advokátom pred i po novele. Pretože tretia hlava druhej časti tarify obsahovala pred novelou i po nej odmenu paušálnu, tento princíp vo formulovanej podobe použiť nemožno (zrejme okrem režijného paušálu). Určenému advokátovi patrí teda odmena podľa znenia tarify účinného v čase určenia (tak, ako k tomu ostatne dospelo i Centrum v rozhodovacej praxi).

Vo vzťahu k jednotlivým skupinám prípadov, ktoré môžu v praxi nastať, aplikácia týchto princípov vedie k týmto záverom:

a) Advokát ustanovený súdom (podľa § 30 OSP) pred 31. decembrom 2011:

V prípadoch advokátov ustanovených súdom pred 31. decembrom 2011 je potrebné rozlišovať prípady ich ustanovenia pred 1. januárom 2010 a po 1. januári 2010.

V prípadoch odmien **advokátov ustanovených súdom pred 1. januárom 2010**, ak o ich odmene nebolo rozhodnuté, postupuje sa podľa § 24e ZoBPP, t. j. podľa výslovnej právnej úpravy obsahujúcej príslušné prechodné ustanovenie, pokiaľ sa toto na daný prípad vzťahuje. Ak účastníkovi konania vznikol nárok na náhradu trov konania a súd nerozhodol o priznaní odmien advokátovi vôbec alebo advokáta s jeho nárokom na priznanie odmien odkázal na Centrum, napriek tomu, že si advokát nárok na odmenu riadne a včas uplatnil, odmenu advokátovi prizná Centrum podľa všeobecných ustanovení tarify, t. j. nie podľa tretej hlavy druhej časti tarify (neprizná sa v prípade, ak bola advokátovi uhradená protistranou). V prípade, ak sú uvedené podmienky splnené, avšak účastníkovi konania nevznikol nárok na náhradu trov konania, ide o situáciu výslovne § 24e ZoBPP neupravenú, t. j. situáciu, keď neexistuje prechodné ustanovenie, ktoré rieši daný prípad. S ohľadom na vyššie uvedené by malo Centrum aj v týchto prípadoch postupovať rovnako, vychádzajúc z toho, že inak postupovať nemožno, keďže nárok na odmenu advokátovi, ktorý je hmotnoprávnej povahy, sa riadi právnym stavom v čase jeho ustanovenia zástupcom. K odmene priznáva v oboch prípadoch náhradu za stratu času, hotové výdavky a režijný paušál.

V prípadoch odmien **advokátov ustanovených súdom v období od 1. januára 2010 do 31. decembra 2011**, na ktoré prípady sa § 24e ZoBPP rovnako nevzťahuje, rozho-

duje o odmene Centrum. Pripomeňme, že od 1. januára 2010 (do 31. decembra 2011) § 149 ods. 2 OSP znel: Ak bol účastníkovi súd ustanovil zástupcu (...) pri náhrade trov konania sa postupuje podľa osobitného predpisu, t. j. § 15 ZoBPP a § 14a až 14e tarify. Problémom tejto právnej úpravy je jednak skutočnosť, že toto ustanovenie hovorí o „náhrade trov konania“, pričom tento pojem je odlišný od pojmu „priznávania odmeny advokátovi“ a jednak to, že takto formulovaná právna úprava je zaradená v OSP (kam logicky ani systematicky nepatrí), t. j. nie v ZoBPP a navyše je zaradená v tej časti OSP, ktorá upravuje náhradu trov konania medzi účastníkmi navzájom (§§ 142 – 150 OSP). Nech už bol zámer zákonodarcu akýkoľvek, dikcia právnej úpravy je už len z týchto dôvodov natoľko vadná, že neumožňuje vytvoriť z nej jednoznačné pravidlo. Pokiaľ zákonodarca mal v úmysle zveriť právomoc rozhodovania o odmene advokáta aj v prípadoch, že bol v tomto období ustanovený súdom, Centru, mohol tak urobiť zavedením príslušného ustanovenia do ZoBPP (čo sa však nestalo). Pokiaľ nie je táto právomoc výslovne ZoBPP zverená Centru, nemožno konštatovať ani to, že ide o prípad, v ktorom možno na výšku odmeny advokáta aplikovať tretiu hlavu druhej časti, ktorá už od svojho zavedenia do právneho poriadku **bola zákonodarcom určená na odmeňovanie advokátov určených podľa ZoBPP.**

Ustanovenie § 15 ZoBPP sa totiž vzťahuje iba na prípady, v ktorých Centrum advokáta samo určilo. To vyplýva z toho, že v hypotéze § 15 ods. 1, 2 ZoBPP sa hovorí o „oprávnenej osobe“, ktorou je podľa § 4 ods. 1 písm. f) ZoBPP fyzická osoba, ktorej bol po preukázaní splnenia podmienok podľa tohto zákona priznaný nárok na poskytnutie právnej pomoci právoplatným rozhodnutím Centra. To, že podľa § 149 ods. 2 OSP v prípade, ak účastníkovi súd ustanovil zástupcu sa pri náhrade trov konania postupuje podľa osobitného predpisu (§ 15 ZoBPP a § 14a až 14e tarify) nemôže spôsobiť, že odkaz v § 15 sa môže aplikovať aj na prípady, v ktorých nie sú splnené predpoklady uvedené v jeho hypotéze, t. j., že advokát zastupoval osobu oprávnenú, t. j. osobu, ktorej Centrum priznalo nárok na poskytnutie právnej pomoci a určilo jej advokáta. Ak by to tak malo byť, zákonodarca by zmenil naznačeným smerom nie § 149 ods. 2 OSP, ale § 15 ZoBPP a výslovne by stanovil, že § 14a až 14e tarify sa aplikuje aj na tieto prípady. Iba to, že Centrum po uplynutí určitého času od nadobudnutia účinnosti tejto zmeny právnej úpravy (napriek uvedenému a na základe administratívneho usmernenia) fakticky odmenu advokátom priznávať začalo, ešte nemôže odôvodňovať, že tak má robiť podľa tretej hlavy druhej časti tarify (ktorá je predpisom hmotného práva). Pokiaľ aj v týchto prípadoch je nutné považovať za významné to, aké **legitímne očakávania vo vzťahu k výške odmeny** advokát mal, nemožno dospieť k záveru, že tieto sa redukovali na základe právnej úpravy s uvedenými nedostatkami, iba na očakávanie odmeny vo výške podľa tretej hlavy druhej časti tarify (v znení po novele vykonanej vyhl. č. 209/2009 Z. z. s účinnosťou od 1. júna 2009).

Pokiaľ § 149 ods. 2 OSP odkazoval na § 15 ZoBPP, ktorý v tomto období priznával odmenu advokátovi iba vtedy, ak súd jeho klientovi nepriznal náhradu trov konania a okrem toho iba umožnil Centru priznať odmenu v bližšie podrobnejšie neupravenom prípade, ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa (teda výslovne nepriznával advokátovi nárok na odmenu v prípade nevyožiteľnosti jeho odmeny priznanej vo forme náhrady trov konania jeho klientovi voči protistrane), tu je namieste s poukazom na **princíp rovnosti práv ustanovených advokátov** aj v tomto období postupovať rovnako, ako bolo Centru prikázané postupovať po 1. januári 2012, t. j. priznať advokátovi odmenu aj v tomto prípade (využívajúc fakultatívnu možnosť priznať odmenu advokáta aj v iných prípadoch z dôvodov hodných osobitného zreteľa). Dôvody hodné osobitného zreteľa pri tom spočívajú aj v dôsledkoch zmien právnej úpravy, zákazu nerovného zaobchádzania s osobami v porovnateľnej situácii ako aj v samotnej podstate právneho vzťahu medzi advokátom a štátom, ktorý štát legislatívne upravil najprv nedostatočne a neskôr nedostatky právnej úpravy naprával, pričom aj tento prípad sám následne považoval za potrebné zákonným príkazom Centru vyriešiť.

Preto ústavne konformnému výkladu právnej úpravy odmeny advokáta ustanoveného súdom v období od 1. januára 2010 do 31. decembra 2011 môže zodpovedať iba taký výklad, podľa ktorého advokátovi patrí odmena určená podľa všeobecných ustanovení tarify a bez ohľadu na to, či jeho klientovi náhrada trov voči protistrane priznaná bola alebo nie, resp. či ju advokát vymohol od protistrany alebo nie (samozrejme v prípade, ak bola advokátovi jeho odmena uhradená v rámci náhrady trov konania protistranou, Centrum odmenu znova

nepriznáva). Tomuto výkladu z dôvodov uvedených vyššie nebráni ani odkaz v § 15 ZoBPP iba na tretiu hlavu druhej časti tarify.

b) Advokát určený Centrom podľa § 12 ZoBPP pred 31. decembrom 2011 (Centrum malo právomoc určiť advokáta od 1. januára 2006):

Zatiaľ čo v prípadoch určenia advokáta Centrom je nesporné, že na výšku odmeny advokáta sa od zavedenia tohto inštitútu vždy vzťahovala tretia hlava druhej časti tarify (pričom pri jej aplikácii v znení do 1. júna 2009 a po nadobudnutí účinnosti vyhl. č. 209/2009 Z. z. sa použije jej znenie účinné v čase určenia advokáta), pokiaľ ide o podmienky jej priznania, tieto sa v období od 1. januára 2006 do 31. decembra 2011 zásadne menili: v období od 1. januára 2006 do 31. decembra 2009 neexistoval zákonný podklad na priznanie odmeny advokátovi Centrom a v období od 1. januára 2010 do 31. decembra 2011 Centrum už malo právomoc priznať odmenu advokátovi, ak jeho klientovi nebola náhrada trov konania voči protistrane priznaná a v prípade, ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa a až od 1. januára 2012 aj v prípade, ak advokát preukáže, že pohľadávku priznaných trov klientovi preukázateľne nevymohol od osoby, ktorej bola náhrada týchto trov uložená.

V prípadoch **určenia advokáta Centrom pred 1. januárom 2012** sa môže javiť, že Centrum by odmenu advokátovi malo priznať iba v prípadoch obsiahnutých v § 15 ZoBPP v znení v čase ustanovenia a vo výške podľa znenia tretej hlavy druhej časti tarify v znení k rovnakému dňu. Ani v týchto prípadoch nemožno považovať za porušenie princípu legitímneho očakávania advokáta priznanie odmeny iba v takejto výške a iba v takýchto prípadoch, pretože advokát určený Centrom v tomto čase mohol očakávať odmenu iba v takejto výške (čo je nesporné) a (s istotou) iba v prípadoch uvedených v § 15 ZoBPP v znení do 31. decembra 2011. Na druhej strane, takýmto prístupom k odmene advokáta by došlo v prípade, ak jeho klientovi je náhrada trov konania voči protistrane priznaná, avšak je nevyhnutná, k neodôvodnenému porušeniu princípu rovnakého zaobchádzania (vo vzťahu k advokátom určeným po 1. januári 2012), keď zákonodarca až následne aj tieto prípady zaradil medzi tie, v ktorých priznať a vyplatiť odmenu advokátovi prikázal Centru (od 1. januára 2012). Vyrovnať odlišnosť prístupov je možné aplikáciou § 15 ods. 2 ZoBPP v znení do 31. decembra 2011, resp. v platnom znení (Centrum tak v praxi aj postupuje).

5. Nad jedným právoplatným rozhodnutím

(k úprave účinnej od 1. januára 2010 do 31. decembra 2011)

Krajský súd v Banskej Bystrici rozhodoval v konaní vedenom pod sp. zn. 24 S 1/2013 o žalobe advokáta o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia Centra č. 1959/12 z 8. augusta 2012, ktorým mu priznalo odmenu podľa tretej hlavy druhej časti tarify vo veci, v ktorej bol ustanovený zástupcom súdom podľa § 30 OSP uznesením, ktoré nadobudlo právoplatnosť 29. januára 2010 (konanie, v ktorom bol ustanovený zástupcom sa právoplatne skončilo v tom istom roku).

Žalobu advokáta krajský súd zamietol s odôvodnením, že Centrum postupovalo v súlade so zákonom, ak vo veci rozhodovalo podľa § 15 ZoBPP v znení účinnom od 1. januára 2012 a aplikovalo tretiu hlavu druhej časti tarify, pretože „*oprávnenie a povinnosť Centra pri rozhodovaní o náhrade trov právneho zastúpenia na výpočet aplikovať tretiu hlavu druhej časti tarify nevyplývajú len z poznámok pod čiarou uvádzaných v § 15 zák. č. 327/2005 Z. z., ale aj zo samotného členenia cit. vyhlášky. Centrum je povinné postupovať pri určení výšky náhrady trov právneho zastúpenia podľa § 14a až §14c tarify. Podľa cit. ustanovení tarify sadzba odmeny advokáta za zastupovanie v materiálnej núdzi vyplácaná Centrom je stanovená paušálnou sumou za zastupovanie v celom občianskom súdnom konaní na jednom stupni bez ohľadu na počet a druh úkonov právnej služby.*“

Vo vzťahu k žalobcom namietanej retroaktívite pokiaľ ide o určenie trov, krajský súd najprv poukázal na to, že na vec žalobcu bola aplikovaná tarifa v znení účinnom v čase vykonania úkonu právnej služby (pozn.: v tomto prípade v roku 2010), preto Centrum postupovalo v súlade so zákonom, ak advokátovi priznalo odmenu vo výške stanovenej podľa § 14a a nasl. tarify **v znení účinnom ku dňu vykonania prvého úkonu** (s ohľadom na povahu odmeny za celé konanie na jednom stupni) a argumentoval takto: „**Nárok na odmenu vzniká advokátovi právoplatnosťou rozhodnutia, ktorým bol určený alebo ustanovený za zástupcu účastníka konania, resp. dňom**

vykonania prvého úkonu právnej služby v konaní po právoplatnosti takéhoto uznesenia. Zmena právnej úpravy týkajúca sa určenia orgánu, ktorý má právomoc priznávať nárok na bezplatnú právnu pomoc, resp. výšky tejto odmeny a spôsob rozhodovania a jej vyplácania môže nasvedčovať tomu, že v tomto prípade ide o nepravú spätnú účinnosť právnej normy (nepravú retroaktivitu). Nepravá retroaktivita však v konečnom dôsledku nepôsobí do minulosti, pretože akceptuje stav, ktorý nastal za skôr platnej a účinnej právnej úpravy a tento stav rieši až v čase účinnosti novej právnej úpravy. V tejto súvislosti poukazuje súd na uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Cdo 98/2010 zo dňa 29. 6. 2010 (pozn.: citované už vyššie), v zmysle ktorého „... nepravá retroaktivita sa akceptuje ako prípustný nástroj **na dosiahnutie ustanovených a dostatočne významných cieľov verejnej moci**...“ a „za prípustné sa považuje, pokiaľ nová právna úprava (uznávajúc práva a povinnosti nadobudnuté podľa skoršieho právneho predpisu) zavádza do budúcnosti nový režim a mechanizmus (procedúru) uplatnenia týchto práv alebo pokiaľ právam nadobudnutým za skoršej právnej úpravy priznáva odo dňa účinnosti neskoršej právnej úpravy nový obsah“.

Nepochybne správne najprv konštatuje krajský súd, že nárok na odmenu vzniká súdom ustanovenému advokátovi právoplatnosťou rozhodnutia o jeho ustanovení, resp. vykonaním prvého úkonu právnej služby (čo je zjavne dôsledok homotnoprávnej povahy nároku advokáta na priznanie odmeny) a na inom mieste aj to, že na vec je potrebné aplikovať tarifu v znení účinnom ku dňu vykonania prvého úkonu. Nepochybne správny je aj prístup k nepravé retroaktivite chápaný tak, že táto môže byť prípustná iba v prípade, ak je ustanovená na dosiahnutie ustanovených a dostatočne významných cieľov verejnej moci.

Takéto odôvodnenie vysloveného právneho názoru vyvoláva však pochybnosti o jeho vnútornej konzistentnosti, pokiaľ z uvedených východísk dospieva krajský súd k záveru o nevyhnutnosti aplikovať tretiu hlavu druhej časti tarify. Z rozhodnutia predovšetkým nemožno zistiť, aký „dostatočne významný cieľ verejnej moci“ stojí oproti princípu ochrany nadobudnutých práv (legitímnej nádeje) advokáta a dokonca ho prelamuje, keď sám krajský súd považuje nárok advokáta za vzniknutý už jeho ustanovením (resp. vykonaním prvého úkonu právnej služby). Krajský súd nevysvetľuje, ako podľa jeho názoru určovala výšku odmeny advokáta (navyše, ustanoveného súdom) právna úprava účinná do 31. decembra 2011. Vnútorne rozporuplné je aj konštatovanie, podľa ktorého sa na vec má aplikovať tarifa (jeden predpis) v znení účinnom ku dňu vykonania prvého úkonu právnej služby, ale celkovo sa má vec posudzovať podľa právneho stavu (iných predpisov) v čase rozhodovania o priznaní odmeny. Navyše, ako vyplýva z odôvodnenia tohto rozhodnutia, krajský súd nerobí rozdiely v povahe zmeny obsahu práva nadobudnutého za skoršej právnej úpravy oproti neskoršej právnej úprave, čo vyznieva tak, že zmeniť obsah nadobudnutých práv môže zákonodarca bez akéhokoľvek obmedzenia, čo zjavne nezodpovedá princípom (nepravé) prípustnej retroaktivity (aj cit. rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky konštatuje, že o prípustnú nepravú retroaktivitu môže ísť napriek tomu, že zákonodarca prípadne novým právnym predpisom zároveň s účinnosťou do budúcnosti prinesie určité zmeny aj tých práv (alebo povinností), ktoré vznikli za platnosti skoršieho zákona). Pre úplnosť je potrebné uviesť aj to, že uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 98/2010 z 29. júna 2010 bolo vydané vo veci, v ktorej podstatou bola zmena procesného predpisu (§ 214 ods. 2 OSP s účinnosťou od 15. októbra 2008) a riešenie otázky posudzovania stavu, keď odvolanie v civilnej veci účastník konania podal pred účinnosťou novely OSP a rozhodnutie odvolací súd vydal po dni jej účinnosti; vyporiadať sa teda s problémom iba odkazom na argumentáciu v ňom uvedenú sa nejaví celkom príliehavé.

6. Ústavnosť rozhodovania o odmene advokáta a ústavná súladnosť právnej úpravy

Slovenskí advokáti akceptujú, že samotné poskytovanie právnej pomoci nemajetným klientom bezplatne alebo za zníženú odmenu na základe rozhodnutia štátu je súčasťou povinností vyplývajúcich z poslania advokáta a tradície advokácie, ku ktorým sa advokáti hlásia a nikdy ho ako také nepovažovali za zásah do svojich základných práv.⁹

a) Pokiaľ v súvislosti s priznávaním odmeny advokátom Centrom vznikajú dnes v niektorých prípadoch ústavnoprávne pochybnosti, tieto nesúvisia so samotnou podstatou poskytova-

9 Ako to ostatne vyplynulo aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a Ústavného súdu Slovenskej republiky vo vzťahu k čl. 18 ods. 1 Ústavy, resp. čl. 4 ods. 2 Dohovoru (zákaz nútených prác a služieb), čl. 20 ods. 1 Ústavy, resp. čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru (právo vlastníť majetok), čl. 35 Ústavy (právo podnikat), či čl. 36 ods. 1 Ústavy, resp. čl. 9 ods. 2 Listiny (právo zamestnanca na primeranú odmenu za vykonanú prácu), napr.: Van der Mussele v. Belgicko, rozsudok Európskej komisie pre ľudské práva z 23. 11. 1983, Annuaire č. 70, (napr. In.: BA 10/2002; BSA 1/2000, str. 33); Graziani – Weiss v. Rakúsko, rozsudok ESLP z 18. 10. 2011, sťažnosť č. 31950/06 (napr. In.: Přehled rozsudků ESLP č. 555/2011); zhodne aj napr. ÚS SR (napr. I. ÚS 438/06) a ÚS ČR (Pl. ÚS – st. 1/96, Sbírnka nálezů a usnesení ÚS ČR, zv. 9, str. 471–480). K tomu viac aj: OLEJ, J. – KEREČMAN, P. – KALATA, P.: Zákon o advokácii. Komentár. C. H. Beck, Bratislava, 2013, str. 176.

10 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 519/2010-61 zo 17. marca 2011.

11 Konanie vedené pred Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. Rvp 14625/2013.

12 Prebiehajúce konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky neodôvodňuje však prerušenie konaní vedených správnymi súdmi o žalobách advokátov o preskúmanie zákonosti rozhodnutí Centra do jeho skončenia (k tomu viac: Najvyšší súd Slovenskej republiky, uznesenie č. k. 5 SŽo 68/2013 zo 17. decembra 2013).

nia právnej pomoci za zníženú odmenu, ale s uvedenými intertemporálnymi problémami aplikácie jednotlivých právnych úprav.

Ústavný súd Slovenskej republiky už v roku 2011 v náleze v konaní o sťažnosti¹⁰ vo vzťahu k názoru všeobecného súdu, podľa ktorého odmena advokáta ustanoveného ešte súdom (v rozhodovanej veci 31. decembra 2007) ak o nej rozhoduje Centrum, má byť určovaná podľa tretej hlavy druhej časti tarify, upozornil, že je potrebné „starostlivo posúdiť, či právny názor vyjadrený krajským súdom (...) v súvislosti s ustálením výšky odmeny neznamená vo svojich dôsledkoch aplikáciu pravej retroaktivity, keďže pri určení odmeny by sa vychádzalo z právneho predpisu, ktorý v čase vykonania úkonov právnych služieb ešte neexistoval“.

Intertemporálne problémy sa odvíjajú od ústavnej súladnosti výberu právnej úpravy aplikovanej pri rozhodovaní v konkrétnom prípade a s tým v niektorých prípadoch spojeného možného porušenia ústavne chránených princípov ochrany nadobudnutých práv, legitímnej nádeje, či princípov spätých s pravidlami uplatňovania retroaktivity, t. j. čl. 1 ods. 1 ústavy (právna istota), čl. 12 ods. 2 ústavy (rovnosť), čl. 20 ods. 1 ústavy (základné právo na vlastníctvo), čl. 46 ods. 1 ústavy (základné právo na súdnu a inú právnu ochranu, ktorého súčasťou je aj princíp, podľa ktorého na právny vzťah možno aplikovať iba právnu normu, ktorá sa naň vzťahuje), tak ako je to naznačené vyššie. Tieto otázky pritom vznikajú vždy v prípadoch, keď advokát ako ustanovený (určený) zástupca v čase preberania zastupovania klienta za danej právnej úpravy začína obhajovať práva svojho klienta so samozrejmovou dôverou v to, že jeho odmena bude určená podľa právnej úpravy účinnej práve v čase jeho ustanovenia (určenia), avšak z rozhodnutia o jej priznaní zistí, že bola určená podľa predpisu, ktorý v čase jeho ustanovenia (určenia) ešte súčasťou právneho poriadku nebol (a odmena je podstatne nižšia). Obavy o ústavnú akceptovateľnosť priznávania odmeny advokátovi vznikajú však aj v prípadoch, keď jeho odmena za obdobnú právnu službu je podstatne nižšia (či nepriznaná vôbec), v porovnaní s odmenou jeho kolegu a to iba preto, že medzičasom došlo k zmene právnej úpravy.

Rozhodovanie o priznaní odmeny advokáta ustanovenému (určenému) advokátovi má pritom vždy aj ústavnoprávny rozmer, pretože jeho nárok na priznanie odmeny (legitímna nádej na vyplatenie odmeny) je súčasťou základného práva na vlastníctvo (čl. 20 ústavy), pokiaľ v čase ustanovenia, či určenia advokáta môže legitímne očakávať, že nadobudne odmenu advokáta vo výške určenej predpismi účinnými v tomto čase za predpokladu riadneho poskytnutia právnej služby. Rozhodovanie o priznaní odmeny advokáta musí rešpektovať navyše aj princípy zákazu retroaktivity, vyhnúť sa porušeniu princípu rovnosti zbraní v dôsledku legislatívnych zásahov štátu do prebiehajúceho konania, pretože inak sa dostáva do rozporu so základným právom na súdnu, resp. inú právnu ochranu (čl. 46 ústavy). Na advokáta, ktorý právne služby ako ustanovený (určený) zástupca osoby v hmotnej núdzi poskytol, nemožno prenášať nedostatky legislatívnej úpravy vykonanej štátom, toľkože nie tak, že štát ako účastník hmotnoprávneho vzťahu, v ktorom na druhej strane stojí advokát, si svoje postavenie na úkor advokáta zvýhodní.

b) Nie len ústavná konformnosť rozhodovania o odmene advokáta v konkrétnej veci, ale aj samotná dnes účinná právna úprava môže vyvolávať pochybnosti o jej ústavnej súladnosti. Odhliadnuc od problému prenosu rozhodovania o ustanovení advokáta (a o priznaní odmeny advokátovi) zo sféry súdnej moci do moci výkonnej v kontexte trojdelenia štátnej moci a problému nenaplnenia požiadavky jednoznačnosti a zrozumiteľnosti právnej úpravy možno naznačiť ďalšie ústavnoprávne pochybnosti o súladnosti právnej úpravy najmä s čl. 1 ods. 1 ústavy (právna istota), čl. 12 ods. 2 ústavy (rovnosť), čl. 20 ods. 1 ústavy (základné právo na vlastníctvo), čl. 46 ods. 1 ústavy (základné právo na súdnu ochranu), čl. 47 ods. 2 ústavy (základné právo na právnu pomoc), tak ako vyplývajú z problémov popísaných vyššie. Úprava zavádza rozličný prístup k obsahovo zhodne poskytnutej právnej pomoci advokátmi v rozličnom čase z hľadiska odmeny, zasahuje do nadobudnutých práv advokátov. Napokon, už dnes je táto právna úprava (§ 15 ods. 2 ZoBPP, §§ 30, 149 ods. 2, § 372t OSP a §§ 14a – 14c tarify) predmetom (zatiaľ neskončeného) konania o jej nesúlade s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 2, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2, čl. 48 ods. 2, čl. 141 ods. 2, čl. 142 ods. 1 ústavy pred Ústavným súdom Slovenskej republiky,¹¹ v ktorom je navrhovateľom Najvyšší súd Slovenskej republiky.¹²

Z pohľadu advokáta sa však žiada dodať aj to, že hoci je úplne akceptovateľné, aby bol advokát povinný poskytovať právnu službu za zníženú odmenu, princípy jej právnej úpravy by mali v záujme súladnosti (aj) s vyššie uvedenými ustanoveniami ústavy zohľadňovať napríklad aj náročnosť poskytovanej právnej pomoci v danej veci z hľadiska jej obsahu a rozsahu. Ústavne ťažko udržateľnou sa tak javí aj samotná koncepcia určenia výšky odmeny advokáta ako *odmeny paušálnej*, ktorá nezohľadňuje počet vykonaných úkonov advokátom a iba nedostatočne náročnosť veci.

V Českej republike Ústavný súd Českej republiky nálezom sp. zn. Pl. ÚS 25/12 zo 17. marca 2013 pre rozpor s ústavným poriadkom zrušil obdobne konštruovanú¹³ vyhlášku č. 484/2000 Sb., ktorou sa stanovujú paušálne sadzby odmeny za zastupovanie advokátom alebo notárom pri rozhodovaní o náhrade nákladov v občianskom súdnom konaní (tzv. prísudková vyhláška).¹⁴ Tento nález Ústavného súdu Českej republiky okrem iného¹⁵ dôvodil aj poukazom na samotný problém ústavnej súladnosti určenia odmeny¹⁶ advokáta ako odmeny paušálnej: „102. Paušalizácia stanovenia odmien advokátov úplne opomína vecnú náročnosť sporu, počet vykonaných úkonov vo veci, časovú náročnosť a účelnosť vymáhania práva alebo bránenia nároku, neberie do úvahy ani spôsob skončenia veci. Je možné spomenúť aj takú nežiadúcu variantu, keď paušálne priznaná sadzba odmeny je naopak neprimerane nízka, pretože povaha konkrétneho sporu vyžadovala nadštandardne vysoký počet náročných úkonov“. Ako vyplýva z uvedeného, tieto úvahy o ústavnej neakceptovateľnosti paušálneho určenia výšky odmeny advokáta môžu dopadať obdobne aj na úpravu obsiahnutú v tretej hlave druhej časti slovenskej tarify vo väzbe na princípy určovania odmeny advokáta v ZoA a ústavný poriadok Slovenskej republiky.

7. Záver

Pokiaľ právna úprava stanovuje určité pravidlá na poskytovanie právnej pomoci advokátmi za zníženú odmenu, javí sa, že by tak mala urobiť jasným spôsobom, ktorý umožní všetkým adresátom týchto právnych noriem vstupovať do právnych vzťahov s poznaním ich obsahu a následkov. Celý systém pomoci osobám v materiálnej núdzi je zriadený v záujme ochrany práv takýchto osôb a tento účel môže naplniť iba v prípade, ak je právna úprava dostatočne jednoznačná a jej výklad dbá na podstatu a zmysel práv všetkých osôb, ktoré do systému vstupujú.

Je pritom zrejmé, že s postupujúcim časom, tak ako budú právoplatne ukončované súdne konania klientov zastúpených advokátmi ustanovenými ešte súdom, resp. určenými Centrom v problematickom období pred 1. januárom 2012, bude síce klesať počet prípadov, v ktorých nebolo rozhodnuté o ich odmene, avšak priamo úmerne bude narastať počet rozhodnutí o odmene advokátov poznačených v niektorých prípadoch pochybnosťami o ich zákonnosti, či ústavnosti. Riešením súčasného neuspokojivého stavu môže byť zrejme iba zmena právnej úpravy, ktorá sa však už môže vzťahovať iba na prípady, v ktorých by do dňa jej účinnosti nebolo o priznaní odmeny advokátovi právoplatne rozhodnuté a odmena nebola advokátovi zaplatená ani proti-stranou jeho klienta ako náhrada trov právneho zastúpenia priznaná jeho klientovi súdom.¹⁷

Predpokladom dobrého fungovania systému právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi je totiž nie len dôvera klienta v ustanoveného (určeného) advokáta, dôvera Centra v korektný prístup advokátov k plneniu svojich povinností v systéme, ale aj dôvera advokáta v rešpektovanie legitímneho očakávania priznania odmeny v zákonnej výške. ■

13 Takmer doslovne zhodne ako tretia hlava druhej časti slovenskej tarify v znení do 31. mája 2009.

14 České súdy rozhodujúce o náhrade trov konania priznávali účastníkovi konania náhradu trov pokiaľ ide o náhradu trov právneho zastupovania podľa tejto prísudkovej vyhlášky (§ 151 ods. 2 O. s. ř.); odmena advokáta vo vzťahu ku klientovi sa riadila advokátskou tarifou (vyhl. č. 177/1996 Sb. o odmenách a náhradách advokátov).

15 Ústavný súd Českej republiky dôvodil predovšetkým tým, že prísudková vyhláška bola v rozpore s O. s. ř. a ústavným poriadkom Českej republiky s ohľadom na záujem ochrany účastníkov občianskeho súdneho konania, ktorí boli zaväzovaní na náhradu trov konania v neprimeranej výške a pre rozpor s princípmi náhrady trov občianskeho súdneho konania (predpokladom priznania náhrady trov konania je predovšetkým ich účelnosť).

16 Bod 93. nálezu Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 25/12 zo 17. marca 2013 znie: „Prísudková vyhláška na rozdiel o advokátskej tarify, ktorá výšku odmeny a výšku nákladov právneho zastúpenia odvíja od počtu úkonov právnej služby poskytnutých vo veci, zaviedla stanovenie nákladov právneho zastúpenia na základe princípu paušalizácie sadzieb výšky odmien za zastupovanie v konaní. Prísudková vyhláška stanovuje paušálne sadzby výšky odmeny, čím neumožňuje rozlíšiť zložitost' veci, časovú náročnosť, počet vykonaných úkonov právnej služby ani spôsob, akým konanie pred súdom skončilo (napr. platobný roz-

kaz, rozsudok pre uznanie, rozsudok pre zmeškanie)“.

17 Pritom vo vzťahu k takýmto prípadom by postačovalo do ZoBPP doplniť prechodné ustanovenie, podľa ktorého vo všetkých prípadoch, ak bol advokát ustanovený súdom podľa § 30 OSP v znení do 31. decembra 2011, prizná advokátovi odmenu Centrum vo výške podľa druhej hlavy druhej časti tarify a vo všetkých prípadoch, ak bol advokát určený Centrom pred 31. decembrom 2011, prizná Centrum odmenu podľa ZoBPP v znení po 1. januári 2012 a to vo výške podľa tretej hlavy druhej časti tarify v znení účinnom v čase určenia advokáta (za súčasného vypustenia § 149 ods. 2 OSP).

RESUMÉ

Odmena advokáta za právnu pomoc osobám v materiálnej núdzi

Advokáti poskytujú právnu pomoc osobám, ktoré si ju nemôžu dovoliť zaplatiť ako výraz tradície advokátskeho stavu chrániť chudobných. K prameňom právnej úpravy odmeňovania advokátov za poskytovanie právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi v občianskom súdnom konaní patria § 30, § 140 ods. 2, § 149 ods. 2 OSP, § 15 ZoBPP a advokátska tarifa. Tieto predpisy od vzniku Centra právnej pomoci prešli viacerými zmenami, jednotlivé novely nedoriešili však ich vplyv na odmenu už prv ustanovených (určených) advokátov. Článok sa pokúša formulovať zásady, na ktorých by malo byť postavené riešenie prípadov odmeny advokáta ustanoveného (určeného) pred zmenou právnej úpravy, ak je o odmene rozhodované až po jej zmene v závislosti od času ustanovenia advokáta a poukazuje aj na ústavnoprávne problémy právnej úpravy i rozhodovania.

SUMMARY

Attorney's Fees for Legal Assistance Provided to the Indigent

Lawyers provide legal assistance to people otherwise unable to afford legal representation and access to the court system with a view to enhancing the mission and tradition of the legal profession to protect the poor. Sources of law applicable to attorney's fees payable to lawyers for the provision of legal aid services to the indigent in civil court proceedings are Sec. 30, Sec. 140(2), Sec. 149(2) of the Civil Procedure Code, Sec. 15 of the Legal Aid Act and Regulation on the Attorney's Fees. These rules have been amended several times since the establishment of the Legal Aid Centre however, individual amendments did not properly take into account the impact of such changes on legal aid lawyers who had been appointed (designated) previously. The article aims to formulate principles, on which the fees payable to lawyers appointed (designated) before such amendments should be based in those cases where decisions on fees are made after the amendment depending on the time of the lawyer's appointment. The article also points to constitutional problems of applicable legislation as well as the decision-making itself.

ZUSAMMENFASSUNG

Vergütung für den Rechtsanwalt bei Beratung und Vertretung der Personen in materieller Not

Als Ausdruck der Tradition des Rechtsanwaltsstandes, arme Menschen zu beschützen, werden durch die Rechtsanwälte auch Personen, die es nicht bezahlen können, beraten und vertreten. Zu den Quellen der Rechtsregelung der Vergütung an die Rechtsanwälte für Rechtshilfedienstleistungen für Personen in materieller Not zählen im Zivilgerichtsverfahren die Bestimmungen § 30, § 140 Abs. 2, § 149 Abs. 2 der Zivilprozessordnung, § 15 des Vertrages über die kostenlose Rechtshilfe und der Rechtsanwaltstarif. Diese Vorschriften sind seit der Errichtung des Zentrums für die Rechtshilfe mehrmals abgeändert worden, die einzelnen Novellen haben allerdings deren Auswirkung auf die Vergütung für die schon früher bestellten (bestimmten) Rechtsanwälte nicht geregelt. Im Artikel wird angestrebt, solche Grundsätze zu formulieren, auf deren Grundlage die Lösung der Fälle der Vergütung für den schon vor der Änderung der Rechtsregelung bestellten (bestimmten) Rechtsanwalt gestellt werden sollte, sofern über die Vergütung erst nach deren Änderung in Abhängigkeit von der Zeit der Bestellung des Rechtsanwaltes entschieden wird. Im Artikel wird weiter auf die verfassungsrechtlichen Probleme der Rechtsregelung und der Entscheidungsfindung verwiesen.

Z ROZHODNUTÍ MESTSKÉHO SÚDU V PRAHE

Bezdôvodné bránenie v realizácii práva na styk rodiča s dieťaťom ako žalovateľné porušenie osobnostných práv

Ak jeden z rodičov bráni bezdôvodne v styku druhého rodiča so spoločným dieťaťom a tým mu fakticky bráni vo výkone rodičovských práv a povinností, zasahuje tým tiež do osobnostných práv tohto rodiča, konkrétne do jeho práva na rodinný a citový život.

*Rozsudok Mestského súdu v Prahe sp. zn. 31C 28/2012
zo dňa 6. septembra 2012*

Dotknuté ustanovenia:

- § 28 a nasl., § 36 zákona o rodine
- § 11 a nasl. občianskeho zákonníka

Podanou žalobou sa žalobca – otec dieťaťa – z titulu ochrany svojej osobnosti domáhal ospravedlnenia a náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch v sume 40 000 Kč. Tvrdil, že mu žalovaná – matka dieťaťa – neumožňovala pravidelný styk s maloletou dcérou viac ako štyri mesiace od jej narodenia, a to i napriek predbežnému opatreniu, ktoré otcovi priznávalo právo na styk s dcérou jedenkrát týždenne po dobu dvoch hodín.¹ V zmysle predbežného opatrenia bola matka povinná maloletú na styk pripraviť a otcovi styk umožniť, miestom odovzdania a prevzatia maloletej bolo určené bydlisko matky. Žalobca mal za to, že neumožnením pravidelného styku s dcérou matka zasiahla do jeho práva na rodinný život.

Matka navrhovala zamietnutie žaloby. Poukazovala na to, že realizácii styku bránili objektívne okolnosti spočívajúce v nevyhovujúcom zdravotnom stave maloletej. Tvrdila, že o narodení dcéry, ako aj o jej aktuálnom zdravotnom stave informovala žalobcu pravidelne v dostatočnom rozsahu.

Mestský súd v Prahe dospel k záveru, že žaloba nie je dôvodná a návrh otca v celom rozsahu zamietol.

V odôvodnení svojho rozhodnutia súd konštatoval, že tak žalovaná, ako aj žalobca majú právo vykonávať voči svojej dcére rodičovské práva, avšak iba pokiaľ to neohrozuje záujmy dieťaťa. Otec aj matka sú povinní svoje rodičovské práva k dcére navzájom rešpektovať a naopak, nesmú si nedôvodne vo výkone rodičovských práv navzájom brániť. Uviedol, že jedným zo základných osobnostných práv chránených v § 11 občianskeho zákonníka² je právo na rodinný život, do ktorého náleží tiež styk s vlastným dieťaťom a podieľanie sa na jeho výchove. Podľa súdu možno obecné konštatovať, že „ak jeden z rodičov bráni bezdôvodne v styku druhého rodiča so spoločným dieťaťom a tým mu fakticky bráni vo výkone rodičovských práv a povinností, zasahuje tým tiež do osobnostných práv tohto rodiča, konkrétne do jeho práva na rodinný a citový život.“ Tento obecný postulát však treba porovnať s konkrétnymi okolnosťami a až následne deklarovať prípadný neoprávnený zásah do osobnostných práv jedného z rodičov.

1 Predbežné opatrenie sa stalo vykonateľným dva mesiace po narodení dieťaťa, predtým neboli pomery medzi účastníkmi súdne upravené.

2 § 11 občianskeho zákonníka: „Fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.“

3 V obdobnej veci rozhodoval Krajský súd v Brne v rozsudku sp. zn. 24 C 69/2003 zo dňa 14. 1. 2011, v ktorom potvrdil zásah do osobnostných práv rodiča, ktorému bol zo strany druhého rodiča dlhodobo znemožňovaný styk so spoločným dieťaťom a ktorému z uvedeného titulu priznal náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch v sume 16 000 Kč. V odôvodnení rozsudku súd konštatoval: „Žalobou nárokováná čiastka púhych 16 000 Kč je v tomto smere úplne symbolickým minimom, ktoré možno žalobcovi (pri nemožnosti prekročenia žalobného petitu) súdom priznať, a to aj vzhľadom ku komparácii s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva pohybujúcou sa v prípadoch českých otcov, ktorí boli poškodení českou justíciou v práve na styk s dieťaťom, v čiastkach o radu vyšších.“

4 V prípade, ak za účelom umožnenia styku rodiča s dieťaťom štátne orgány neprijali všetky opatrenia, ktoré od nich bolo možné v konkrétnom prípade rozumne očakávať, prípadne ich prijali s omeškaním, ide o prípad neprimerane dlhého konania, ktorým mohlo byť zasiahnuté do práva na rodinný život, porušenie ktorého je treba zohľadniť pri závere o vzniku nemajetkovej ujmy rodiča, ktorý nemá dieťa vo svojej výchove a jej intenzite rozhodnej pre stanovenie primeraného zadosťučinenia podľa zákonnej úpravy o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. (Rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 30 Cdo 4091/2011 z 30. 1. 2013 – R 49/2013.)

V prerokovanej veci Mestský súd v Prahe na základe vykonaného dokazovania zistil, že maloletá sa narodila predčasne, z uvedeného dôvodu vyžadovala zvýšenú starostlivosť. Žalobca sa o narodení dcéry dozvedel prostredníctvom elektronickej komunikácie so žalovanou, ktorej oznámil, že sa chce s dcérou stretávať a byť o všetkom informovaný. So svojou dcérou sa žalobca prvýkrát stretol v čase, keď mala viac ako tri mesiace, podľa nariadeného predbežného opatrenia. K realizácii ďalšieho styku došlo po týždni a následne po viac ako štyroch týždňoch, ďalší styk je pravidelný. V konaní boli preukázané opakované zdravotné ťažkosti maloletej prejavujúce sa prechladnutím, teplotou či kašľom, ako aj jej krátkodobá hospitalizácia.

Podľa súdu matka síce v rozhodnej dobe neumožnila styk maloletej s otcom, avšak vzhľadom na nepriaznivý zdravotný stav maloletej a iné objektívne okolnosti nemohla povinnosť odovzdávať maloletú k pravidelnému styku mimo jej bydlisko naplniť. Za daného skutkového stavu, kedy nemožnosť styku s maloletou bola iba prechodnej povahy, žalovaná nemala povinnosť vpúšťať žalobcu do svojho obydľia a tým realizovať jeho styk s maloletou v dobe, kedy bola chorá a nebolo možné odovzdať ju k uskutočneniu styku mimo domov. Otec bol o maloletej a o jej zdravotnom stave pravidelne informovaný, pričom styk ďalej prebieha pravidelne. Na základe vyššie uvedeneho Mestský súd v Prahe konštatoval, že k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv otca nedošlo.^{3, 4}

Odôvodnenie je redakčne krátené a upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Právnu vetu a rozhodnutie spracovali:

JUDr. Zuzana Fabianová

JUDr. Eva Ondřejová, LL.M.

advokátske koncipientky

Zo zasadnutia predsedníctva SAK

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory zasadalo dňa 7. februára 2014 v sídle komory na Kolárskej ulici v Bratislave. Rokovanie viedol podpredseda Mgr. Veverka na základe poverenia predsedu komory JUDr. Hrežďoviča.

Členovia predsedníctva odsúhlasili návrh programu a za overovateľa zápisnice určili JUDr. Oleja.

Predsedníctvo SAK **vzalo na vedomie** informácie Mgr. Veverku o dvoch stretnutiach s advokátmi Bratislavského kraja v januári 2014, na ktorých sa zúčastnilo cca 60 advokátov. Diskusia sa týkala najmä novely zákona o advokácii, prípravy výmeny advokátskych preukazov a organizácie advokátskych skúšok podľa nového Skúšobného poriadku. Ďalej **vzalo na vedomie** informácie o zasadnutí predsedov skúšobných senátov 10. januára 2014. Členom P SAK bola doručená zápisnica so záverom v súvislosti s prípravou otázok na skúšky. Predsedníctvo **vzalo na vedomie** aj správu o návšteve u prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča. Za SAK boli prítomní JUDr. Hrežďovič, Mgr. Hellenbart, JUDr. Olej, Mgr. Veverka, JUDr. Mularčík a JUDr. Popovec.

Predsedníctvo SAK **vzalo na vedomie** doplňujúcu informáciu Mgr. Hellenbart o stretnutí s advokátmi Žilinského kraja v januári 2014 a informáciu JUDr. Oleja o finalizácii novely Trestného zákona a Trestného poriadku.

Členovia predsedníctva **vzali na vedomie** prehľad a informáciu o súdnych konaniach vedených komorou v statusových veciach a informáciu o stave konaní v súvislosti s vymáhaním pohľadávok za mesiac január 2014.

Zástupkyne mediálnej agentúry odprezentovali správu o činnosti v mediálnej oblasti za mesiac január 2014 a mediálny plán pripravovanej imidžovej kampane. Informovali aj o stave príprav Dňa advokácie 2014. Jeho súčasťou bude Deň otvorených dverí Slovenskej advokátskej komory, gala-večer v Banskej Bystrici a poskytovanie bezplatných právnych porád, ktoré sa v roku 2014 rozšíri aj do iných miest na Slovensku.

Členovia P SAK **prerokovali a schválili** zámer Okrúhleho stola za účasti iných právnických profesií so zameraním na etiku výkonu povolania. (Konal sa 10. marca 2014 v Hoteli Devín v Bratislave – viac na s. 42.)

JUDr. Šiška uviedol informáciu o podmienkach výmeny advokátskych preukazov s tým, že v súčasnosti je v medzirezortnom pripomienkovom konaní vyhláška o mandátnych certifikátoch, na základe ktorej by sa komora mohla stať nezávislou registračnou autoritou a spracúvala by celú agendu certifikátov. Nový preukaz by umožnil vstup do všetkých registrov. Predsedníctvo SAK **vzalo na vedomie** informáciu JUDr. Šišku a **poverilo** kanceláriu komory zberom a aktualizáciou potrebných údajov advokátov.

Predsedníctvo SAK **prerokovalo** ekonomické otázky a žiadosti, **vzalo na vedomie** informáciu o stave pôžičiek poskytnutých zo sociálneho fondu k 31. decembru 2013, report hospodárenia seminárov advokátov a advokátskych koncipientov k 31. decembru 2013, prehľad platieb nájomného v nehnuteľnostiach vo vlastníctve SAK a **schválilo** poskytnutie finančného príspevku na Šachový turnaj, ktorý sa každoročne koná v rámci Dňa advokácie.

Na základe informácií odboru medzinárodných vzťahov predsedníctvo SAK **vzalo na vedomie** predloženú písomnú správu zo zasadnutia Stáleho výboru CCBE a ostatných orgánov CCBE, **poverilo** zástupcov komory účasťou na vybraných medzinárodných podujatiach a **schválilo** návrh tém na spoločné rokovanie s Českou advokátskou komorou.

Predsedníctvo SAK **prerokovalo** aj dopyty advokátov, ktorými sa zaoberala pracovná skupina pre veci advokátske. Kanceláriu komory **poverilo** odpovedať na ne podľa schválených stanovísk.

Na záver členovia predsedníctva **prerokovali** žiadosti súvisiace so zoznamami vedenými Slovenskou advokátskou komorou.

Zapísala -no-

Pyta(j)te sa predsedníctva

Dokedy sa advokáti sa môžu pripojiť k hromadnej poisťovnej zmluve?

Podľa listu adresovaného na konci roku 2013 všetkým advokátom mali advokáti, ktorí majú záujem o poistenie výkonu prostredníctvom hromadnej poisťovnej zmluvy uzavretej komorou, povinnosť pripojiť sa k nej do 31. 1. 2014. Advokáti, ktorí tento termín z nejakého dôvodu nestihli

a nemajú v súčasnosti uzavreté poistenie výkonu povolania, môžu si túto zákonnú povinnosť stále splniť pripojením k hromadnej poisťovnej zmluve **najneskôr do 31. 3. 2014**. Bližšie informácie je možné získať na e-mailovej adrese skurakova@sak.sk.

**INZERCIA SA
V INTERNETOVEJ VERZII
NEZOBRAZUJE**

■ Za okrúhlym stolom

Ako už bolo avizované v úvodníku tohto čísla bulletinu, Slovenská advokátska komora usporiadala dňa 10. marca 2014 v zasadacích priestoroch hotela Devín v Bratislave podujatie pod názvom **Okrúhly stôl** na tému **Etické kódexy právnických povolání a disciplinárne konania**.

Pozvanie na podujatie prijali zástupcovia všetkých právnických profesií za prítomnosti zástupcov médií. Za Ministerstvo spravodlivosti SR prijal pozvanie minister JUDr. Tomáš Borec, za Združenie sudcov Slovenska jeho prezidentka JUDr. Dana Bystrianska a viceprezidentka JUDr. Alena Poláčková, PhD., za Generálnu prokuratúru prvý námestník generálneho prokurátora JUDr. René Vanek a námestník generálneho prokurátora JUDr. Jozef Szabó, za Slovenskú komoru exekútorov jej prezident JUDr. Ing. Miroslav Paller a viceprezident JUDr. Branislav Plško, za Notársku komoru Slovenskej republiky jej prezident JUDr. Karol Kovács a viceprezident JUDr. Miroslav Pavlovič a Slovenskú advokátsku komoru ako organizátora a svojím spôsobom aj hostiteľa na podujatí zastupoval jej predseda JUDr. Ľubomír Hreždovič, podpredsedníčka Mgr. Viktória Hellenbart a podpredseda Mgr. Juraj Veverka.

Na podujatí boli zastúpené všetky právnické profesie svojimi vedúcimi predstaviteľmi, čo dokazuje, že etický rozmer výkonu právnických profesií zohráva u každej z nich kľúčovú úlohu, ale aj to, že potrebu diskusie o tejto téme pociťujú všetky rovnako.

Právnické profesie sú z podstaty veci viac vystavované kritike verejnosti, než všetky ostatné a túto spätnú väzbu vnímajú právnici, profesionáli ako nevyhnutnosť, keďže sa pohybujú prevažne v oblasti agendy úzko spätjej so spoločenským životom, jeho premenami, zložitými vzťahmi a spormi, do ktorých sa jednotlivci aj skupiny v rámci výkonu svojich práv, ale aj pri plnení svojich povinností dostávajú.

„Jedinečnosť výkonu advokácie spočíva v tom, že sa v našej práci spájajú dva svety - svet advokáta a svet podnikateľa. Práve etické pravidlá slúžia na to, aby advokát našiel rovnováhu medzi týmito dvoma svetmi,“ povedal predseda SAK Ľubomír Hreždovič.

Minister spravodlivosti Tomáš Borec vyjadril spokojnosť s tým, že téma etiky v justícii sa postupne stáva prioritnou témou všetkých právnických povolání vrátane súdnictva. Zdôraznil, že: *„Bez jasných etických pravidiel, ktorých porušenie bude možné riešiť v disciplinárnom konaní, nie je možné obnoviť dôveryhodnosť súdnictva.“*

V poslednom období sú právne profesie terčom kritiky, ktorá presahuje rámec bežne očakávaný a vyplývajúci z povahy týchto povolání, a skôr poukazuje na určité zásadné nedostatky a rezervy, ktoré sa na tomto poli vyskytujú.

Právnici, možno viac ako iní, vnímajú, že život ani zďaleka nemožno hodnotiť len v dvoch farebných škálach, dvoch morálnych a etických polohách, ako čierno-biely alebo dobrý-zlý. To však rozhodne neplatí o možnosti jednoznačného stanovenia etických noriem a trvale platných hodnôt bez potreby ich relativizácie.

To, čo všetky právnické profesie spája, je potreba dôvery a dôveryhodnosti, ktorou musia voči verejnosti pôsobiť, ako aj to, že jej získanie nie je možné bez etického rozmeru výkonu právnickej profesie, nech je to profesia sudcu, prokurátora, advokáta, notára, či exekútora.

Vo všeobecnosti platí, že čím väčšia zodpovednosť je spojená s výkonom určitého povolania, tým väčší dôraz sa kladie na dodržanie etických pravidiel správania pri jeho výkone.

Všetci, ktorí spoločne ako profesionáli vystupujú v rôznych štádiách procesu aplikácie práva a teda jeho „uvádzania do života“, nesú obrovskú zodpovednosť za spôsob, akým tento proces na verejnosti prezentujú. Či zanechajú dojem dôvery v autoritu súdu, pocit panstva práva a schopnosti nájsť a presadiť spravodlivé riešenia, alebo dojem neprofesionality, straníckosti, neslušnosti a bezohľadnosti voči občanovi, ktorý vyústi do celkovej nedôvery voči štátu, správe vecí verejných a vynúti si okrem pocitu bezmocnosti aj potrebu hľadať iné, svojpomocné riešenia.

Kľúčové je uvedomenie si toho, že tento dojem je umocnený v očiach občana aj tým, že často pri kontakte s justičným prostredím, právnikmi profesionálmi ide o skúsenosť

prvú a poslednú, takže možnosť nápravy neetického správania, neprofesionálneho prístupu, je minimálna a zlý dojem zostáva dojmom trvalým, čo sa často podpisuje na celkovom negatívnom obraze, aký o právnikoch, ako celku, spoločnosť má.

Už z vyššie uvedeného je zrejmé, že každý jednotlivec, ktorý vstupuje do právnickej profesie, nesie na sebe obrovskú zodpovednosť za spôsob, akým svoju profesiu vykonáva. Zodpovednosť nielen voči sebe, občanom, ale aj voči kolegom sudcom, advokátom, notárom a podobne.

Z tohto dôvodu je na zváženie posúdenie osobnostných kvalít každého uchádzača o štúdium práva, mnohé etické postoje majú totiž svoje korene v základných zásadách slušnosti, ohľaduplnosti, tolerancii, úcty k dôstojnosti druhého, čestnosti, usilovnosti, vďačnosti, a tak by sme mohli pokračovať. Základný hodnotový rebríček jedinca sa buduje pri výchove v rodine a na nižšom stupni škôl, lenže pri výberových konaniach sa u budúcich študentov práva nijakým spôsobom neoveruje.

Hoci sa v našej spoločnosti štúdium práva teší veľkej popularite, už menej sa naša spoločnosť vyznačuje úctou k právu. Možno konštatovať, že veľký počet absolventov práva nevedie k zlepšeniu kvality právnického prostredia, kvality právnych predpisov, kvality pri aplikácii práva a celkove k slušnejšej spoločnosti. Je zrejmé, že štúdium práva nie vždy vstúpuje absolventovi aj láska k spravodlivosti a pochopenie práva ako vznešeného nástroja vedúceho k jej dosiahnutiu.

**Námetník generálneho prokurátora
Jozef Szabó doplnil:**

*„Prokurátori sú disciplinárne zodpovední
aj za svoje správanie na verejnosti –
svojím správaním nesmú znižovať
vážnosť prokuratúry.“*

Skôr sa stretávame s tým, že právo je zo strany študentov vnímané ako prostriedok k zaisteniu osobnej prestíže a bohatstva budúceho právnik. Tento model myslenia potom prenášajú aj do výkonu svojich povolaní, čo vedie k narastajúcemu tlaku na komercializáciu všetkých právnických profesií, na úkor odvekých zásad a etických pravidiel, ktoré ich výkon regulujú.

Táto situácia vedie k narastajúcej kritike a nespokojnosti zo strany verejnosti a tlaku na jednotlivé profesie, ich združenia a komory, nielen v oblasti vzdelávania svojich členov na poli etiky, ale aj v oblasti zlepšenia mechanizmov odhaľovania neetických foriem správania a ich efektívneho postihovania.

Zúčastnení zástupcovia profesií sa zhodli na tom, že etika nie je primárne kategóriou represie a trestania, ale predovšetkým vecou cti, profesionality a určitej noblesy prislúchajúcej k profesii sudcu, advokáta, prokurátora, notára, či exekútora. Všetci súčasne sa zhodli, že etika právnik v tomto

**Prvý námestník generálneho prokurátora
René Vanek informoval,
že Osobitný etický kódex pripravuje
aj Generálna prokuratúra SR.**

*Pravidlá, ktoré by mali prispieť aj k zvýšeniu
disciplíny v prokuratúre sa pripravujú
v spolupráci s Radou prokurátorov SR.*

ponímaní sa nemôže obmedziť na dôstojné a decentné správanie len počas bezprostredného výkonu svojej profesie, ale aj na postoje a správanie v súkromí.

Aj keď na potrebe etického rozmeru pri výkone profesie právnik sa všetky profesie jednoznačne zhodnú, zložitejšou je otázka potreby prijatia písomných etických kódexov jednotlivých profesií, ako spôsobu úpravy etických pravidiel správania, medziiným nájdenie rovnováhy medzi potrebou úpravy dostatočne zrozumiteľnej a určitej na to, aby bolo zrejmé, čo jej porušením je a čo nie, aby sme sa vyhli hrozbám svojvoľných postihov a ich zneužitia na prenasledovanie a ovplyvňovanie pri výkone povolania, čo platí najmä pri profesiách sudcov, ale veľký význam má i u iných právnických profesií. Na druhej strane by etické kódexy nemali byť príliš podrobné, aby nezávzdali k záverom, že čo v nich nie je doslovne uvedené, je dovolené.

Možno konštatovať, že pomerne podrobné etické kódexy výkonu povolania sú súčasťou predpisov regulujúcich výkon povolania advokátov, notárov aj exekútorov, ako aj existenciu etického kódexu sudcov z roku 2001 a odkaz v zákonoch upravujúcich povolanie prokurátorov na etický kódex výkonu povolania prokurátora, ktorý síce zatiaľ nie je v písomnej podobe prijatý, jeho prijatie je vážnym cieľom prokuratúry. Zástupcovia pri okrúhlym stole stručne predstavili svoje etické kódexy, ako aj mechanizmus vyvodzovania zodpovednosti za jeho porušovanie zo strany členov svojich profesií ako aj problémy a nedostatky, s ktorými sa boría.

**Prezidentka Združenia sudcov Slovenska
Dana Bystrianská pripomenula, že hoci najväčšia
stavovská organizácia prijala etický kódex
ešte v roku 2001, v roku 2012 sa prihlásila
ku všetkým medzinárodným dokumentom
v oblasti etiky a zriadila 6-členný etický výbor.**

*„Život sudcu je pod drobnohľadom
tak odbornej, ale aj laickej verejnosti,
a najmä médií. Stanovené pravidlá etiky
platné pre verejný aj súkromný život sudcov
očakávajú od sudcu, aby ich pri výkone
svojej funkcie nielen rešpektoval, ale ani
nevyvolal podozrenie, že niekto, alebo niečo,
ovplyvňuje jeho nezávislosť a nestrannosť.“*

Viceprezidentka Združenia sudcov
Alena Poláčeková doplnila:

„Metódy používané pri rozhodovaní sporov musia vždy vzbudzovať dôveru. Právomoci dané sudcom sú striktné spájané s hodnotami spravodlivosti, pravdivosti a slobody. Pravidlá správania sa vzťahujúce sa na sudcov sú praktickým dôsledkom týchto hodnôt a predpokladom dôvery v chod justície.“

Súčasne sa zhodli na tom, že ani najlepší etický kódex sám osebe nezabezpečí etický výkon právnických profesií, keď k nemu nepristúpi snaha o jeho dôsledné dodržiavanie pri každodennom výkone povolania.

K tomu okrem mechanizmu kontroly a postihovania neetických prejavov správania pri vybavovaní sťažností a efektívnych disciplinárnych konaniach rozhodne pomôže lepšia vzájomná informovanosť medzi právnickými profesiami o špecifikách jednotlivých povolanií a určitom spoločenskom tlaku na dodržiavanie etických foriem správania medzi právnikmi navzájom, napríklad vyžadovaním určitého štandardu v obliekaní a úprave zovňajšku, písomnom či ústnom prejave, upozornením na jeho nevhodnosť, neprimeranosť a podobne.

Spoločným cieľom právnických profesií by malo byť vytvorenie ovzdušia koležiality založenej na vzájomnej úcte, vytvorenie určitého štandardu vo vystupovaní, obliekaní a písomnom prejave, ktorého porušovanie bude tak „vypuklé“, že vytvorí určitú izoláciu jedinca, ktorý tieto štandardy nedodržiava a vyšle jednoznačný signál o jeho neprofesionalite a o tom, že okolie od neho etický rozmer pri výkone jeho povolania očakáva.

Slabým miestom v súčasnosti je práve nízka vzájomná kontrola a upozornenie sa navzájom na neetické formy správania, aj keď ich mnohí vnímame, a ich netolerovateľnosť a určité obavy pred vyvodením zodpovednosti za ich porušovanie.

Zástupcovia všetkých právnických profesií sa zhodli na potrebe posilňovania etického rozmeru výkonu svojich povolaní nielen vo forme formalizovania etických pravidiel správania, či už prijatím príslušných legislatívnych opatrení na úrovni štátu alebo na úrovni profesijných komôr, potreby upraviť spôsoby účinnej kontroly ich dodržiavania jednotlivými členmi a postihovania neetických foriem správania a vyvodzovania dôsledkov z porušovania etických noriem, ale aj formou sústavného vzdelávania a prehľbovania schopností ich aplikovať v každodennej praxi zo strany príslušníkov právnických profesií.

Veľmi dôležitou pre pochopenie a rešpekt zo strany verejnosti, okrem samotného dodržiavania etických princípov výkonu profesie, je aj potreba informovať o zásadách, ktoré sú všeobecne platné pre všetky profesie, ako aj o špecifikách jednotlivých právnických povolanií, ktoré napriek tomu, že všetky sú očami verejnosti vnímané takmer rovnako, ako „právnik“, vykazujú zásadné odlišnosti vyplývajúce z ich spoločenského poslania a úloh, ktoré v tomto procese plnia.

Ako je pre sudcu dôležitá schopnosť objektivity a nadhľadu pri posudzovaní sporu, dôvera v jeho nestrannosť a neovplyviteľnosť, presvedčivosť jeho rozhodnutí podčiarknutá jeho profesionálnym prístupom, znalosťou zákonov a nesporne aj určitý výchovný moment, tak je pre advokáta dôležitá dôvera zo strany jeho klienta, schopnosť pochopiť a presadzovať jeho subjektívne práva, odborná pripravenosť, zdvorilé a profesionálne vystupovanie v súdnej sieni, dôsledné zachovávanie mlčanlivosti a nezávislosti. Sudca pri výkone svojho povolania v praxi realizuje jednu

„Aj exekútori sa musia usilovať o dobrú komunikáciu so všetkými orgánmi štátu, s predstaviteľmi justície, avšak nesmú narušiť svoju nezávislosť. Svojím vystupovaním, vrátane úpravy zovňajšku, prispievajú k dôstojnosti a vážnosti exekútorského povolania,“ povedal prezident Slovenskej komory exekútorov Miroslav Paller.

z mocí, ktoré občan delegoval na štát v záujme zachovania všeobecného poriadku a to moci súdnej.

Povinnosti advokáta sú pretavením práva občana na spravodlivý súdny proces, práva na ochranu jeho základných ľudských práv a slobôd, z čoho vyplýva advokátska povinnosť mlčanlivosti, povinnosť prevziať zastupovanie a obhajobu občana, keďže právo na obhajobu patrí medzi jeho základné ľudské práva a slobody. Stavovská nezávislosť advokátov je tiež garantom ústavných práv občanov na poskytnutie právnej pomoci zo strany nezávislého, slobodného advokáta, ktorý je povinný záujem klienta uprednostniť pred osobnými, alebo inými spoločenskými záujmami.

Nesprávne pochopenie etických princípov a príkladného etického postoja príslušníkov právnických profesií často vedie namiesto ich chvály k negatívnejmu hodnoteniu zo strany verejnosti, znevažovaniu nielen ich odborných, ale aj morálnych a celkovo osobnostných kvalít.

Záverom si dovoľujem vysloviť presvedčenie, že iniciatíva Slovenskej advokátskej komory smerujúca k spoločnému dialógu na tieto témy nezostane len ojedinelým pokusom, ale stretnutia zástupcov právnických profesií s cieľom posilnenia etického rozmeru výkonu ich povolání sa stanú pravidelnosťou a prispedia k zlepšeniu informovania verejnosti

o špecifikách jednotlivých povolání, ale aj ich pozitívnejšieho vnímania zo strany verejnosti.

Naším spoločným cieľom by mala byť zdravá občianska spoločnosť založená na vzájomnom rešpekte, tolerancii a pochopení, kde zákony sú zo strany občanov vnímané ako spoločenský konsenzus, slúžiaci na ochranu slabších a na to, aby sme sa všetci cítili bezpečne, nie ako prekážky v dosiahnutí vlastného šťastia na úkor iných, kde štát nemá snahu občana kriminalizovať a za každú cenu trestať, ale zabezpečiť mu pokojný a bezpečný domov, riadnu informovanosť a pomoc pri plnení jeho spoločenských úloh a dodržiavaní zákonov a povinností voči štátu.

Aj keď je zrejmé, že tento ideálny stav nebude možné na sto percent dosiahnuť etickým výkonom právnických profesií, vzdelávaním na poli etiky a morálky, je nutné sa o takéto ciele v záujme lepšej spoločnosti pre súčasné aj budúce generácie usilovať.

Mgr. Viktória Hellenbart

podpredsedníčka SAK

Foto Vladislav Zigo

Podpredseda SAK Juraj Veverka predstavil prítomným Zbierku disciplinárnych rozhodnutí Slovenskej advokátskej komory, ktorá slúži nielen ako zdroj informácií o pochybeniach v činnosti advokáta, ale tiež ako vhodná pomôcka, čoho sa pri svojom výkone majú advokáti vyvarovať.

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ SAK

Poskytovanie právnych služieb advokátom mimo výkonu slobodného advokátskeho povolania

Advokát, ktorý ako právny zástupca klienta vykonáva úkony, ktoré sú podľa svojej povahy úkonmi právnych služieb na základe dohody o vykonaní práce podľa § 226 Zákonníka práce, dopúšťa sa disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii, pretože takýmto konaním porušuje povinnosti mu uložené v § 2 ods. 3 v spojení s § 3 ods. 1 písm. i) zákona o advokácii; poskytovanie právnych služieb na základe dohody o vykonaní práce advokátom počas vykonávania advokátskej praxe je neprípustné.

*Rozhodnutie II. odvolacieho disciplinárneho senátu SAK z 4. apríla 2013,
sp. zn. 2ODS-8/13:1239/2011*

*Rozhodnutie V. disciplinárneho senátu SAK z 20. júna 2012,
sp. zn. DS V.-95/11:1239/2011*

Dotknuté ustanovenia:

- § 2 ods. 3, § 3 ods. 1 písm. i) zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zák. č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v platnom znení
- § 2 ods. 3, § 13 Advokátskeho poriadku SAK zo dňa 19. 6. 2010

Rozhodnutím II. odvolacieho disciplinárneho senátu SAK zo 4. apríla 2013, sp. zn. 2ODS-8/13:1239/2011 v spojení s rozhodnutím V. disciplinárneho senátu SAK z 20. júna 2012, sp. zn. DS V.-95/11:1239/2011 bol disciplinárne obvinený advokát uznaný za vinného z disciplinárneho previnenia, ktorého sa dopustil

tým, že

- ako právny zástupca klienta vykonával úkony právnych služieb, zastupovania vo veci majetkovoprávneho vyoporiadania pozemkov na základe dohody o vykonaní práce podľa § 226 Zákonníka práce zo dňa 1. 8. 2008,
- po skončení tohto právneho zastúpenia, aj napriek písomným žiadostiam klienta zo dňa 29. 8. 2010, zo dňa 7. 1. 2011 a zo dňa 9. 2. 2011 nevyúčtoval preddavok vo výške 93 000 Sk (3 087,03 EUR) prijatý na základe uzavretej dohody o vykonaní práce,

čím porušil

povinnosti advokáta podľa § 2 ods. 3¹ v spojení s § 3 ods. 1 písm. h)² (§ 3 ods. 1 písm. i) v znení účinnom od 1. 1. 2013)³

zákona o advokácii a podľa § 2 ods. 3, prvá veta⁴ a § 13, prvá veta⁵ Advokátskeho poriadku SAK,

za čo mu bolo uložené

podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o advokácii disciplinárne opatrenie – **peňažná pokuta** vo výške **981,60 eur**.

Podľa § 57 ods. 5 zákona o advokácii bola disciplinárne obvinenému advokátovi uložená povinnosť zaplatiť na účet Slovenskej advokátskej komory paušálne náklady disciplinárneho konania vo výške **327,20 eur** v lehote do 15 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Z odôvodnenia:

Predseda Revíznej komisie SAK podal proti disciplinárne obvinenému advokátovi návrh na začatie disciplinárneho konania pre skutky uvedené vo výrokovvej časti tohto rozhodnutia. Navrhovateľ považoval za preukázané priloženou dokumentáciou, že disciplinárne obvinený advokát poskytoval sťažovateľovi právne služby na základe uzavretej dohody o vykonaní práce, pričom takýto spôsob poskytovania právnych služieb, t. j. ich poskytovanie mimo výkonu advokácie ako slobodného povolania, považoval navrhovateľ za neprípustný. Navrhovateľ ďalej svoj návrh odôvodnil povinnosťou advokáta bez zbytočného odkladu s klientom zastúpenie finančne vyporiadať, pričom disciplinárne obvinený advokát toto vyúčtovanie neurobil ani na základe viacerých dodatočných písomných žiadostí klienta.

Disciplinárne obvinený vo svojom vyjadrení k návrhu na začatie disciplinárneho konania odmietol tvrdenie sťažovateľa o tom, že s ním nekomunikoval, pričom uviedol, že sa so sťažovateľom viackrát stretol. Disciplinárne obvinený ďalej uviedol, že neúspech v správnom konaní, v ktorom sťažovateľa zastupoval, spôsobil sám sťažovateľ nepredložením potrebných dokladov k žiadosti, a z tohto dôvodu sťažovateľovi nebol ochotný vrátiť zálohu, avšak poprel, že by nebol ochotný so sťažovateľom rokovať o vrátení pomernej časti zálohy, pričom k tomu nedošlo len z toho dôvodu, že sťažovateľ žiadal vrátiť celú sumu, a preto nebolo možné pre sťažovateľa vypracovať ani vyúčtovanie.

Disciplinárny senát rozhodnutím z 20. júna 2012, sp. zn. DS V-95/11:1239/2011 uznal disciplinárne obvineného za vinného z disciplinárneho previnenia pre skutky uvedené v návrhu a podľa § 56 ods. 2 písm. c) uložil disciplinárne obvinenému peňažnú pokutu vo výške 981,60 eur a zároveň disciplinárne obvinenému uložil povinnosť nahradiť SAK paušálnu náhradu trov konania vo výške 327,20 eur.

Disciplinárny senát svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že z dohody o vykonaní práce, uzavretej medzi sťažovateľom a disciplinárne obvineným jednoznačne vyplýva, že disciplinárne obvinený sa podpisom dohody zaviazal vykonať pre sťažovateľa dojednanú prácu – majetkovoprávne vyporiadanie pozemkov v plnom rozsahu v zmysle zák. 64/1997 Zb.

Majetkovoprávne vyporiadanie pozemkov je odbornou činnosťou, ktorá má povahu právnych služieb. V tomto prípade tak pri disciplinárne obvinenom ide o poskytovanie právnych služieb, avšak nie podľa zákona o advokácii na báze slobodného povolania, ale v rámci dohody o vykonaní práce, t. j. mimo vlastnej advokátskej praxe disciplinárne obvineného.

Je zrejším účelom § 3 ods. 1 písm. h) zákona o advokácii zabrániť poskytovaniu právnych služieb advokátmi mimo výkonu advokácie ako slobodného povolania. Poskytovanie právnych služieb na základe dohody o vykonaní práce advokátom, ktorý nemá pozastavený výkon advokácie a nepretržite vykonáva advokátsku prax je zrejším porušením § 2 ods. 3 v spojení s § 3 ods. 1 písm. h) zákona o advokácii. Disciplinárny senát mal preto za preukázané, že disciplinárne obvinený počas vykonávania advokátskej praxe poskytoval právne služby a zastupoval klienta v konaní pred správnym orgánom mimo právnej úpravy zákonom o advokácii. Podmienka vyjadrená v § 3 ods. 1 písm. h) je pre advokáta záväzná po celý čas vykonávania advokátskej praxe a evidencie v zozname advokátov. Poskytovanie právnych služieb mimo výkonu slobodného povolania advokáta je pre advokáta neprípustné.

Disciplinárny senát sa nestotožnil s tvrdením disciplinárne obvineného, že klientovi poskytoval právnu pomoc ako advokát, nakoľko v takom prípade by nebolo potrebné uzatvorenie dohody o vykonaní práce, v ktorej disciplinárne obvinený vystupuje v pozícii zamestnanca tak z hľadiska pracovnej náplne, ako aj z hľadiska formálneho označenia.

Disciplinárny senát mal ďalej za preukázané, najmä na podklade kópií podacích lístkov a korešpondencie medzi sťažovateľom a disciplinárne obvineným, že disciplinárne obvinený po skončení právneho zastupovania ani napriek písomným

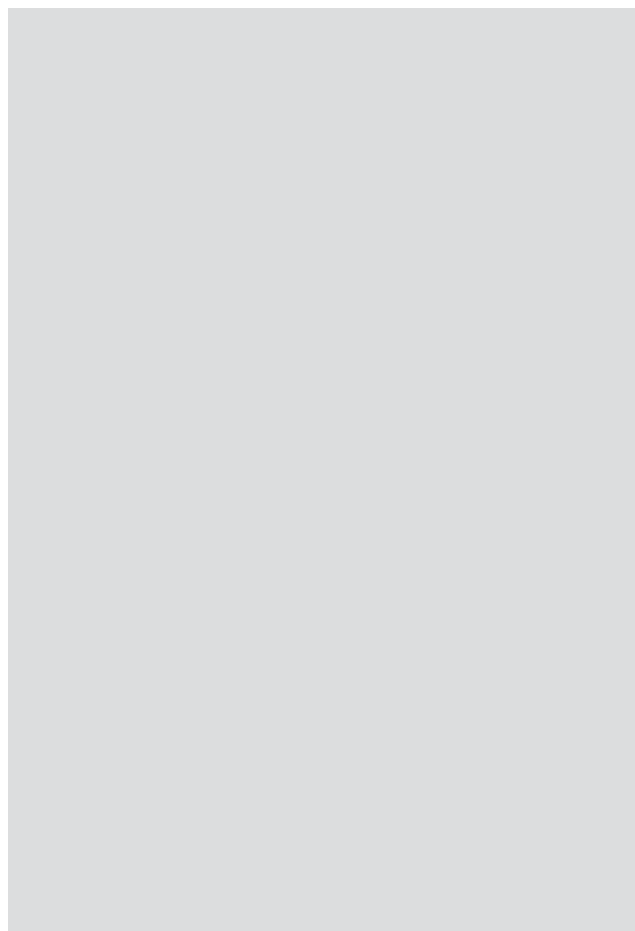
žiadostiam klienta nevyúčtoval klientovi prijatý preddavok vo výške 93 000 Sk (3087,03 eur), pričom sa stotožnil s názorom navrhovateľa, že nie je podstatné, či vôbec, prípadne akú časť preddavku mal disciplinárne obvinený vrátiť, resp. mal právo si ponechať. Na vznik jeho disciplinárneho previnenia postačuje, že prijatý preddavok klientovi nevyúčtoval ani po klientových viacerých písomných žiadostiach.

Disciplinárny senát sa rozhodol uložiť disciplinárne obvinenému advokátovi disciplinárne opatrenie podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o advokácii – peňažnú pokutu vo výške trojnásobku minimálnej mzdy. Pri ukladaní disciplinárneho opatrenia vzal disciplinárny senát do úvahy jednak závažnosť previnenia, ako aj skutočnosť, že už v minulosti sa disciplinárne obvinený advokát dopustil disciplinárneho previnenia.

Proti tomuto rozhodnutiu podal disciplinárne obvinený v stanovenej lehote odvolanie s tým, že vyjadril nesúhlas s výškou uloženej peňažnej pokuty a zároveň vzniesol námietku premlčania.

Odvolací disciplinárny senát rozhodnutím zo 4. 4. 2013, sp. zn. 2ODS-8/13:1239/2011 odvolaním napadnuté rozhodnutie disciplinárneho senátu ako vecne správne v celom rozsahu potvrdil.

Odvolací disciplinárny senát sa po preskúmaní odvolania a obsahu spisu plne stotožnil s odôvodnením napadnutého rozhodnutia disciplinárneho senátu vrátane rozhodnutia a jeho odôvodnenia čo do rozsahu uloženého disciplinárneho opatrenia. Na námietku premlčania vznesenú zo strany dis-

ciplinárne obvineného senát neprihliadol z dôvodu, že podmienky premlčania splnené neboli, keďže po preskúmaní veci senát dospel k záveru, že návrh bol podaný riadne a včas.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Poznámky

1 § 2 ods. 3 zákona o advokácii:

„Advokátske povolanie je slobodné povolanie, ktoré možno vykonávať len podľa tohto zákona.“

2 § 3 ods. 1 písm. h) zákona o advokácii

v znení účinnom do 31. 12. 2012:

„Komora zapíše do zoznamu advokátov na písomnú žiadosť do dvoch mesiacov odo dňa jej doručenia toho, kto nie je v čase zápisu v pracovnom pomere alebo v obdobnom pracovnom vzťahu s výnimkou pedagogickej, publicistickej, literárnej, vedeckej alebo umeleckej činnosti a nevykonáva ani činnosť, ktorá je nezlučiteľná s povahou a etickými princípmi advokátskeho povolania.“

3 § 3 ods. 1 písm. i) zákona o advokácii

v znení účinnom od 1. 1. 2013:

„Komora zapíše do zoznamu advokátov na písomnú žiadosť do dvoch mesiacov odo dňa jej doručenia toho, kto nie je v čase zápisu v pracovnom pomere alebo v obdobnom pracovnom vzťahu okrem pedagogickej, publikačnej, literárnej, vedeckej alebo umeleckej činnosti, činnosti člena poradného orgánu vlády Slovenskej republiky alebo činnosti, ktorá nie je v rozpore s povahou a etickými princípmi advokátskeho povolania; o rozpore pracovného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu s povahou a etickými princípmi advokátskeho povolania rozhoduje komora.“

4 § 2 ods. 3, prvá veta Advokátskeho poriadku SAK:

„Advokát je oprávnený poskytovať právne služby len v rámci výkonu slobodného a nezávislého povolania.“

5 § 13, prvá veta Advokátskeho poriadku SAK:

„Po skončení zastúpenia sú advokát alebo spoločnosť povinní bez zbytočného odkladu vec s klientom písomne finančne vysporiadať a vrátiť mu všetky doklady, ktoré im zveril, alebo ktoré v mene klienta počas zastupovania prevzali.“

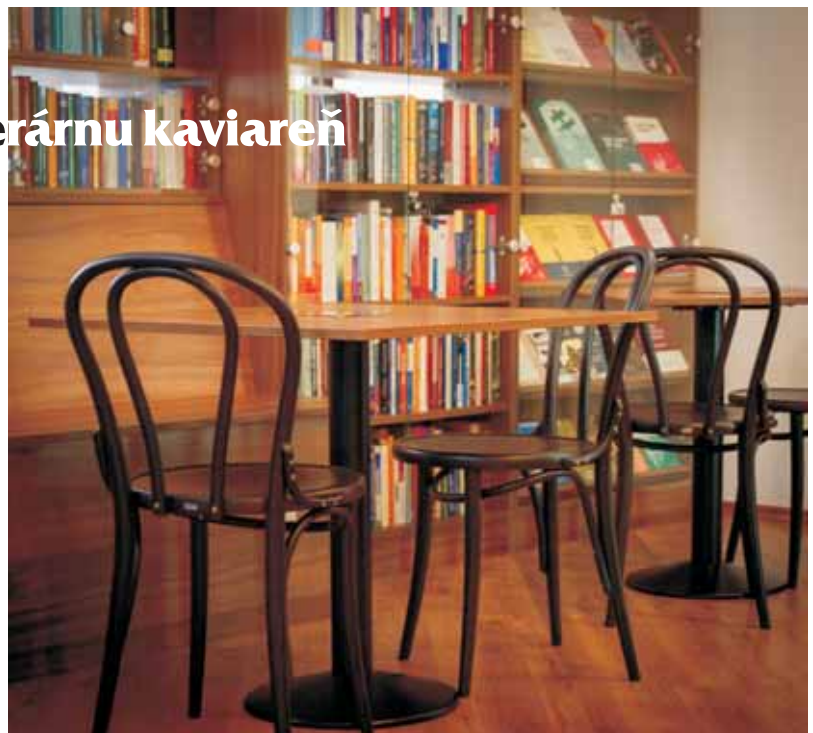
Právnu vetu a rozhodnutie spracovala

Mgr. Tatiana Frištková
advokátska koncipientka

Spoločnosť Sprinton otvorila v budove SAK literárnu kaviareň

Za účasti vedenia Slovenskej advokátskej komory na čele s jej predsedom Ľubomírom Hrežďovičom, ministra spravodlivosti SR Tomáša Boreca a významných osobností slovenskej justície a zástupcov akademickkej obce bola 13. marca 2014 slávnostne otvorená novozrekonštruovaná literárna kaviareň *Café Advokát*.

Hostí privítal Aleš Čeněk, konateľ Vydavateľstva a nakladateľstva Aleš Čeněk, ktorého franšízu v týchto priestoroch prevádzkuje spoločnosť Sprinton, s. r. o. Po vystúpení predsedu advokátskej komory a ministra spravodlivosti na záver prehovoril konateľ spoločnosti Sprinton Václav Klemm, ktorý zhrnul všetky výhody pre advokátov. Prítomných potešil informáciou o komplexnosti sortimentu novej prevádzky obsahujúcej všetku slovenskú a českú právnickú literatúru s možnosťou objednania právnickej literatúry zahraničnej, vrátane možnosti dodania antikvariátnej literatúry alebo časopisov. Spoločnosť Sprinton zabezpečuje dodávky nielen prostredníctvom svojich kníhkupectiev (Bratislava, Trnava), ale aj

prostredníctvom e-shopu www.sprinton.sk, rozosielením, prípadne osobným doručením v rámci celého Slovenska. Samozrejmosťou súčasťou spolupráce so SAK je poskytovaná **zľava všetkým advokátom a advokátskym koncipientom** (na základe predloženia advokátskeho, resp. koncipientskeho preukazu) **vo výške 15 %** na publikácie slovenských a českých nakladateľov (okrem kníh zahraničných a antikvariátnych).

–red–

Februárové zasadnutie Stáleho výboru CCBE

V úvode súčasný prezident Aldo Bulgarelli v mene CCBE a prezidentka CCBE z roku 2012 Dr. Prunbauer-Glaser v mene Rakúskej advokátskej komory privítali delegácie na februárovom zasadnutí, ktoré sa tradične koná vo Viedni. Po schválení zápisnice z januárového zasadnutia, správy audítora a účtovnej závierky sa pokračovalo diskusiou o jednotlivých bodoch programu.

Výbor pre prístup k spravodlivosti pripravil v spolupráci s delegáciami avizované stanovisko k návrhu novely nariadenia o európskych konaniach vo veciach s nízkou hodnotou sporu, ktoré prítomní schválili. Stanovisko CCBE obsahuje výhrady k šiestim článkom návrhu Európskej komisie. CCBE nesúhlasí so zvýšením hranice hodnoty drobných sporov na 10 000 eur, pretože takúto hodnotu veci už nepovažuje za nízku. Nesúhlasí ani s rozšírením definície cezhraničných sporov, pretože spochybňuje oprávnenie Európskej komisie na takýto krok vzhľadom na Zmluvu o fungovaní EÚ a princíp proporcionality. Vyjadrila obavy, že návrh Európskej komisie viesť ústne pojednávania prostredníctvom videokonferencie môže mať za následok odopieranie spravodlivosti občanom; nemožno očakávať, že všetci majú prístup k technológiám na vyššej úrovni. CCBE nesúhlasí so stanovením hornej hranice súdnych trov na 10 % hodnoty pohľadávky. CCBE odporučila pozmeniť text návrhu tak, aby zostali zachované právne úpravy členských štátov, v ktorých je aktuálna úprava pre občanov priaznivejšia.

Predseda Výboru pre medzinárodné právne služby informoval, že 10. marca 2014 sa začína ďalšie rokovanie medzi USA a Európskou úniou o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve, na ktorom bude témou aj poskytovanie právnych služieb. Európska komisia požiadala CCBE o stanovisko, aké požiadavky by mala EÚ klásť Spojeným štátom, pokiaľ ide o poskytovanie právnych služieb v USA a naopak. Delegácie súhlasili, aby sa zdôraznila najmä možnosť advokátov z členských krajín EÚ usadiť sa v USA / dočasne poskytovať právne služby s použitím profesijného titulu domovskej krajiny v oblasti práva domovskej krajiny, práva EÚ, medzinárodného práva a práva tretej krajiny, možnosť pôsobiť v medzinárodnej arbitráži a medzinárodnej mediácii, možnosť stať sa spoločníkom/zamestnancom advokáta v USA a možnosť zamestnávať advokáta v USA v prípade usadenia. Na základe požiadaviek zo strany zástupcov advokátov z USA výbor sformuluje podnety zo strany CCBE.

Stála delegácia CCBE pri Európskom súde pre ľudské práva v spolupráci s jeho sudcami vypracovala praktickú príručku pre advokátov o zastupovaní klienta pred štrasburským

súdom. Príručka má podobu odpovedí na 47 praktických otázok rozdelených do troch sekcií. Venuje sa postupu na vnútroštátnej úrovni, postupu pri podaní sťažnosti na Európsky súd pre ľudské práva a výkonu rozhodnutia. Vedúci Stálej delegácie je presvedčený, že prehľadná príručka publikovaná aj v tlačenej forme bude užitočná nielen pre advokátov, ktorí sa s podaním na Európsky súd pre ľudské práva stretávajú prvýkrát, ale aj pre tých, ktorí už konanie podľa Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd poznajú. Využijú ju aj sudcovia na vnútroštátnej úrovni.

Výbor pre európske súkromné právo predložil na schválenie vyjadrenie, v ktorom odporúča Európskej únii ratifikovať haagsky Dohovor o dohodách o voľbe súdu. Vyjadril presvedčenie, že ratifikácia dohovoru povzbudí medzinárodný obchod a vďaka jednotným pravidlám sa posilní aj súdna spolupráca a vykonávanie cudzích rozsudkov. Dohovor by preto mal byť medzinárodne ratifikovaný bez výhrad obsiahnutých v čl. 19 (možnosť štátu vyhlásiť, že jeho súdy môžu odmietnuť rozhodovanie sporov, na ktoré sa vzťahuje dohoda o výlučnej právomoci súdu, ak okrem miesta zvoleného súdu neexistuje žiadna súvislosť medzi týmto štátom a stranami alebo sporom) a čl. 20 (možnosť štátu vyhlásiť, že jeho súdy môžu odmietnuť uznávanie alebo výkon rozsudku vynešeného súdom iného zmluvného štátu, ak strany mali sídlo v dožiadanom štáte a ak vzťah strán a všetky ďalšie prvky týkajúce sa sporu s výnimkou miesta zvoleného súdu súviseli iba s dožiadaným štátom). Voči týmto odporúčaniam nemali prítomní výhrady.

Dňa 12. februára 2014 hlasoval Výbor Európskeho parlamentu pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné záležitosti (LIBE) o návrhu správy o hromadnom elektronickom sledovaní občanov Európskej únie. Správa stanovuje osem krokov (tzv. Európsky digitálny *Habeas Corpus*) na ochranu súkromia občanov, ktoré sa pod dohľadom Európskeho parlamentu majú v nasledujúcom období realizovať. CCBE sa snažila dosiahnuť, aby boli v týchto krokoch osobitne zdôraznené princípy dôvernosti vzťahu advokát-klient a mlčanlivosti. Kroky, ktoré správa odporúča, sú:

1. prijať balíček opatrení na ochranu údajov v roku 2014;
2. uzatvoríť dohodu medzi USA a EÚ pre zabezpečenie ochrany pri prenose údajov na účely trestného konania;
3. zabezpečiť, aby sa prenos údajov na obchodné účely uskutočňoval v súlade s najvyššími štandardmi ochrany údajov EÚ;
4. pozastavíť Program na stopovanie financovania terorizmu až do splnenia bodu 2 a riadneho vyšetrenia kauzy na základe analýzy EÚ;
5. prehodnotíť v budúcnosti každú dohodu alebo kontakt s tretími krajinami z pohľadu možných sledovacích aktivít, ubezpečiť sa, že ochrana súkromia a osobných údajov nie je porušená;
6. chrániť právny štát a základné práva občanov EÚ so zameraním na hrozby pre slobodu tlače a profesionálnu dôvernosť (vrátane vzťahu advokát – klient) a na posilnenie ochrany pre oznamovateľov;

7. vypracovať európsku stratégiu na dosiahnutie nezávislosti v oblasti informačných technológií (na národnej úrovni a na úrovni EÚ);
8. pracovať na tom, aby sa EÚ stala referenčným hráčom demokratického a neutrálneho riadenia internetu.

Správa síce ešte po hlasovaní nebola zverejnená, ale CCBE disponuje informáciami, že jej pozmeňovacie návrhy boli prijaté. Schválenie správy v tejto verzii aj v Európskom parlamente (hlasovanie sa očakáva v polovici marca) by predstavovalo dôležitý krok k politickému uznaniu potreby chrániť princíp mlčanlivosti advokátskeho povolania v rámci vládnych programov na sledovanie osôb.

V druhej polovici februára sa vo výboroch Európskeho parlamentu hlasovalo o správe k návrhu 4. smernice proti praniu špinavých peňazí. CCBE sa aktívne zapojila do pripo-

mienkového konania. Mnohé z jej pripomienok boli prijaté celkom či v podobe kompromisu. Pozitívne treba hodnotiť odporúčanie správy, aby sa klientske združené účty aj podľa tejto smernice považovali za nízkorizikové. Nepodarilo sa presadiť zámer v prípade slobodných povolání oznamovať podozrivé finančné transakcie najprv profesijným organizáciám. Bol však dosiahnutý kompromis: štáty by sa mohli rozhodnúť pre takýto postup a v každom prípade by podľa správy mali byť povinné zaviesť prostriedky na zabezpečenie ochrany profesijnej mlčanlivosti, dôvernosti a súkromia. Výsledok možno považovať za úspech aktívneho angažovania sa riaditeľa pre vonkajšie snahy, stálych bruselských zástupcov delegácií a sekretariátu CCBE.

Mgr. Lucia Lackovičová
Information Officer

Bulletin advokacie prináša...

Vyberáme z dvojčísła 1-2/2014 českého *Bulletinu advokacie*

V **Úvodníku** sa JUDr. Vladimír Papež, člen predstavenstva Českej advokátskej komory, zaoberá plánom legislatívnych prác ČAK na roky 2014 až 2017.

Číslo v **Aktualitách** okrem krátkych správ z predstavenstva ČAK prináša obzretie za Galavečerom Právniko roku 2013, uverejňuje laureátov cien svätého Iva v jednotlivých kategóriách, správu z kontrolu plnenia povinností advokátov pri vykonávaní úschov peňazí za rok 2013 a pozvánku na výročný kongres AIJA, ktorý sa bude konať 26. – 30. 8. 2014 v Prahe.

Časť **Z judikatúry** obsahuje nález Ústavného súdu ČR z 2. októbra 2013, sp. zn. II. ÚS 736/2012 k cestovnému advokáta ako účelne vynaloženému nákladu, podľa ktorého prostriedky vynaložené účastníkom na presun advokáta cez celú republiku v situácii, kedy v sídle procesného súdu pôsobí väčší počet advokátov, ktorých mohol osloviť, a nejde o vec mimoriadne náročnú a komplikovanú, nemožno považovať za prostriedky potrebné k účelnému bráneniu jeho práva v zmysle ustanovenia § 142 o. s. ř. – tento náklad má preto znášať zo svojho, uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo 16. mája 2012, sp. zn. 5 Tdo 413/2012 k právnej pomoci advokáta pri podaní vysvetlenia a uznesenie Vrchného súdu v Olomouci z 30. júla 2013 sp. zn. Cmo 160/2011 k zániku funkcie štatutárneho orgánu spoločnosti dohodou.

V Rubrike **Z odbornej literatúry** sú obsiahnuté recenzie publikácií *Občanský soudní řád. Komentář* (K. Svoboda, P. Smolík, J. Levý, R. Šínová a kol.), *Přehled judikatury ve věcech výkonu rozhodnutí a exekuce* (V. Kůrka, K. Svoboda

(eds.)), *Zákazková autorská díla z pohledu práva závazkového a autorského* (P. Prchal), *Nenávistný internet a právo* (Š. Výborný), *Mezinárodní migrácia, krajan a volebné právo* (I. Halász), *Vývoj konstitucionalizmu v Čechách* (K. Schelle, J. Tauchen), *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989* (J. Benda).

Z iných periodík číslo prináša rešerše článku *Nežiadúci život: Teoretická koncepcia nárokov na náhradu škody za újmu plynúcu z narodenia človeka* (B. Smetánková, *Jurisprudencia* č. 5/2013), *Citlivé osobné údaje spracovávané školami* (E. Janečková, *Právo a rodina* č. 11/2013), *Nehnutelné veci z pohľadu daňového* (M. Janovec, *Rekodifikace & Praxe* č. 11/2013).

Časť **Z českej advokácie** informuje aj o zmenách v regiónoch ČAK, obsahuje stanovisko výboru pre odbornú pomoc a ochranu záujmov advokátov z 30. decembra 2013, sp. zn. 440/VOPOZA/13/55, podľa ktorého *Je celkom jasnou právnou záležitosťou, pri ktorej možno pochybnosť konanie bona fide vylúčiť s pravdepodobnosťou, ktorá hraničí s istotou, a naopak, možno na základe dostupných informácií vysloviť dôvodné podozrenie, že ide o úmyselné zneužitie práva v neprospech advokáta, ak pre domovej prehliadke nie je prítomný zástupca ČAK v celom jej priebehu, hoci je jeho právom byť pri takom úkone prítomný, s tým, že mu je odobratá možnosť chrániť práva a záujmy advokáta, a tým priamo záujmy klientov dotknutého advokáta, pretože prehliadke by mal predchádzať dostatočný časový priestor, ktorý by umožnil riadnu (to znamená od zahájenia domovej prehliadky až do jej skončenia) účasť zástupcu ČAK. Z disciplinárnej praxe je obsiahnuté rozhodnutie kárneho senátu kárnej komisie ČAK zo 7. októbra 2013, sp. zn. K 17/2013, podľa ktorého je kárnym previnením, ak advokát po poskytovaní právnych služieb obchodnej spoločnosti zastupuje bývalého predsedu predstavenstva v spore proti nástupníckej obchodnej spoločnosti.*

V časti **Z Európy** sa vydanie venuje aj odbornej štúdii vypracovanej nemeckým združením advokátov, Deutscher Anwaltsverein, nazvanej *Trh právnych služieb 2030*, venovanej analýze a prognóze vývoja trhu právnych služieb v SRN.

Príspevky z odbornej teórie a praxe sú venované nasledovným problémom:

Mgr. Ing. Jan Kratochvíl, LL.M., Ph.D

Ako napísať kvalitnú sťažnosť na ESĽP

Autor sa v prvej časti zaoberá formálnymi požiadavkami na sťažnosť na ESĽP, ktoré sa od 1. januára 2014 podstatne menia a v druhej časti sa zoberá štruktúrou a obsahom sťažnosti. Z pohľadu formálnych požiadaviek upozorňuje na zmenu čl. 47 Rokovacieho poriadku ESĽP. Z pohľadu štruktúry a obsahu sa osobitne venuje skutkovým okolnostiam a osobitne právnej argumentácii. V závere odporúča venovať patričnú pozornosť štúdiu „jazyka Dohovoru“, v ktorom ESĽP premýšľa a ktorým je ho možné najefektívnejšie presvedčiť o správnosti názoru, pričom štruktúra a obsah sťažnosti kopírujúce prax ESĽP, spolu so splnením formálnych požiadaviek sú základom kvalitne spracovanej sťažnosti.

Mgr. Miloš Kocí

Inštitút zvereneckého fondu v NOZ

Zverenecký fond je novým inštitútom českého právneho poriadku zavedený do právnej úpravy novým českým občianskym zákonníkom. Primárnym cieľom príspevku je predovšetkým zodpovedať otázku, čo bola implementácia tohto inštitútu do českého právneho poriadku vykonaná dôsledne. Sekundárnym cieľom príspevku je predstaviť kladné javové modality, v ktorých sa môže zverenecký fond v každodennej praxi uskutočňovať. V závere kriticky hodnotí samotnú implementáciu právnej úpravy, jednak z pohľadu možného zneužitia a jednak z pohľadu nevyužitia možného pozitívneho potenciálu. Navrhuje tiež úpravy *de lege ferenda*, ktoré považuje na základe svojich záverov za žiaduce.

JUDr. Veronika Petrová

Dôsledky omeškania dlžníka pred 1. 7. 2013, od 1. 7. 2013 a odo dňa nadobudnutia účinnosti NOZ

Príspevok reaguje na transpozíciu smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/7/EU o postupe proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách, ktorá bola v Českej republike implementovaná novelizáciou Obchodného zákonníka a nariadenia vlády č. 142/1994 Sb., ktorým sa stanovuje výška úrokov a poplatku z omeškania, nepremietla sa však do nového českého občianskeho zákonníka. Bližšie sa venuje jednak novele nariadenia č. 142/1994 Sb., jednak novele Obchodného zákonníka, ako aj úprave omeškania v novom českom občianskom zákonníku. Uzatvára, že v dôsledku noviel nariadenia č. 142/1994 Sb. a Obchodného zákonníka došlo k posilneniu postavenia veriteľov a považuje za škodu, že nový občiansky zákonník túto úpravu poznamenáva a pozmeňuje.

JUDr. Ladislav Jouza

Nový občiansky zákonník a vznik pracovného pomeru

Autor sa s ohľadom na subsidiaritu zákonníka práce vo vzťahu k novému českému občianskemu zákonníku venuje skutočnosti, že pri uzatváraní pracovnoprávneho vzťahu jeho strany budú musieť vychádzať zo zákonných požiadaviek na „právne jednanie“, termínom definovaným novým českým

občianskym zákonníkom. Osobitne sa venuje rozumovej vyspelosti konajúcich osôb, prísľubu zamestnania, nepoctivému konaniu, pracovnej zmluve ako takej, adhéznemu spôsobu pri pracovných zmluvách, nedodržaniu písomnej formy, najpriaznivejšiemu výkladu právneho jednanja, neplatnosti časti pracovnej zmluvy, odstúpeniu od pracovnej zmluvy, zastrenému pracovnoprávnemu vzťahu a legislatívnym požiadavkám na právne jednanie.

doc. JUDr. Pavel Mates, CSc., Mgr. Karel Šemík

Nad zákonom o verejných registroch alebo nihil novi sub sole

Príspevok reaguje na novú právnu úpravu zavedenú zákonom č. 304/2013 Sb., ktorým bol prijatý zákon o verejných registroch, ktorý po zrušení Obchodného zákonníka osobitne upravil jeden z najdôležitejších informačných systémov pre štátne orgány, aj pre širokú verejnosť, obchodný register. Autori sa venujú tak princípu formálnej publicity ako aj princípu materiálnej publicity. Koncentráciu právnej úpravy, tak hmotnoprávnej, ako aj procesnej, je podľa autorov potrebné považovať za jednu z hlavných výhod prijatého riešenia, ktoré odstraňuje roztrieštenosť vyvolávajúcu komplikácie.

Ing. Jiří Šimek, Ing. Kateřina Valentová Worschová

Zákon o obchodných korporáciách

a jeho nadväznosť na oceňovanie a znaleckú prax

Autori prinášajú pohľad na zákon o obchodných korporáciách (zákon č. 90/2012 Sb.) z hľadiska oceňovacej praxe a pokúšajú sa odpovedať na otázky, kedy, čo a ako je potrebné oceniť, a to práve v súvislosti s obchodnými korporáciami. Osobitne sa venujú verejnej obchodnej spoločnosti, komanditnej spoločnosti, spoločnosti s ručením obmedzeným, akciovej spoločnosti, družstvu ako aj tzv. spojeným osobám.

JUDr. Tomáš Plíhal

Porušovanie povinnosti zakladať riadne listiny do zbierky listín ako dôvod na zrušenie právnickej osoby s likvidáciou súdom

Autor príspevku z pohľadu vyššieho súdneho úradníka reaguje na novú právnu úpravu zákona o verejných registroch (zákon č. 304/2013 Sb.), nakoľko v súčasnosti prevažná časť v obchodnom registri zapísaných osôb, predovšetkým obchodných spoločností, porušuje povinnosť stanovenú v § 38i Obchodného zákonníka, kedy nepredkladá registrovému súdu listiny, ktoré sa povinne zakladajú do zbierky listín, obzvlášť účtovné závierky a výročné správy.

Spracoval **JUDr. Peter Kalata**
kancelária SAK

Zamestnanie u advokáta hľadá

Hľadám prácu v oblasti práva ako právny asistent v advokátskej kancelárii, ktorá sa zaoberá občianskym obchodným a trestným právom. Tel.: 0911 22 11 02, e-mail: sadlon.vladimir777@gmail.com

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ ČAK

Povinnosť advokáta zabezpečiť odborné vypracovanie a podanie opravného prostriedku podľa pokynu klienta

Je závažným porušením povinností advokáta, ak koncept podania, pripravený klientom, len podpíše a podá súdu bez toho, aby odstránil vady podania.

Rozhodnutie disciplinárneho senátu disciplinárnej komisie Českej advokátskej komory z 21. marca 2003, sp. zn. K 12/03¹

Dotknuté ustanovenia:

- § 17 zákona č. 85/1996 Sb., o advokácii v platnom znení
- čl. 4 ods. 1 uznesenia predstavenstva Českej advokátskej komory č. 1/1997 Vestníka zo dňa 31. 10. 1996, ktorým sa stanoví pravidlá profesionálnej etiky a pravidlá súťaže advokátov Českej republiky (etický kódex) v platnom znení (ďalej len „Pravidlá profesionálnej etiky“)
- **obdobné ustanovenia slovenských právnych predpisov:**
§ 18 ods. 3² zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii v platnom znení, § 2 ods. 2³ Advokátskeho poriadku SAK zo dňa 15. 6. 2013

Disciplinárny senát uznal disciplinárne obvineného advokáta za vinného z disciplinárneho previnenia, ktorého sa dopustil

tým, že

v trestnej veci svojho klienta R. B., ktorému bol ustanovený za obhajcu v trestnom konaní, vedenom na okresnom súde, neodstránil vady v koncepte dovolania, ktoré si klient vypracoval sám, a toto len skopíroval, podpísal a podal na súde, čím spôsobil, že NS ČR uznesením zo dňa 5. 9. 2002 dovolanie odmietol,

teda

pri výkone advokácie nechránil a nepresadzoval práva a oprávnené záujmy klienta, nekonal čestne a svedomito,

pričom svojím postupom znižoval dôstojnosť advokátskeho stavu, keď ves s klientom neprerokoval a vady neodstránil,

čím porušil

§17 zákona o advokácii⁴ v spojení s čl. 4 ods. 1 Pravidiel profesionálnej etiky advokátov ČR.⁵

Podľa § 32 ods. 3 písm. b) zákona o advokácii disciplinárne obvinenému za to bolo uložené disciplinárne opatrenie – verejné napomenutie.

Z odôvodnenia:

Predseda kontrolnej rady ČAK ako disciplinárny žalobca podal proti disciplinárne obvinenému advokátovi disciplinárnu žalobu pre skutok popísaný vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Disciplinárne obvinený pri svojej obrane vychádzal z právneho názoru, že obhajoba končí dňom právoplatnosti súdneho rozhodnutia a že podanie dovolania je len právom obhajcu, nie jeho povinnosťou.

Disciplinárny senát skonštatoval, že je nepochybné, že každý má právo využiť všetky opravné prostriedky, ktoré má k dispozícii podľa procesných predpisov. Ide o nescudziteľné právo každého občana, preto každý klient môže oprávnené dať advokátovi pokyn na podanie opravného prostriedku, ktorý je procesným predpisom upravený, pokiaľ advokát môže za klienta ešte konať. Právny názor disciplinárne obvineného, že nebolo jeho povinnosťou dovolanie podať nebol pre-

to správny a jeho obrana postavená na tomto názore nebola dôvodná. Ak klient dal pokyn na podanie dovolania, bolo povinnosťou obhajcu (§ 16 ods. 1 zákona o advokácii) v rámci zmocnenia § 41 ods. 5 Trestného poriadku dovolanie podať.

Pokiaľ klient zaslal disciplinárne obvinenému koncept dovolania, nemohol disciplinárne obvinený postupovať jednoducho tak, že ho len skopíroval a zaslal súdu. Dovolanie je novým inštitútom trestného konania a je upravené § 265a až § 265s Trestného poriadku, ktoré stanovujú, ktoré rozhodnutia možno napadnúť dovolaním, dôvody dovolania, oprávnené osoby, lehoty, obsah a ďalšie náležitosti dovolania. Ide o pomerne zložitú právnu úpravu, a preto podľa § 265d ods. 2 Trestného poriadku dovolanie obvineného môže byť podané len prostredníctvom obhajcu. To však rozhodne neznamená, aby obhajca jednoducho mohol skopírovať neodborné podanie svojho klienta.

Ak je právom klienta dať advokátovi pokyn na podanie dovolania, potom je nepochybné, že advokát ho musí spracovať tak, aby aspoň po formálnej stránke malo všetky znaky dovolania, aby bolo uplatnené včas a na príslušnom súde a aby smerovalo proti právoplatnému rozhodnutiu súdu. Advokát je povinný aj pri príprave a spísaní dovolania konať svedomito a tak, aby listinou, ktorú vytvorí, neznižil dôstojnosť advokátskeho stavu.

Disciplinárny senát mal za preukázané, že dovolanie, ktoré disciplinárne obvinený podpísal, nevytvoril ani neskontroloval s náležitou svedomitou a opatrnosťou, a vykazuje tak hrubé vady, že je spôsobilé v očiach sudcovskej verejnosti znížiť dôstojnosť advokátskeho stavu. Dovolanie nesmerovalo proti právoplatnému rozsudku, ale proti rozsudku súdu prvého stupňa a najmä, táto skutočnosť znemožnila jeho riadne prejednanie. Advokát určite nemôže ručiť za dôvody opravného prostriedku. Dôvody vyplývajú z obhajoby klienta, ktorá môže byť z objektívneho hľadiska viac či menej nevierohodná. Advokát má však pre klienta dosiahnuť aspoň možnosť spravodlivého prejednanie opravného prostriedku, čo môže dosiahnuť len tým, že zaistí, aby tento opravný prostriedok mal po formálnej stránke všetky zákonné náležitosti.

Z týchto dôvodov dospel disciplinárny senát k záveru o vine disciplinárne obvineného a pri úvahe o druhu disciplinárneho opatrenia vychádzal predovšetkým z toho, že pri právnej úprave dovolania ako nového právneho inštitútu v trestnom konaní, nie každý advokát bol schopný si vyjasniť v krátkom časovom období všetky súvislosti, ktoré z tohto inštitútu vyplývajú, o čom svedčila aj obrana disciplinárne obvineného. Ďalej prihliadol aj na to, že disciplinárne obvinený nebol dosiaľ disciplinárne potrestaný. Z týchto dôvodov disciplinárny senát dospel k záveru, že by pri voľbe druhu disciplinárneho opatrenia malo prevážiť poučenie z prípadu pre ostatných advokátov a ako disciplinárne opatrenie zvolil verejné napomenutie podľa § 32 ods. 3 písm. b) zákona o advokácii.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom

Poznámky

- 1 preložené a spracované podľa Syka, J.: **Z kárné praxe**. In: Bulletin advokacie, č. 8/2003, s. 97 – 98
- 2 **§ 18 ods. 3 slovenského zákona o advokácii:**
„Advokát postupuje pri výkone advokácie tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu. V záujme toho je povinný dodržiavať pravidlá profesijnej etiky a iné pravidlá, ktoré určuje predpis komory.“
- 3 **§ 2 ods. 2 Advokátskeho poriadku SAK:**
„Advokát je povinný dodržiavať pravidlá korektnej súťaže a dbať na dôstojnosť advokátskeho stavu.“
- 4 **§ 17 českého zákona o advokácii:**
„Advokát postupuje pri výkone advokácie tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu; za tým účelom je najmä povinný dodržiavať pravidlá profesionálnej etiky a pravidiel súťaže. Pravidlá profesionálnej etiky a pravidiel súťaže stanoví stavovský predpis.“
- 5 **čl. 4 ods. 1 Pravidiel profesionálnej etiky:**
„Advokát je všeobecne povinný poctivým, čestným a slušným chovaním prispievať k dôstojnosti a vážnosti advokátskeho stavu.“

*Právnu vetu a rozhodnutie preložila a spracovala
Mgr. Tatiana Frištková
advokátska koncipientka*

DO VAŠEJ KNIŽNICE

Odpovednosť advokáta za škodu

TICHÝ, L. (ed.): **Odpovednosť advokáta za škodu.**
C. H. Beck, Praha, 2013, 234 s.

Problematika zodpovednosti advokáta za škodu spôsobenú v súvislosti s výkonom advokácie je pre advokátov témou mimoriadne významnou. Napriek tomu je novšia slovenská odborná literatúra k tejto téme pomerne chudobná – v posledných rokoch jej okrem (časti) monografie CSACH, K. – DOLEŽAL, T. – HUSÁR, J. – SUCHOŽA, J. – ŠIRICOVÁ, Ľ: **Profesijná zodpovednosť.** UPJŠ Košice, 2011 (s. 201 – 254) bolo venovaných iba niekoľko odborných článkov. Veľké očakávania preto aj medzi slovenskými advokátmi vzbudila správa o rodiacom sa diele *Odpovednosť advokáta za škodu* autorského kolektívu zhromaždeného okolo prof. JUDr. Luboša Tichého. Tento záujem sa vystupňoval po uverejnení článku prof. JUDr. Tichého *K rozlišovaniu medzi tzv. subjektívnou a objektívnou zodpovednosťou – rozsudok NS o povahe zodpovednosti advokáta za škodu* v *Bulletine advokácie* vydávanom Českou advokátskou komorou (č. 1-2/2013, s. 17 – 22) a po uverejnení zrejme prvej recenzie na dielo z pera Mgr. Libora Holého v *Právních rozhľedoch* (č. 8/2013, s. 298 – 299).

Po tom, čo začiatkom roka 2013 monografiu *Odpovednosť advokáta za škodu* vydalo Vydavateľstvo C. H. Beck v edícii *Právne inštitúty*, dostáva sa do rúk aj slovenským advokátom.

Obsahovo je dielo rozčlenené do šiestich častí a spolu deviatich kapitol. Autorom kapitol I a III až IX je prof. JUDr. Luboš Tichý, ostávajúca kapitola II (popisujúca a komparujúca právnu úpravu problematiky v niektorých zahraničných právnych poriadkoch) bola rozdelená medzi všetkých spoluautorov (JUDr. Jan Balarin, Ph.D., JUDr. Bohumil Dvořák, Ph.D. LL.M., JUDr. Jiří Hrádek, Ph.D. LL.M., JUDr. Lucia Josková, Ph.D. LL.M., Dr. Rita Šik-Šimon, LL.M. a prof. JUDr. Luboš Tichý). Práca je doplnená bohatým Prehľadom literatúry, praktickým Vecným registrom a popretkávaná právnymi vetami rozhodnutí najmä českých a nemeckých súdov.

Prvá časť diela – *Úvod* – je rozdelená na dve kapitoly, z ktorých prvá objasňuje čitateľovi predmet, cieľ a spôsob výkladu a druhá pod názvom *Hlavné pojmy vo vybraných zahraničných právnych poriadkoch. Porovnávací prehľad a analýza* predstavuje niektoré aspekty problematiky (a jej osobitosti) podľa práva anglického, nemeckého a maďarského, niektoré procesné otázky dokazovania (dokazovanie existencie a obsahu zmluvy o právnej službe, porušenia povinnosti advokáta, škody, zavinenia a jeho prezumpcie a najmä príčinnej súvislosti s ohľadom na prístup k hypotetickému výsledku pôvodného súdneho konania, v ktorom malo dôjsť k pochybeniu advokáta zakladajúceho náhradu škody). Vý-

sledky komparácie sú zhrnuté v závere tejto časti.

Druhá časť – *Právny základ zodpovednosti* – obsahuje najmä výklad o predpokladoch zodpovednosti objektívnej a subjektívnej, zodpovednom subjekte, škode, príčinnej súvislosti, zavinení advokáta a protiprávnosti. Nasleduje rozbor vzťahu k iným druhom zodpovednosti advokáta a výklad venovaný advokátskej zmluve (zmluve o poskytovaní právnych služieb). V samostatnej kapitole tejto časti sú veľmi zrozumiteľne, jasne a jednoznačne priblížené čitateľovi základné *povinnosti advokáta* vyplývajúce pre neho zo zákonnej právnej úpravy i vnútorných predpisov komory (aj s využitím kárnej judikatúry ČAK). Povinnosti advokáta autor delí na povinnosti overovacie, poučovacie, znalostné a aplikčné. Pri každej skupine povinností je definovaný nie len ich obsah a rozsah, ale aj zmysel a účel. Osobitne prínosný je výklad k povinnostiam znalostným, ktorý vytvára základ aj pre tvorbu odpovedí na tradične mimoriadne komplikované otázky týkajúce sa tzv. zodpovednosti advokáta za právny názor.

Tretia časť – *Zodpovednosť za škodu – všeobecná časť* – ponúka čitateľovi predovšetkým pohľad na *Predpoklady zodpovednosti*. Táto kapitola je štrukturovaná nasledovne: a) Protiprávnosť. Zavinenie. Štandard starostlivosti; b) Škoda (ujma); c) Príчинná súvislosť a pričítateľnosť; d) Spoluúčast poškodeného. Výklad problematiky spoluúčasti poškodeného neobchádza ani tému možnosti, spôsobu a rozsahu obmedzenia zodpovednosti za škodu v zmluve s klientom. Nasledujúca samostatná kapitola *Zodpovednosť pri spoločnom výkone advokácie* rieši problematiku zodpovednosti v združení, niekoľkých samostatných advokátov (činných paralelne alebo postupne), zamestnaného advokáta a koncipienta, zodpovednosti pri výkone advokácie v spoločnosti, substitúta a v prípadoch spolupráce s osobami mimo advokátskeho stavu.

Štvrtá časť – *Zodpovednosť za škodu – osobitná časť* – sa zaoberá problematikou zodpovednosti advokáta voči tretím osobám, témami zodpovednosti a due diligence, zodpovednosti a legal opinion.

Piata časť nazvaná *Súvisiace problémy* je venovaná dokazovaniu a dôkaznému bremenu vo vzťahu k jednotlivým predpokladom vzniku zodpovednosti, problematike premlčania (najmä začiatku plynutia premlčacej lehoty), poistenia zodpovednosti za škodu a otázkam medzinárodného práva súkromného a procesného.

Závěrečná část monografie pregnantne formuluje posolstvo diela, ktoré okrem iného spočíva v tvrdení (odlišnom od prevládajúceho názoru), že zodpovednostný vzťah by mal byť založený na zavinení advokáta (nemal by byť chápaný ako zodpovednosť objektívna). Iba takýto prístup totiž umožňuje diferenciaciu miery porušenia povinnosti advokáta, pričom chápanie zodpovednosti advokáta ako zodpovednosti za zavinenie má význam aj z hľadiska prevencie a má výrazný dopad aj pre oblasť poistenia zodpovednosti za škodu. Záver monografie poukazuje ďalej i na potrebu chápania kauzálnej súvislosti v súlade s jej prevládajúcim chápaním v Európe a formuluje závery k možnosti obmedzenia predpokladov zmluvnej zodpovednosti, či samotnej náhrady škody. Osobitne sú uvedené závery k problematike poistenia.

Toto nie len pre advokátov výnimočné a objektívne obdviuhodné dielo vyplní citelnú medzeru v odbornej literatúre. Monografia ako celok nepochybne naplnila očakávania, ktoré do nej advokáti vkladali. Jej význam spočíva nielen v tom, že predstavuje komplexné spracovanie témy a podrobne a kriticky analyzuje súdne rozhodnutia týkajúce sa náhrady škody spôsobenej advokátom v súvislosti s výkonom advokácie, ale aj v tom, že predkladá čitateľovi precízny výklad povinností advokáta. Je tak pre advokáta nielen pomôckou, ktorú môže využiť ex post pri svojej obrane v konaní o náhradu škody vedenom proti nemu, ale má pre advokáta aj zásadný „prevenčný“ význam. Nie nevýznamné je pritom i to, že časť publikácie venovaná zahraničným právnym úpravám rozširuje všeobecný prehľad čitateľa a poskytuje záujemcovi aj podnety na vlastné úvahy.

To, že časť diela venovanú českej právnej úprave spracoval teoretik i praktik v jednej osobe, cítiť v každej z kapitol. Dielo sa neobmedzuje iba na popis problematiky, jeho jadro spočíva v polemike podporenej argumentmi. Názory autora vedomého si, že v niektorých záveroch vystupuje proti ustálenému prevládajúcemu názoru sa však vďaka použitej metóde, spôsobu nakladania s komparačným materiálom, mimoriadne vhodne zvolenej štruktúre textu, bohatému poznámkovému aparátu (596 odkazov) a množstvu ponúknutých rozhodnutí, javia presvedčivejšími, než argumenty, ktorými je podporovaný názor prevládajúci.

S ohľadom na dosiaľ pretrvávajúcu blízkosť zákonnej právnej úpravy zodpovednosti za škodu advokáta spôsobenú v súvislosti s výkonom advokácie a formulácie povinností advokáta v zákone i vnútorných predpisoch advokátskych komôr v Čechách a na Slovensku, je monografia nepochybne využiteľná aj pre slovenského advokáta. O to viac, že slovenská súdna prax bola nepochybne ovplyvnená judikatúrou českých súdov.

Monografiu možno preto vrelo odporučiť každému slovenskému advokátovi i advokátskemu koncipientovi. Žiada sa však poznamenať, že dielu by mala byť venovaná pozornosť aj zo strany slovenských sudcov, pretože hĺbkou svojich argumentov vyvoláva potrebu vyporiadať sa s nimi aj v rozhodovacej praxi.

JUDr. Peter Kerecman, PhD.

OBJEDNÁVKA

Bulletinu slovenskej advokácie na rok 2014

Odberateľ:

.....
.....

IČO:

IČ DPH:

Číslo účtu:

Adresa, na ktorú majú byť posielané výtlačky:

.....
.....

Podmienky odberu:

1. Ročné predplatné 50 eur + DPH (vrát. poštovného a balného) je za 10 fyzických čísel. (Vyjde 12 čísel, z toho dve dvojčíslo.)
2. Objednávka sa nevzťahuje na čísla, ktoré už vyšli pred jej doručením. Predplatné sa v takomto prípade zodpovedajúco zníži.
3. Na základe tejto objednávky Slovenská advokátska komora (SAK) vystaví odberateľovi faktúru na predplatné.
4. Bulletin bude odberateľovi odoslaný až po uhradení predplatného vo faktúrovanej výške.
5. Výtlačky budú odosielané na adresu uvedenú na objednávke. Jej zmenu musí odberateľ oznámiť písomne. Za zásielky nedoručené z dôvodu nepresnej adresy SAK neposkytuje náhradu.
6. Odber prípadných mimoriadnych čísel, ako aj čísel, ktoré vyšli pred doručením objednávky, je možné dohodnúť individuálne.
7. **Advokáti zapísaní v zozname advokátov SAK budú bulletin naďalej dostávať bezplatne, bez osobitnej objednávky.**

Závazne si objednávame výtlačkov *Bulletinu slovenskej advokácie* v roku 2014 (vyjde 10 fyzických čísel). Súhlasíme s podmienkami odberu uvedenými na tejto objednávke.

Dátum:

Podpis:

Vybavuje:

Telefón:

Vyplnenú objednávku odošlite na adresu:
Slovenská advokátska komora, Kolárska 4, 813 42 Bratislava,
alebo odfaxujte na číslo **02/5292 4056, 5296 1554**

Advokáti Aranyossyovci a Košická advokátska komora 1. časť

Po tom, čo ústavné zákony z roku 1868 formálne deklarovali oddelenie súdnictva od správy a nezávislosť sudcov bola potvrdená zák. čl. IV/1869 o výkone súdnej moci, začala sa v Uhorsku celková reorganizácia justície. Jej súčasťou bola aj reforma advokácie. Zákonný článok XXXIV/1874 advokátsky poriadok upravil vznik advokátskych komôr, ktorých členmi sa mali stať advokáti vykonávajúci advokáciu podľa predchádzajúcej právnej úpravy. Advokátske komory mali vzniknúť v sídlach druhostupňových súdov, v obvode ktorých pôsobilo aspoň 30 advokátov. Na území dnešného Slovensku vznikli komory v Bratislave, Banskej Bystrici, Prešove a v Košiciach, kde sídlilo 75 advokátov.

Košice boli sídlom Kráľovského okresného súdu a Kráľovskej súdnej stolice. Tá od jesene 1879 sídlila v novopostavenom justičnom paláci na rohu Hlavnej a Pribinovej ulice projektovanom budapeštianskym architektom Jánom Wagnerom. Predsedom Kráľovskej súdnej stolice bol dr. Peter Teleky.

Prvým krokom k vzniku advokátskej komory v Košiciach bolo zvolenie jej ustanovujúceho zhromaždenia predsedom košickej kráľovskej súdnej stolice. Ten pozval všetkých advokátov, ktorí mali sídlo v obvode Kráľovskej súdnej stolice Košice a Kráľovskej súdnej stolice v Satoraljaujhely (kde samostatná komora vzniknúť nemala) na ustanovujúce zhromaždenie advokátskej komory. Zasadnutie otvoril predseda súdnej stolice a odovzdal slovo najstaršiemu advokátovi, ktorý

navrhol zvolenie členov funkcionárov budúcej komory. Za predsedu komory bol zvolený **dr. Michal Juhász** a za tajomníka **dr. Karol Korányi**. Dr. Michal Juhász (1830 – 1888) bol i poslancom uhorského snemu a advokátom sa stal i jeho syn Vojtech. Po vykonaní voľby advokáti odovzdali výboru svoje advokátske diplomy a výbor komory ich zapísal do zoznamu advokátov Košickej advokátskej komory (*Kassai ügyvédi kamara*). Zhromaždenie schválilo vnútorné predpisy komory datované dňom 18. 9. 1875 a vznik komory potvrdil 27. 9. 1875 aj uhorský kráľovský minister spravodlivosti.

Najvyšším orgánom advokátskej komory bolo *zhromaždenie advokátov* tvorené všetkými advokátmi zapísanými do zoznamu, ktoré sa schádzalo raz ročne a volilo na obdo-

Novopostavená budova Kráľovskej súdnej stolice v Košiciach (začiatok 20. storočia)

bie troch rokov *výbor komory*, ktorý sa skladal z predsedu komory, zástupcu predsedu, tajomníka, pokladníka, prokurátora komory, ôsmich členov a štyroch náhradníkov.

V roku 1891 po rozhodnutí zvýšiť počet súdnych tabulí v Uhorsku sa Košice stali i sídlom **Kráľovskej súdnej tabule** (zák. čl. XXV/1890), ktorej obvod tvorili obvody Kráľovských súdnych stolíc v Košiciach, Berehove, Prešove, Levoči, Miškolci, Rimavskej Sobote, Satoraljaujhely a Ružomberku. Jej prvým predsedom sa stal dr. Adolf Oberschall (1839 – 1908), ktorý dovtedy pôsobil v Sedmohradsku. O výstavbu budovy súdnej tabule sa pričínil okrem iných aj advokát dr. Edmund Éder (1843 – 1912). Stavbu realizoval podľa projektu budapeštianskeho architekta Júliusa Wagnera od roku 1901 Košičan Michal Répaszky. Po dokončení 24. 10. 1903 budovu prevzal jej nový predseda Dezider Berczély (1842 – 1932), ktorý prišiel do Košíc zo súdu v Kluži a predsedom košickej tabule bol až do odchodu na dôchodok (1912). Novorenesančná budova, ktorá stála v záhrade, mala na priečelí súsošie spravodlivosti vytvorené z umelého kameňa Františkom Ballóm (1870 – 1944).

V roku 1904 bolo v košickej komore zapísaných 161 advokátov a 98 advokátskych osnovníkov.

Advokát dr. Ladislav Aranyossy

Jedným z advokátov, ktorí sa zúčastnili na ustanovujúcom zhromaždení komory bol i **dr. Ladislav Aranyossy**, ktorý svoju osnovnícku prax vykonával u prvého predsedu košickej advokátskej komory dr. Michala Juhásza. Keď ho tento prijímal, určite netušil, že jeho osnovník sa stane predsedom Košickej advokátskej komory.

Rodina Aranyossyovcov bola významnou katolíckou zemianskou rodinou, šľachtický titul získala v roku 1835. Jej niekoľko generácií žilo v Košiciach.

Ján Aranyossy de Forbász (1781 – 27. 4. 1866) bol od roku 1812 mestským úradníkom v Košiciach, neskôr mestským radcom a mešťanostom. V roku 1833 sa stal poslancom na uhorskom sneme. Jeho manželkou bola Františka, rodená Katcsandy (1785 – 1. 2. 1867). Ján Aranyossy sa v roku 1850 stal sudcom košického dištriktuálneho súdu.

Syn Jána a Františky **Augustín Aranyossy de Forbász** (17. 6. 1821, Košice – 14. 2. 1881, Košice) bol advokátom; advokátsky slub zložil 2. 5. 1842. Okrem toho bol aj on mešťanostom a kráľovským radcom. Jeho manželkou bola Mária, rod. Ribáry (1826 – 1894). Ich synom bol spomínaný advokátsky osnovník Ladislav Aranyossy.

Dr. Ladislav Aranyossy de Forbász sa narodil 25. 10. 1846 v Miskolci. Študoval na Premonštrátskom gymnáziu v Košiciach, ktoré absolvoval v roku 1863. V štúdiu pokračoval na Košickej právnickej akadémii (*Academia juris Casoviensis*, ktorá vznikla v roku 1777), dosiahol absolutoriium a záverečné skúšky zložil 22. 9. 1866. Osnovníkom u dr. Michala Juhásza bol od mája 1867. Advokátsku skúšku zložil 21. 7. 1868 a stal sa advokátom v Košiciach. Od roku 1868 bol tiež členom Spolku Košických advokátov (*Kassai ügyvédi egylet*).

Jeho manželkou bola Štefánia, rodená Laszggallnerová (28. 1. 1848, Košice – 1. 5. 1919, Košice), evanjelička. Manželstvo uzatvorili 14. 6. 1869. Po svadbe žili v rodičovskom dome nevesty na dnešnej Šrobárovej ulici č. 44 (vtedy Deák Ferencz-utca 22); tento barokový dom dal postaviť začiatkom 18. storočia Abrahám Laszggallner zo Šopronu.

Celkom hore: Odtlačok pečiatky Košickej advokátskej komory
Hore: Listina o advokátskom slube Augustína Aranyossyho
(2. 5. 1842)

Vľavo: Dr. Ladislav Aranyossy ako mladý advokát

Dom sa stal i sídlom Ladislavovej advokátskej kancelárie, ktorá bola umiestnená v ľavom zadnom trakte. V roku 1894 dal Ladislav Aranyossy dom prestavať podľa projektu architekta Vojtecha Benczúra, pri tejto prestavbe bol nad oblúk vstupného portálu na arkier umiestnený erb rodiny Aranyossyovcov. Okrem tohto domu vlastnil Ladislav Aranyossy i dom na dnešnej Hlavnej ulici č. 37, ktorý neskôr nadobudol advokát dr. Mikuláš Pajor (1884 – 1956).

V roku 1888, po dvadsiatich rokoch praxe, vo veku 42 rokov Ladislava Aranyossyho zvolilo zhromaždenie advokátov za predsedu Košickej advokátskej komory a bol ním až do svojej smrti v roku 1907.

Dr. Ladislav Aranyossy bol právnym zástupcom Košickej ľudovej banky i jasovského premonštrátskeho prepoštvstva. Okrem toho, že pôsobil ako advokát, bol zakladateľom Hornouhorskej stavebnej spoločnosti (1872), členom správnej rady I. košického parného mlyna, Čaňanského umelého mlyna, Košickej sporiteľne (od r. 1888), Parnej tehelne Jakab, úč. spol. (od r. 1912). Pôsobil i v Spolku na podporu väzňov, Alžbetinom spolku starostlivosti o nevyliciteľne chorých a Košickom telocvičnom a šermiarskom spolku (1896). Bol funkcionárom aj Košického poľovníckeho spolku (Kassai Vadászársulat), pretože jeho vášňou bolo poľovníctvo. Vlastnil poľovnícky dom v Čermeli a k tejto vášni priviedol aj svojich synov netušiac, že jednému z nich sa stane osudnou.

Ladislav zomrel v Budapešti 8. 5. 1907, pohreb sa konal 10. 5. 1907 v Košiciach. Na parte bolo vypísané „všeobecný i zmenkový advokát, predseda Košickej advokátskej komory“; osobitné parte vydala aj Košická advokátska komora. Pochovaný bol v rodinnej hrobke.

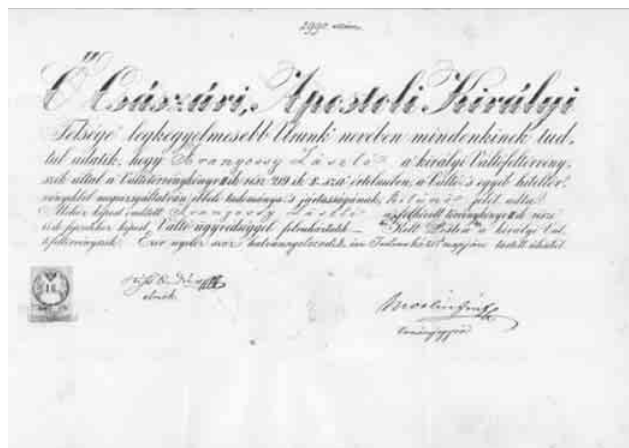
Ladislav a Štefánia mali päť detí: synov **Acháca**, **Aristida** a **Andreja** a dcéry **Adrianu** Repassyovú a **Alicu** Cserny.

Achác (6. 5. 1870, Košice – 30. 9. 1898, Košice) bol maliar – grafik, základy kreslenia študoval v Košiciach, v Mníchove a v Ríme. Pôsobil v Budapešti, kde mal niekoľko úspešných výstav. V roku 1897 sa vrátil do Košíc a po prestavbe domu svojho otca nad okná fasády začal maľovať fresku Maďar bojujúci s drakom. Zomrel mladý vlastnou rukou.

Advokátska komora v Košiciach ďalej žila svojím životom. Z *Výročnej správy Košickej advokátskej komory za rok 1912* sa možno dozvedieť, že jej predsedom bol **dr. Karol Stekker** a tajomníkom **dr. Filip Klein**. Ku koncu roku 1912 komora združovala v obvode košickej a šatoraljaújhelyskej súdnej stolice 214 advokátov. Komora v roku 1912 zveľaďovala svoje Fondy na podporu starých a chudobných členov a Fond na podporu vdov po členoch komory. Výročná správa schvalovala predĺženie právnej praxe kandidátov, pretože považovala za nutné „zabrániť návalu osôb vstupujúcich na dráhu advokátstva“. Správa ďalej vyzývala na sprísnenie právnických štúdií, prehĺbenie vzájomnej úcty medzi advokátmi a žiadala „nemilosrdne vyhubiť pokútne písárčenie“ listín pre

Vysvedčenie o advokátskej skúške Ladislava Aranyossyho

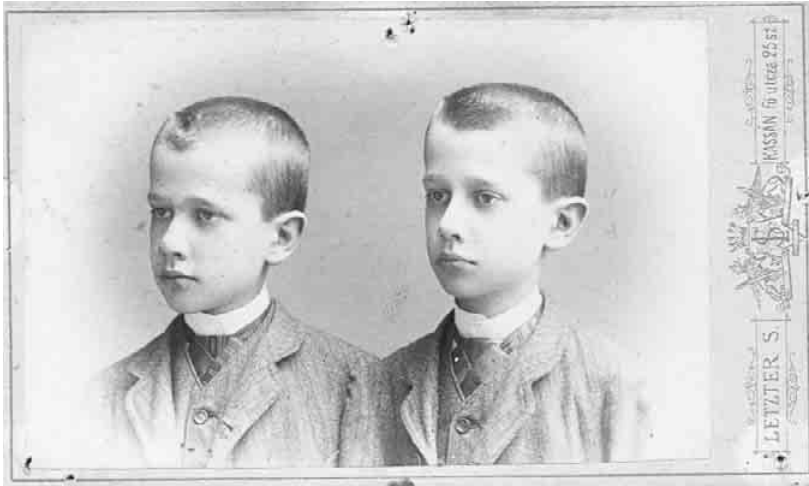

Advokátsky diplom Ladislava Aranyossyho

Hlavičkový papier advokáta L. Aranyossyho (5. 10. 1895)

pozemkové knihy. Poukázala i na neúmerne zataženie advokácie agendou chudobných, ktoré je spôsobené snahou súdov zbaviť sa obťažujúcich podaní bez riadneho preskúmania. Na druhej strane sa Výročná správa pochvalne vyjadruje o činnosti košického Kráľovského okresného súdu a Kráľovskej súdnej stolice, na ktorých „rýchlosť vybavovania a dôkladnosť rozsudkov zodpovedá očakávaniu“. Správa komory vyzýva uhorského kráľovského ministra spravodlivosti prišpieť aj k vybudovaniu nového spoločného justičného paláca pre všetky súdy v Košiciach, ustanoviť do obvodu aj tretieho súdneho exekútora a „zaviesť i na okresný súd telefón, keď tento majú už súdna stolica i súdna tabuľa a netreba hádam zdôrazňovať prednosti takéhoto návrhu“.

Dr. Aristid Aranyossy a dr. Andrej Aranyossy – advokáti dvojčatá

Spomedzi piatich detí Ladislava Aranyossyho boli dvaja jeho synovia dvojčatá. Deň pred Štedrým večerom v roku 1878 priviedla na svet Terézia Laszggallnerová dvojčatá **Aristida** (23. 12. 1878, Košice – 14. 10. 1955, Košice) a **Andreja** (23. 12. 1878 – 7. 1. 1929). Obaja sa stanú advokátmi.

Bratia študovali (tak ako ich otec) na Premonštrátskom gymnáziu v Košiciach, kde obaja zmaturovali v jeden deň 17. 6. 1896, potom obaja od roku 1896 študovali na Košickej právnickej akadémii a v štúdiu pokračovali na univerzite v Kluži. Od 1. novembra 1899 sa stali členmi Košického poľovníckeho spolku.

Andrej i Aristid začali osnovnícku prax u otca 27. 2. 1901. Andrej bol zapísaný v zozname koncipientov pod č. 395 a Aristid pod č. 396. Obaja žiadali 22. 3. 1905 o termín advokátskej skúšky.

Na advokátske skúšky do Budapešti cestovali spoločne a zložili ich v rovnakom termíne 12., 13. a 16. mája 1905. Do Košickej advokátskej komory boli ako advokáti zapísaní 27. mája 1905, Andrej pod č. 436 a Aristid pod č. 437. Potvrdenie o zápise im ako predseda komory podpísal ich otec. Obaja sídlili v otcovom dome a po jeho smrti (1907) kanceláriu prevzali.

Bratia prevzali i väčšinu otcových funkcií. Andrej bol členom dozorného výboru Košickej banky, úč. spol., jedným zo zakladateľov Košického atletického klubu (1903) a predsedom Košickej poľovníckej spoločnosti (1912 – 1929). Publikoval odborné články v maďarskom časopise *A Csechslovák Jog*. Aristid bol členom správy Parnej tehelne Jakab, úč. spol., právnym zástupca Košickej sporiteľne, voj. eráru a členom mestského zastupiteľstva (od roku 1910). Obaja spoločne boli členmi Uhorského karpatského spolku. Aristid bol i členom Slobodomurárskej lóže Pokrok v Košiciach (s č. 870) a tak ako jeho predkovia dbal i on po celý svoj život na spoločenský bontón a noblesu.

Po vypuknutí prvej svetovej vojny bratia narukovali. Aristid bol vyznamenaný hodnosťou poručíka Mariánskym krí-

Aristid
a Andrej
Aranyossyovci

žom 17. 2. 1915, Andrej 2. 3. 1915. Aristid bol počas 1. svetovej vojny i právnym poradcom 6. armádneho zboru. Do armády v tom čase narukovali viacerí (budúci) advokáti, okrem iných aj **dr. Karol Neményi** (narodený 22. 12. 1895), inak syn advokáta dr. Viliama Neményiho, ktorý slúžil ako jeden z prvých bojových pilotov na talianskom fronte. Dochovala sa

Rovnopis potvrdenia Košickej advokátskej komory o zápise Andreja Aranyossyho ako advokátskeho osnovníka pod č. 395 (2. 3. 1901)

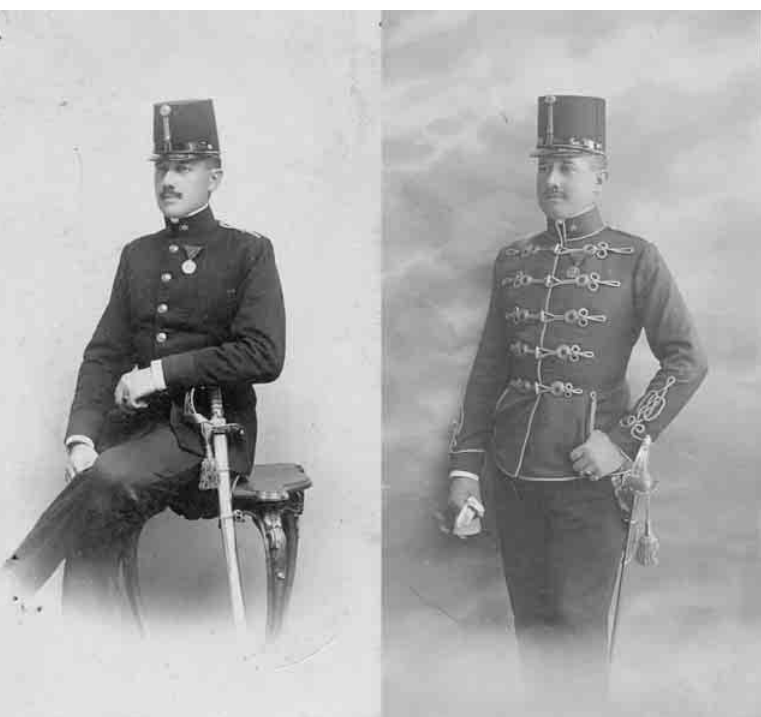
Vysvedčenie o advokátskej skúške
Aristida Aranyossyho (16. 5. 1905)

Dole: Andrej Aranyossy (vľavo)
a Aristid Aranyossy (vpravo)
na začiatku 1. svetovej vojny

jeho fotografia v pozadí s dvojplôšnikom, na ktorom lietal, i jeho spomienka na to, že po zostrení nepriateľského lietadla bolo čestnou povinnosťou víťaza priletieť znova nad trosky a z úcty hodiť na ne veniec.

Zánik Košickej advokátskej komory

Po vzniku 1. ČSR a úprave obvodov komôr podľa štátnych hraníc bola k obvodu Košickej advokátskej komory pričlenená časť obvodu miškoveckej komory. Na Podkarpatskej Rusi advokátska komora nevznikla, kompetencie vo veciach advokácie boli zverené predsedovi sedrie v Užhorode. Košická komora mala však už svoje dni spočítané.

Zákonom č. 167/1920 Sb. zák. a nar. došlo totiž k zániku všetkých komôr na Slovensku a vytvoreniu novej zlúčenej Advokátskej komory so sídlom v Turčianskom Sv. Martine. Správny výbor novej zlúčenej komory menoval minister spravodlivosti. Zlúčená komora začala svoju činnosť vo februári 1921. Spomedzi košických advokátov v orgánoch zlúčenej komory pôsobil iba **dr. Pavel Novák** ako člen správneho výboru. Majetok zrušených komôr (v hodnote 200 tis. Kč) prešiel na zlúčenú komoru.

Justíciou v Košiciach bola však naďalej venovaná pozornosť. Košický justičný palác rozšírili zásluhou predsedu sedrie dr. Mičuru a staviteľa Aloisa Nováka o budovu pre okresný súd a v časti krajského súdu nadstavali podľa projektu architektov Liebschera a Brebtu. Budova bola odovzdaná do užívania 2. 2. 1926.

Priamo v Košiciach ku koncu roku 1928 sídlilo 99 advokátov, ku koncu roka 1930 spolu 101. Zrejme prvou ženou – advokátkou v Košiciach bola **dr. Alžbeta Cziglerová-Wildmannová**, zapísaná do zoznamu advokátov dňa 20. 6. 1931. Ku koncu roku 1936 bolo so sídlom v Košiciach zapísaných spolu 118 advokátov, z nich 3 ženy, keď 17. 10. 1936 pribudla **dr. Jacqueline Kertészová, rod. Matznerová**, a 14. 11. 1936 **dr. Marta Schönherzová-Ungárová**; v zozname osnovníkov zapísané dve ženy: **dr. Alžbeta Elkánová** u advokáta dr. Maximiliána Elkána a **dr. Flóra Forgáčová** u advokáta dr. Jozefa Farkaša.

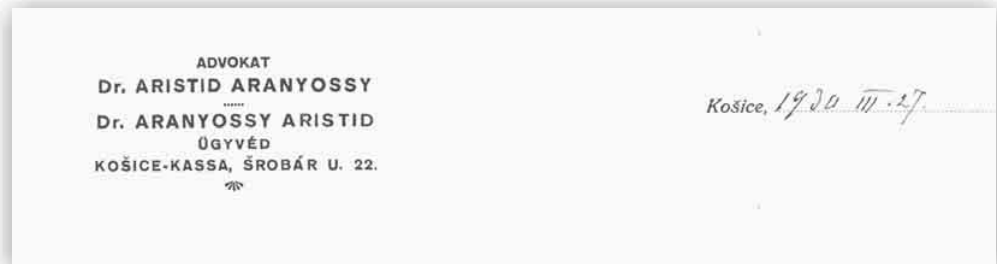
Osudy dr. Aristida Aranyossyho a dr. Andreja Aranyossyho v časoch medzivojnovnej ČSR

Aristid a Andrej Aranyossyovci vykonávali advokáciu naďalej spoločne až do roku 1929, keď ich rozdelila smrť. Spoločne už 33. rok i poľovali. Pri poľovačke 7. januára 1929 za Alpinkou v údolí za poľovníckou chatou Diana došlo k nešťastiu: Andrej, ktorý mal vtedy 51 rokov, sa nešťastne pošmykol

Hlavičkový papier
advokátskej kancelárie
Andreja a Aristida
Aranyossyovcov
(19. 5. 1925)

Hlavičkový papier advokáta
Aristida Aranyossyho
(27. 3. 1930) používaný
po smrti Andreja Aranyossyho

a smrteľne zranil výstrelom z vlastnej pušky. Zomrel slobodný a bezdetný. Pochovaný bol vedľa otca v rodinnej hrobke. Slovenský východ 10. 1. 1929 uverejnil polstránkový oznam: „Riadiťstvo Košickej banky účasť spol. a úradníctvo s najhlbším bôľom oznamuje, že pán dr. Andrej Aranyosi, popredný člen dozorčieho výboru po krátkom utrpení náhle zomrel. V nebohom ústav stratil najlepšieho a najspoľahlivejšieho pracovníka. Česť budiž jeho pamiatke!“ V roku 1930 mu poľovnícki druhovia odhalili na mieste nešťastia pamätnú tabuľu.

Aristid Aranyossy vykonával ďalej advokáciu sám. V júni 1935 sa ako 57-ročný oženil s **Hedvigou, rod. Hagedornovou** (14. 3. 1898 – 1982), svedkom im bol továrnik Karol Poledniak a lekár dr. Dezider Balászy. Deti nemali.

V rodine Aristida Aranyossyho sa dochovala takáto spomienka na neho: Každodenne ráno, keď chodieval z kancelárie smerom na Hlavnú ulicu, kde bol súd, pracoval tam stále ten istý zametač ulíc. Advokát ho z času na čas ponúkol cigaretami, čo si zametač veľmi považoval a každému potom

hovoriť, že pán advokát Aranyossy ho ponúka cigaretami. Sám Aranyossy vravieval, že so seberovným sa môžeš poškrípať a nestane sa nič, ale keď sa poškrípaš so zametačom, zajtra budú celé Košice vedieť, že si najhorší človek v meste.

Traduje sa i to, že poľovníčka vašeň niekedy prinútila Aristida Aranyossyho prerušiť aj cez deň prácu v kancelárii a nechať sa odvieť kočom na okraj Košíc, ak mu oznámili, že niekde videli diviaka. Ak sa mu ho podarilo zastreliť, spokojný sa vrátil do kancelárie, diviaka si nechal dovieť a pokračoval v práci.

Dr. Aristid Aranyossy vychoval viacero koncipientov, no ich úplný zoznam už asi zistiť nemožno. Dochovali sa však údaje, že koncipientmi ňo bol od 14. 11. 1918 **dr. Andrej Deák**, pôvodcom z Košíc, či **dr. Rokycký**.

JUDr. Peter Kerecman, PhD.

Aristid a Andrej
Aranyossyovci
ako poľovníci

Za Vojtechom Bachom

V Dóme sv. Martina sme sa 6. februára 2014 dôstojne rozlúčili s advokátom JUDr. Vojtechom Bachom.

Po promóciách na Právnickej fakulte v roku 1959 nastúpil na prokuratúre ako čakateľ. Už v mladých rokoch zaujal záujmom o výkon svojho povolania, zodpovedným prístupom k plneniu pracovných povinností a zásadovým vzťahom k zachovávaní zákonov. Najťažšie okamihy v profesionálnej dráhe ho ešte len očakávali. Blížili sa krízové roky 1968 – 70, ktoré boli skúškou právnickej profesionality. Najvýstižnejšie o postojoch JUDr. Vojtecha Bacha hovoria tieto zaznamenané riadky z jeho životopisu, z ktorého zacitujem: „Vstup vojsk v roku 1968 neprijal a odsúdil ho. Odmietol uvaliť väzbu na protestujúcich ľudí.“

Jedno príslovie hovorí, že kríza je šanca, šanca, v ktorej možno zlyhať alebo možno v nej prejaví svoj charakter a zákonný postoj. JUDr. Vojtech Bacho sa zachoval zásadovo, jednoznačne a príkladne, za čo sme si ho jeho priatelia, spolužiaci a kolegovia nesmierne vážili a uznávali. Možno aj z toho dôvodu, že sme vždy nemali toľko odvahy a zásadovosti ako on. Zaradil sa tak ku generácii mladých, nádejných právnikov, ktorí vnášali do stojacich vôd vtedajšej justície nový vietor, ako boli JUDr. Ivan Gašparovič, JUDr. Marián Posluch a mnohí ďalší, ktorí rovnako museli v tom období z obdobných dôvodov odísť z justície, z prokuratúry a verejného života.

Všetci sme vedeli, že nasledujúcich takmer 21 rokov žil v situácii ľudskej bezmocnosti a zatrpknutia. Práve preto spľňal najnáročnejšie kritériá – odborné a morálne – na zastávanie funkcie generálneho prokurátora na Slovensku a po vzniku samostatnej Slovenskej republiky jej prvého generálneho prokurátora. Medzi jeho vzácne priority patrilo dosiahnutie nezávislosti tejto významnej inštitúcie, musím dodať, že za každú cenu, ako sa vyjadril. Spolu s profesorom JUDr. Plankom a docentom JUDr. Koštom patrili k významným osobnostiam vtedajšej justície, ktoré významne prispeli spoločným pôsobením aj k prijatiu prvého zákona o našej súkromnej advokácii.

Niektorí ľudia sa s príchodom do funkcie zmenia, iní zostanú stále s tými istými zásadami a charakterom. K tým patrila aj JUDr. Vojtech Bacho. Podľa názoru nás, jeho priateľov a kolegov, zostal trvale čestný a statočný, počas celej svojej ďalšej praxe. Prepáčte, akýsi netypický prokurátor s priehrsťou ľudskej, ktoré vnášal do svojho významného a vysokého postavenia, až sa jedenkrát sám seba opýtal: Mal som byť

s takouto dávkou ľudskej prokuratúrou? A môžem za jeho priateľov odpovedať: Šťastie, že si tam bol a dal si takéto základy, takýto humánný model jednej z vrcholných inštitúcií v našom štáte. Pred uplynutím funkčného obdobia v roku 1994 znova musel odísť, lebo úspešne odolával politickým tlakom a prísne vyžadoval nezávislosť od politiky a zachovávanie zákonov. Stotožňujem sa s hodnotením: „Bol to najlepší prokurátor, akého sme mohli mať v tom období.“

Po nútenom odchode z prokuratúry nemal problém prejsť do advokátskej praxe, ktorú s úspechom a uznaním klientov úspešne vykonával takmer do posledných rokov života.

Odozdajme symbolickú korunu úcty a uznania vzácnemu, nezabudnuteľnému advokátovi, priateľovi, významnému právnikovi, JUDr. Vojtechovi Bachovi.

Češť jeho pamiatke!

JUDr. Anton Blaha

Bulletin slovenskej advokácie

CENNÍK INZERCIE NA ROK 2014

Ceny a rozmery uvedené na schémach platia pre vnútorné strany čísla.

Druhá strana obálky

Vodorovná polovica strany 210 x 147 mm + 3 mm dookola na orez 800 eur

Celá strana 210 x 297 mm + 3 mm dookola na orez 1 600 eur

Pre 2. stranu obálky nie je rozhodujúca farebnosť inzerátu.

Celostranová inzercia má na 2. strane obálky prednosť pred polstranovou.

Tretia strana obálky – detto ako 2. strana obálky.

Štvrtá strana obálky

Výlučne **celá strana** 210 x 297 mm + 3 mm dookola na orez 2 400 eur

Pre 4. stranu obálky nie je rozhodujúca farebnosť inzerátu.

Zlavy pri opakovanom obsadení tej istej inzertnej plochy

Opakovaným obsadením sa rozumie **vopred** ohlásený počet, veľkosť, farebnosť a umiestnenie inzerátu. Samotný obsah sa pritom môže meniť, ak inzerent dodáva definitívne spracovaný tlačový podklad. Za opakovanie sa považuje **aj znovuobjednanie toho istého inzerátu** do nasledujúceho čísla, aj keď bolo ohlásené dodatočne; zľava za prvé uverejnenie sa započíta.

2 uverejnenia 5 %

3 uverejnenia 10 %

4 a viac uverejnení 15 %

Vkladaná inzercia – 0,20 eura/ks

Ide o distribúciu **inzerentom dodaných tlačovín** spolu s bulletinom.

Maximálna veľkosť je formát A4.

Riadková inzercia sa neuverejňuje. Výnimkou sú žiadosti o zamestnanie advokátskych koncipientov a praktikantov, ktoré sú zverejňované a praktikantov, ktoré sú zverejňované v samostatnej kapitole čísla zadarmo.

Špeciálny inzerát výlučne pre advokátov, advokátske kancelárie a firmy, ktorého účelom je **ponuka práce pre koncipienta/koncipientku**, má jednotnú úpravu, rozmer štvrtiny strany (kvadrant), sa zverejňuje za režijnú cenu 17 eur.

Podklady

Podklady inzerátu sa prijímajú výlučne v elektronickej podobe, definitívne spracované pre tlač vo formátoch PS, EPS, PDF, JPG, TIF... Musia spĺňať technické parametre na požadovanú kvalitu tlače (nedegradované fotografie s rozlíšením cca 300 dpi, farebnosť v CMYKu, texty v krivkách a pod.). Pri osobitnej požiadavke na vernosť reprodukcie musí inzerent dodať nátláčok inzerátu v skutočnej veľkosti. Materiál na vkladajúcu inzerciu si zabezpečí inzerent sám a doručí ho priamo do firmy, ktorá finalizuje bulletin. Inzerent zodpovedá za obsah inzerátu i za kvalitu dodaných podkladov.

Ceny sú uvedené bez DPH 19 %.

Štvrtina strany
– kvadrant
83 x 123 mm
(š x v)

čb 170 eur
cmk 300 eur

Štvrtina strany – vodorovný pás
172 x 60 mm (š x v)

čb 170 eur
cmk 300 eur

Vodorovná
polovica strany
spadavka
210 x 145 mm
(š x v)
+3 mm dookola na orez

čb 370 eur
cmk 660 eur

Vodorovná
polovica strany
zrkadlo
174 x 123 mm
(š x v)

čb 340 eur
cmk 600 eur

Zvislá
polovica strany
zrkadlo
83 x 254 mm
(š x v)

čb 340 eur
cmk 600 eur

Zvislá
polovica strany
spadavka
101 x 297 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 370 eur
cmk 660 eur

Celá strana
zrkadlo
174 x 254 mm
(š x v)

čb 680 eur
cmk 1 200 eur

Celá strana
spadavka
210 x 297 mm
(š x v)
+3 mm dookola na orez

čb 740 eur
cmk 1 320 eur

bulletin slovenskej advokácie

Recenzovaný právnický časopis SAK

Vydáva Slovenská advokátska komora
Kolárska 4, 813 42 Bratislava
IČO: 30 795 141

Vychádza desať ráz do roka
(8 riadnych čísel a dve dvojčísla)
Náklad 5 600 ks

Redakčná rada:

JUDr. Jozef Brázdil (predseda)

JUDr. Peter Kerecman, PhD. (podpredseda)

Mgr. Marek Benedik

doc. JUDr. Milan Ďurica, PhD.

JUDr. Zuzana Ďurišová

doc. JUDr. Svetlana Ficová, CSc.

JUDr. Roman Hošovský

JUDr. Marek Kordík, PhD., LL.M.

prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.

JUDr. Ondrej Mularčík

prof. JUDr. Oľga Ovečková, DrSc.

JUDr. František Sedláčko, PhD., LL.M.

JUDr. Alexander Škrinár, CSc.

JUDr. Marek Števec, PhD.

JUDr. Andrea Tomlainová, PhD.

prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.

Výkonná redaktorka:

PhDr. Nadá Ondrišová, tel.: 02/204 227 28

ondrisova@sak.sk

Administrácia:

Darina Stračinová, tel.: 02/204 227 26

darina.stracinova@sak.sk

Vizuálna koncepcia:

Ladislav Blecha

Predtlačová príprava:

Helondia, s. r. o., Bratislava

Tlač:

Print Hall, s. r. o., Bratislava

Objednávky bulletinu a inzercie:

Kancelária SAK

Kolárska 4, 813 42 Bratislava

fax: 02/204 227 42

reg. č. MK SR: 4161/10

ISSN 1335-1079

Uzávierka odbornej časti: 26. 2. 2014

Uzávierka redakčnej časti: 17. 3. 2014

Toto číslo vyšlo 28. 3. 2014

Pokyny pre autorov odborných článkov

1. Do redakcie treba poslať rukopis (v elektronickej podobe), ktorý nebol publikovaný v inom periodiku.
2. Treba uviesť meno a priezvisko autora (autorov), vedecké a akademické hodnosti, povolanie, adresu pracoviska a trvalého bydliska, rodné číslo, kontakty (telefónne číslo, e-mailovú adresu).
3. Titulok príspevku má byť krátky, vecný, výstižný. Pred vlastný text treba pripojiť krátky úvod (perex, abstrakt) objasňujúci tému príspevku. Dlhý text je vhodné členiť medzitolčkami.
4. V texte treba dôsledne dbať na presnú identifikáciu osôb a inštitúcií. U osôb nasleduje po akademických tituloch meno a priezvisko, v prípade potreby i vedecká hodnosť. Ak nie je známy slovenský prepis zahraničných hodností alebo ich uvedenie nie je podstatné vzhľadom na informačnú a protokolárnu potrebu, tak ich možno vynechať. Názvy zahraničných a medzinárodných inštitúcií sa uvádzajú v plnom pôvodnom názve (prípadne so skratkou v zátvorke). Ak existuje zaužívaný slovenský prepis, treba ho dôsledne používať, inak je potrebný čo najpresnejší preklad do slovenčiny.
5. Poznámky v texte treba označovať číslom bez zátvorčky a bez bodky. Pri citovaní bibliografických údajov treba dodržať nasledovnú schému:
Priezvisko1, M. – Priezvisko2, M.: **Názov diela. Prípadný podtitul.** Miesto vydania : Vydavateľ, ROK, s. XY.
6. Autor pripojí krátku **anotáciu** v rozsahu do 600 znakov vrátane medzier, v ktorej zhrnie problematiku článku, svoje stanoviská a vývody. Redakcia zabezpečí preklad anotácie do angličtiny a nemčiny.
7. Autor tiež napíše **stručnú informáciu** o svojom aktuálnom odbornom pôsobení a prípadne o iných skutočnostiach, ktoré považuje za dôležité v súvislosti s obsahom článku. Pripojí tiež **fotografiu**, ktorá bude spolu s informáciou uverejnená na prvej strane príspevku v graficky odčlenenej ploške. Rozmer fotografie má byť aspoň 300 × 360 pixelov (to zodpovedá rozmeru 25 × 30 mm pri tlačovej kvalite).
8. Maximálny odporúčaný rozsah odborného článku je 34 000 znakov vrátane medzier, čo zodpovedá cca 6 stranám v bulletine. Maximálny odporúčaný rozsah recenzie, poznámky, správy z podujatia, úvahy na aktuálnu tému a pod. je 4 500 znakov vrátane medzier. K článkom o publikáciách (recenzie, anotácie) je potrebné dodať sken obálky knihy, pričom od vydania titulu by mal uplynúť maximálne 1 rok.
9. O zaradení príspevku do konkrétneho čísla a výške autorského honoráru rozhoduje redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie. Vyslovuje sa k obsahu a forme spracovania príspevku, prípadne konzultuje s autorom možné úpravy a doplnky. Môže požiadať autora o skrátenie príspevku alebo rozdeliť dlhý článok do viacerých čísiel. Vyhradzuje si tiež právo uverejniť svoj kolektívny názor k publikovanému príspevku.
10. Redakcia bulletinu si vyhradzuje právo upraviť názov príspevku, medzitolčky, vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a technické úpravy.
11. Tesne pred publikovaním dostane autor svoj príspevok na odsúhlasenie redakčných zásahov a na prípadné doplnenie a aktualizáciu. Autorizovaný príspevok sa uverejní bez ďalších redakčných zásahov.
12. Príspevky sa uverejňujú na základe písomného súhlasu autorov na osobitnom redakčnom formulári. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

